

РЕПУБЛИКАНСКА УНИЈА

УДРУЖЕЊЕ ДРАМСКИХ ПИСАЦА СРБИЈЕ

БЕОГРАД 2006.

Издавачи:

РЕПУБЛИКАНСКА УНИЈА
УДРУЖЕЊЕ ДРАМСКИХ ПИСАЦА СРБИЈЕ

За издаваче:
Недељко Бодирога

Главни и одговорни уредник:
Недељко Бодирога

Лектор и коректор:
Биљана Остојић

Дизајн и припрема за штампу:
Стеван Огњеновић
Зоран Радосављевић

Слика на корицама:
Alberto Martini – *Il veltro verra*

Штампа и повез:
Штампарија: Графопромет Параћин
Књиговезница: Графоповез Параћин

Тираж:
300 примерака

МИОДРАГ БУКИЋ

М Л И Н

САДРЖАЈ:

1. Срба Игњатовић: *Црна комедија као пастирска игра*..... 7
2. МЛИН, *пастирска игра у три чина са прологом и епилогом*.....15
3. Миладин Шеварлић: *Ђаво - то смо сви ми*.....173

Срба Игњатовић

ЦРНА КОМЕДИЈА КАО ПАСТИРСКА ИГРА

СТИЦАЈЕМ занимљивих прилика згодило се да сам на ишчитавање најновије драме Миодрага Ђукића, те „пастирске игре у три чина са прологом и епилогом“, прионуо у тренутку у којем расправа о српском културном моделу посредством новинских додатака, анкета, културних рубрика и читавих симпозијумских дебата добија готово институционализовани замах. При томе беспопштедни критичари свега што је национално, дакле српско, испомажући се Кантом, напаћеним Ничеом и пабирцима пост-модерне, а призивајући и Слободана Јовановића, тврде како се тај модел никада није конституисао, што ће рећи да он и не постоји, или, запињући у истој смеру, сматрају да га треба темељно критички преиспитати, ваљда и деконструисати, чиме му, барем, признају постојање.

Не треба много памети да би се у овој склопу препознао у новоме кључу актуелизовани негдашњи спор традиционалиста и модерниста. Без обзира на све терминолошке и теоријске, укључујући и квазитеоријске обланде реч је о некој врсти рецидива. Инспиратори те старе полемике (која је повремено, као и данас, знала да прерасте у праву хајку) били су *комитети*. Исту улогу, укључујући и арбитражну, данас имају *политичке опције* – односно партије које их заговарају.

Присутан је, наравно, и глобални штап: захтев да Срби преиспитају укупну своју ближу и даљу историју, културу, уметност... не би ли окајали сопствени „генетски грех“ (онај са којим је у дослуху, по претпоставци, и српски културни модел).

Наравно да ми се може замерити како поједностављујем ствари. Поједностављујем их намерно, не бих ли суштину спора показао у што директнијем светлу. Знам да је све о чему расправљам много заплетеније и софистицираније, као и то да је реч о уносној делатности чија исплативост расте пропорционално степену самопорицања, самоништитељства који су поједини наши савременици – тзв. научници, уметници, мислиоци... укључујући младе каријеристе и маторе Херострате – спремни да досегну.

Дозволићу себи тај степен ненаучности да устврдим како народ који нема властити културни модел не би могао да има ни књижевно релевантан језик, ни комплексну уметност, обичаје, историјско памћење (макар да ту почесто јесмо у дефициту)... Модел једноставно постоји, а посве је друга ствар колико се наука њиме бавила, колико је допринела његовој (спољној) артикулацији и самосвести. У том погледу свакако јесмо у закашњењу, али то није разлог за пристанак на утакмице у самоунижавању, на негацију свега вредног у наслеђу и олако брисање укупних домаћаја непосредних претходника у свим доменима.

Да је иоле другачије, не бисмо имали право да се уопште уврстимо у *круг народа* у дубљем цивилизацијском значењу и контексту тога појма. Били оспоритељи српскога културног модела и самога његовога постојања тога свесни или не,

повремено се чини да им је уграђен чип што треба да их усмерава, у крајњем, управо ка одговарајућем негативном закључку и из њега изведеном самоништителском признању...

Све што је овде речено у основи сам имао потребу да кажем као увод у разматрање књижевних и културних кодова на којима је, као и наспрам њих, саздан Ђукићев *Млин* (при чему се подразумева да је постојање тих кодова један од доказа о постојању и самога културног модела). Односно, у нашој народној наративној традицији баш као и у уметничкој нарацији, поготову у глишићевској фантастици, *млин* је синоним нечистог места, стециште злих сила, те стога и готово унапред задати, утврђени симболички код. Подразумева се да је млинар у дослуху са тим силама као врста њиховог опслужитеља. Са истих извора проистиче кодификација сеоског попа Живојина и ђакона Нађка, врачаре Роксанде, чобанице Цујке и њеног слепог оца, хармоникаша Милоја. С друге стране, чобани и чобанице, суочени с натприродним бићима пристижу из древног контекста европске и поготову медитеранске пасторале, како би припомогли да Ђукићев *Млин* у једном аспекту буде налик на његову, што ће рећи драстично посувраћену и досувраћену, до црне комедије и драме апсурда, хорора и гран гињола доведену „верзију“ *Богојављенске ноћи!* Да би се то постигло неопходни су лешеви што плутају у пакленом воденичном виру, убиства у стању махнитости и демонске појаве попут паука Милеуснића.

У ствари, читава Ђукићева поетика бравурозно је исказана већ у самом прологу: месец је у топлој летњој ноћи налик на „паука са шест раскречених длакавих и црних ногица и испупченим

трбухом који исијава сребрну светлост“. Ту је и „дубок вир“. Он „стално жубори, повремено клокоће, кркља и сркће“. Каква ономатопеја!

Нешто даље месец је „угојен као прасе“. Он повремено „загрокће од задовољства, чему се усхићено придружи крекетање милионског хора жаба из вира“. Овој многозначној, сугестивној какофонији, тако богатој да би се какав театарски експерименталист ту и зауставио сматрајући да је овај обавио сав посао а даља домишљања препустио публици, прикључује се „неко подземно хркање и кошмарно стењање“ што одјекне простором с времена на време.

Мислим да нећу погрешити ако овој фантазмагоричној гротески нађем узор, осим у раније споменутом, и у деликатном подразумевању гогољевске фантастике као легитимне светске књижевно-културне баштине. Таквом се она, уосталом, указивала већ Миловану Глишићу, а нема ни најмањег разлога да у Ђукићевом примеру буде другачије.

Принове Ђукићевом контексту пружају сеоски функционер Марклен (изведеница од имена Маркса и Лењина) и бизнисмен, препородитељ, архитекта и „наш Американац“ мистер Цојле. При томе Марклен има атрибуте олињале, бивше власти која, у недостатку квалитативно нових представника, и даље, готово по сили инерције, не одвише убедљиво и постојано, али макар повремено ипак некако функционише (по принципу: „једном власт, увек власт“). Да је другачије Маркленов глас би беспоговорно грмео; овако се и он повремено утапа у мноштво или и изостаје.

Како год било, Марклен, макар био комитетски реликт (данашњи „прелетач“, „пресвла-

кач“) не одустаје од улоге вође с „визијом“. Он и даље претендује на позицију усређитеља – човечанства и својих сусељана. Јесте да му је секретар заглавио у виру, да се надуо као мех, али нова мисија је ту, с тим што је њен синоним мистер Цојле. Сада је мистер Цојле тај који ће покренути преображај света, изградњу нове Вавилонске куле на месту старог млина, све уз бољитак и напредак, што неизоставно пристижу, чим он започне цивилизаторски посао.

Новину у Ђукићевом поступку представља и амбијентирање збивања његове „црне пасторале“. Радња је смештена у Топлицу, ауторов ужи завичај, те он на темељу познавања локалног менталитета конципира поједине обрте, реплике и колоритне доприносе збивањима и атмосфери. Топлица је ту, држим, у исти мах и синоним вазда сиромашног и културно запостављеног Југа, којег се усређитељи по правилу присете кад деле обећања и смишљају какву брзопотезну манипулацију. Појава Марклена удруженог с мистер Цојлетом утолико би могао да наликује и на какаву томе средњу „агитацију“.

Та врста поруке – а чини се да је о поруци реч – има своје значење и на микро и на макро плану. Збивање, наиме, јесте амбијентирано у Топлицу, али Топлица на Ђукићев начин може да се прошири тако да ентропијски обухвати свеколику транзицијску Србију, па и шире просторе не само „западног Балкана“ (што нам је, у скорије време, помодно географско именовање-разврставање).

У исти мах, подразумевајући да је симбол млина архетипно кодиран, ваља да распознамо и нове симболичке слојеве које он по себи носи. Претварајући *све*, не само пшеницу у мливо, што ће рећи и људске животе, судбине, Ђукићев фабулозни

млин је истовремено институција и глобални механизам паралелан чувеном „топионичком лонцу“ као родном месту „нове цивилизације“. Аутор додуше не експлицира ову значењску нит али нема сумње да је у његовој творевини симболички и она присутна.

Театар Миодрага Ђукића пре је све друго но дословно „пастирска игра“, али поигравање с том формом аутору је отворило низ могућности у *Млину*. Изузетан размах имагинације и језичке инвенције ваља свакако посебно споменути. Иронија развијена до сарказма, црни хумор и гротеска у пару, силовит ритам више него необичених збивања и поготову преплитања кодова (*старих* и *нових*) као поступак што исходи уравнотеженим иновирањем, заслужују пуну пажњу тумача и потенцијалних редитеља. Доказ је то да је најбољи однос традиционалног и модерног *саоднос*: њихово преплитање, прожимање. Зреле, хармоничне културе по правилу поседују оба „пола“, обе компоненте – традицију и модернитете – као битне властите сачинитеље. Исто важи и за зрела, значењски и естетски пуновредна остварења, што „пастирска игра“ и црна комедија *Млин* свакако јесте.

М Л И Н

пастирска игра у три чина са прологом и епилогом

ЛИЦА:

Ђурка, млинар
Цујка, чобаница
Марклен, шеф
Мистер Цојле, архитекта
Јанаћко, чобанин
Дења, чобанин
Танаско, чобанин
Слепи Милоје, хармоникаш, Цујкин отац
Софроније, професор
Павлија, његова супруга
Кирило, њихов син
Миладин, сељак
Станија, његова супруга
Ловац
Елизабета, његова кћи, срна
Живко, њен дечко, срндаћ
Живојин, сеоски поп
Наћко филоксера, ђакон
Милеуснић, паук
Мува, чобаница
Роксанда, врачара
Милојко, младић
Ленка, девојка
Човек с мазгом
Сељаци, сељанке, додоле, омладински одред,
паукови, стока, живина, инсекти...

ПРОЛОГ

Топла летња ноћ. Горе озвездано небо на којем доминира месец у облику паука са шест раскречених длакавих и црних ногица и испупченим трбухом који исцјава сребрну светлост. Доле је дубок вир који стално жубори, повремено клокоће, кркља и сркће.

Около столетна шума.

Тле је под хумкама прекривеним опалим гранчицама и лишћем.

Свуда расцветала трава.

Чује се зрикавац кроз чије се цврчање пробије славујев пој.

Ритмичко ударање штапом најављује појаву слепог свирача Милоја са хармоником на рамену, великим тамним наочарима на носу и белим штапом у рукама. Он опрезним пипањем и лупкањем проналази себи пут.

С времена на време одјекне неко подземно хркање и кошмарно стењање.

Месец, угојен као прасе, загрокће од задовољства, чему се усхићено придружи крекетање милионског хора жаба из вира.

МИЛОЈЕ: Чујеш, Господи, како гладни ропћу од великог поста, цело село гори од јаре и

тешко дише; ни у шуми, крај воде, не мож' лако да дође до ваздуха.

Нема ни сна док се не смирим, ни њима ни мени без твојега благослова, без добре кише, Господи помилуј.

Све ми се узбућкало у глави и у стомаку, много сам пропатио. Много. А сад си још и ту мору послао на мене, да своје зло видим у сну, ако већ не могу на јави.

Моја Цујка, мој бели багрем негде шушти, ал' ни сам не знам ди шушти и ко му ломи гране, што је нема да се врати, слепом оцу фруштук да припреми, јер... ко нема доручак тај остаде и без ручка, а о вечери да и не говоримо, куку мене гладноме, прескочићу данашњи дан, а ко зна, можда и цео живот, нигде ме нема од стра'.

Сваки инвалид зна кол'ко је мрс' важнији од очњега вида.

Шта има па и да гледам?

Ал' ако нема шта у стомаку, одма' прогледам и видим болес' да ми се примиче и њено гладно лице, очи празне како буље у мене, слепац исти к'о и ја, не види ништа ал' зна ди треба да гледа, не мож' да промаши, шупље лице глади како се греје и развлачи на мом страху од ње, како се цери док гледа моје самртне муке. Глад и смрт су једно, само што се смрт не осећа тако дубоко као глад која боли више од љуте ране.

А сад још и тај сан у коме рогати ђаво
ломи и кида гране мом белом багре-
му. Рђав, црн и љут прождире моју
љубичицу, моје пољско цвеће, мој
различак, мог шареног лептира ког
никад видет' нећу.

*Грактање и сенка јата узнемирених чавки
прекри сцену.*

*Улазе Марклен и Американац, мистер Цојле,
архитекта.*

*Марклен носи кинески качкет са петокраком
и тегет морнарску јакну, пребачену преко рамена.
Панталоне су му брич официрске, а ципеле – цокуле.
У руци носи велики црвени мегафон.*

*Американац има жирадо шешир на глави,
жуту мајицу са кратким рукавима, бермуда шарене
гаће и отворене сандале на босим ногама. Веома је
стар, чепи уста од ува до ува и дере се кад говори.*

Мг ЦОЈЛЕ: А дух у воденица?

МАРКЛЕН: *(Крупно корача и броји кораке)*

One, two, three, four, five, шес' с' ову
страну, а одавде, седам, осам, девет,
рнђа-мрнђа, рнђа-мрнђа...twenty! и још
десет фасадни' према виру, так'а ми је
замисао, мистер Цојле. Само што моје
корачаје треба рашчепит' у монументалне
аре да спроведемо базу за кулу
која и по ширини и по висини мора
пребачит' Вавилонску.

Мич' гузицу отоле, ћорави, ста' си ми
на димензију!

- МИЛОЈЕ: Мртно неко време, Марклен. Ух, каква пасја врућина. Ништа се не помера, цела природа се полако топи и у земљу пропада. Чујеш како пацови тумарају дубоко под њом.
- МАРКЛЕН: Дубока је ноћ, Ђоро. Дубља него у твојој глави.
- МИЛОЈЕ: Мора да је звезда жестоко упекла кад ови лењивци још не устају. А јес' ти видио неће моју Цују?
- Мг ЦОЈЛЕ: Ја инсистира! Мора се поднесе ритуална жертва да дух у воденица не растури моја задужбина.
- МАРКЛЕН: Који дух, јадан?
Ђе ми увалише овог ванземаљца, оца им јебем мангупскога.
Бугарин, а не дух.
Разумијеш ти мене, мистер Цојле? Ти јеси архитекта, али он је ђаво и то онај од црне сорте иако је сав зелен и уваљан у бијело брашно. Вечити студент, млинар и дипломирани вештац.
- МИЛОЈЕ: *(Виче)* Цујо! Ди си, Цујка?! Јави се тати, вило моја шумска, не знам што ћу јутрос да доручкујем.
- Мг ЦОЈЛЕ: Код нас у Америка Бог и Ђаво заштићени са Конштитуција. Влада подржава више Бог, али Devil јавно не напада, зато што он има тамо свој

бренд и своја црква са моћни свештеници. Богати.

МАРКЛЕН: *(Скида качкет и поносно показује петокраку)*

Шта ћеш бољи бренд од небеске звијезде?

Мг ЦОЈЛЕ: Дубар стари ђавоу.

МАРКЛЕН: Море, кад ти он јаја закофрне, и опаучи по голој гузици покидаће ти ту кокошју шију и танке ногице, бачиће те у вир ка' кртолу на дви' сламке, побошће те право у говно.

Мг ЦОЈЛЕ: Ја истера ђаво из ваша земља, извади Србија из коувно и донесе благоустање у моја напаћена постојебина.

МИЛОЈЕ: *(Шчена Марклена слепачки чврсто за мишицу)*

А јес' ти чуо за нову Цујину ковчу? Прод'о сам сома за њу на вашар, чак у Прекупље, код Латинску цркву. Сви кажу да та ковча обавезно доноси срећу.

МАРКЛЕН: Откуд ја знам ће ти је твоја вјештица. Ја не знам ни ће ми је мој секретар Јовча.

МИЛОЈЕ: Вила је она, шумска. Анђео небески, мој бели багрем и ливадски различак. Свако јутро брине о фруштуку за слепог оца.

МАРКЛЕН: Од синоћ ми само некуд штуче. Ниђе га нема, а ова вододерина ми сумњива. Не знам што се испод нас тол'ко мешкољи и облизује. Можда предосећа свој брзи крај.

(Пауза)

Ил' наш.

МИЛОЈЕ: Ноћас је млин опет на суво млео. Мора да се неко утопио.

Мг ЦОЈЛЕ: У дубока вода.

МАРКЛЕН: Ама, јок, брате, вода, виђи, није течност, но енергија. К'о Јенисеј, коме се ти нијеси ни примакао, а камоли видио Волгу.

У томе лежи моја замисао; у Сибиру, а не у поточари, но у фабрици која цио регион покреће. Да унутра стану велике машинерије да мељу жито, производе енергију и пумпе за бозу да се туристи освјеже док ловци гањају вукове.

То ми је идеја.

Да буде и хотел и централа у ружи вјетрова на седам спратова. Највећи хотел-воденица у Европи, а богоми и у Азији, ако не рачуњамо Бугарску.

Предвидјели смо и зид за језеро које ће поплавити многа села, али и ова' јebени вир да нам више не дави чобане но да и они са цјелокупном стоком заслужно уживају у модерној халабуци и грмљавини јачој од природне, сељачке.

Па кад мотори крену у напад да се од буке тресе не само Топлица, но шире, шире, цијела планета да тандрче, да ршум обухвати својом тутњавом васцијели Балкан.

Мг ЦОЈЛЕ: *(Одушевљено)* Let's go and do it!

*Цело тле се заталаса и потмуло загрми.
Американац се уплашено повуче и прекрсти.*

МИЛОЈЕ: *(Виче)* Цујо, сине, село се буди, а тебе није нема. Не знам ни кол'ко је сати ни ће да те тражим, ал' видим да је сунце изашло и да својим врелим зрацима туче по мојим слепоочницама к'о маљем по црквеном звону да најави доручак за свакога сем за твог слепог оца; све ми у глави бубњи од глади.

МАРКЛЕН: Које сунце?! Зар не ви'ш ћорави, мјесец како се ки паук искеребечио на нас, к'о да ће све да посере својом сребрном паучином? Он ти је разбио сан и узбурк'о крв, па осјећаш глад воде за тобом. Не приближавај се, бјеж' од вира, немо' му се примицат' да те његова ледена рука не склепта; то што ти мислиш није глад твоја, но његова за тобом. Лези доље и мирно спавај ка' и остали до зоре, не секирај се ништа, доћ' ће Цујка са доручком на вријеме.

МИЛОЈЕ: *(Седа на земљу. Одлаже хармонику крај себе)*

Само да ми се рогати
у сан не поврати.
*(Леже у неко плиће удубљење, покрива
се својим гуњом и опалим лишћем и
гранчицама све док не направи хумку)*

Мг ЦОЈЛЕ: Код нас у Америка, само мртваци
спавају испод земља.

МАРКЛЕН: Море, кад удари жега
онда све што мрда
од сунца бега.

МИЛОЈЕ: И немо' овај инструмент јадан
да ми дира на свету овом,
док ја понижен и гладан
боравим у животу оном.

*Ускоро се испод хумке зачу хркање помешано
са стењањем и муклим јауцима у сну.*

МАРКЛЕН: Живи иду код мртви' ка' гуштер под
земљу, трут и говноваљ, скарабеј,
јадан, јеленак и носорог, и кртица и
лисица; ми Топличани немамо слонове
ка' ви Американци, ал' имамо стоку
која не храни и инспирише.
И јеж, и стонога, и све велике бубе и
мали мрави иду доље, а са њима и
стока и сељаци, једино досадне муве и
крволочни комарци лапрдају около по
ваздуху одакле их тамане птичурине,
само што јежа нико не сме да такне, а
живе змије ваде испод камена.
Ето зашто је нама неопходан пројекат
да извучемо живот испод земље и

преселимо га на брдо, изнад будућег језера које ће обезбједит' енергију и 'ладовину за флору и фауну, а модерни еркондишен за нашега сељака и фрижидер да му кокошке не носе кувана јаја.

Мг ЦОЈЛЕ: *(Потресено)* Ја, главни архитект, мистер Цојле из Америка лично покрене свој моћни Бог да протера ваш православни Ђаво под земља, а народ и стока попне на Вршка Чука са чис' ваздух и зелена трава.

МАРКЛЕН: То што с' ти чувени архитекта, мистер Цојле, не вриједи ти ништа у Топлицу, јер се 'ич не разумијеш у стоку.

Са' ћу ти објаснит'.

Погледнеш ти вола, на примјер, и мислиш - глупи топлички во. А он конта, лукаво и подмукло размишља на коју ногу да те нагази, лијеву ил' десну и.... којом ногом, предњом лијевом, ил' предњом десном, а богами може и обрнуто; лијевом задњом, ил' десном задњом.

А јопе' с друге стране, његов те газда посматра интелигентно, чисти сељачки феномен.

Размјера јест' важна, ал' у стоци је тајна цијелог нашег подухвата. Са њом се сељаци друже, сарађују, разговарају, често их никако не можеш разликовати, спавају заједно, понекад чак и љубав међусобно воде.

Истина, није запамћен случај да је коза родила човјека, ал' одмах послије рата, прича се, овдашња млинарка, родила јаре. Четири ноге, лијепо к'о уписано, ал' право јаре. А очи крупне, разумне, трепавице дугачке и подвинуте, њушка само што не проговори.

Гледа га она запрепашћено и не зна што да мисли, што да осјећа према овом свом, боже ме опрости, демонском породу.

Са' ће, боји се она, да с' огласи са „мама“, кад оно разговјетно и чисто проговори „ме-ме!“

Толико се јадна мајка уплашила, пала у несвијест, направила се гужва, бабице се крсте, поп манда с епитрахилџом и кадионицом, мрнца неке шифре д'ишћера ђавола, дошла милиција, а богоми и уважени прокупачки научници на челу са чувеним свјетским пробисветом и јебивјетром доктором Витом Јеребаном, који је својевремено завршио и психологију и ветерину, да би се специјализовао за овакве случајеве.

Био је познат и као првак драме у Аматерско позориште, чије су улоге, мислим, мало префаљиване у Топличким новинама; сви су дошли д'испитају феномен, да се случајно не ради о некој бугарској пропаганди.

Узели јаре, попили, кажу, само по једну, двије, нешто их замађијало,

замантало им се у глави и јаре им побјегло.

Неки су после протурили вијест да им и није баш јаре нестало, но да су га 'нако збуњени и пјани заклали, испекли и уз прокупачко вино и ракију слатко замезили.

А кад су их у милицију питали ће им је новорођенче, они су се крстили и у чуду питали:

„Које новорођенче?!“

Али су ови нашли корпус деликти, његове коске, па су прокупачки научници, на челу са Јеребаном, без обзира на високу репутацију и широк међународни углед у разним академијама и научним круговима, одлежали по пола године у бајбоку, јер судије нијесу биле сигурне је ли била ријеч о дјетету ил' јарету.

После се испоставило да су то заиста биле коске животињске, јер су њено људско дијете са јарећим папцима нашли код Цигана, који су га украли да га излажу за паре на вашарима.

Е, те су Цигане сељаци побили, а дијете вратили мајци која га никако није хтјела примит' назад, јер је неутешно патила и плакала за својим јаретом.

Што ћеш?!

Мајка је мајка.

А и жена, јадан.

Није могла да прифати дијете зато што јој га, изгледа, ванбрачно направио

неки Бугарин, ратни заробљеник и прави ђаво. Уфатио га Гвоздени пук док је ту горе, у млину, кла' кокошку овдашњој млинарки, локалној караконцули, па се луда вјештица сажалила, био је много лијеп, и узела га за слугу, иако су јој Бугари побили цијелу фамилију и све их 'нако раскомадане и кржаве бачили у ова вир.

(За тренутак Милојево хркање прекине причу. Хор хркања и жабљег кркетања му као рефрен узврати)

Кад су је нашли објешену о главну греду воденице хтјели су га растргнут' ал' она је оставила опоруку којом све њему преписује и гарантује да од ђавола својом вољом одлази Богу. Звао се Симеон фукс, тако некако, па су га Прокупчани прозвали „Сима фукара“, јер је био алав ка' звијер.

И да знаш да је оно јаре личило на њега. Исте крупне очи са дугачким, подвинутим трепавицама, плънути Сима, само јарац.

А кад му је син поодраст'о и њега су нашли објешеног о исту ону куку са које је мали Ђурка скинуо мајку. Само што се од јарета већ тада почео претварат' у вука.

Уз продорно завијање вука, вир се ускомеша. Вода кључа и клокоће, зора почиње да руди. Петао закукуруиче. Мистер Цојле зимогрожљиво задрхти.

*Из даљине пробије блејање оваца и рика говеда.
Кроз звон клепетуша зачује се песма пастирице:*

*„Крај Топлице воденица стара
убог' ђаво у њој се одмара...“*

Мр ЦОЈЛЕ: It's begining to be cold.

МАРКЛЕН: *(Огрће га својом јакном)* Само с' ти огрни овом мојом доламом. Овде ти је клима непоуздана. И по највећој врућини за час се преладиш и добијеш туберкулозу. Сељачко гробље је пуно младића и ђевојака који су помрли од промаје. Ознојиш се, осушиш и пукнеш ки стакло. Идемо да прегледамо терен док сељаци не устану. Данас су им Свети Духови, неће се моћ' проћ' од стоке и њихове игранке. Опасан народ и у игри и у весељу, луд од неке алавости за туђим.

Они одлазе. Сцена остаје празна. Песма пастирице се наставља:

*„Постеља му паучина мека
крај јастука сребрн паук чека...“*

На дугим сребрним нитима са неба силази паук и својим инсектоидним длакавим ногицама стаје на Милојеву хумку. Његов трбух почиње да усијава неиздржљиву количину светлости и жеге.

Сунце је изашло.

Испод земље се зачује вапај слепца.

МИЛОЈЕ: Јооо, горим. Гаси ту ватру! Гаси
                 мајсторе! Бежи од мене нечиста сило!
                 Бежи сотоно! Пусти ме да на миру
                 гладан почивам.

- ЗАВЕСА -

ПРВИ ЧИН

Две гугутке. Прво једна, па друга.

Обе.

У даљини мукање крава. Клепет.

У почетку један, онда неколико.

Жубор воде.

Млинар Ђурка са заврнутим ногавицама на белим ланеним гаћама, у води до колена, послује око мреже у виру.

Кроз шуму, на обали реке, допре рика волова, звон прапораца и песма пастирице.

Без речи.

Само високи тонови жудње за љубављу у пусто летње праскозорје. Ослобођена мелодија на лаким крилима поветарца донесе блиску жељу и удаљену сету.

Чежња раздражује млинара. На лицу му се смењују изрази расположења, од неспутане мржње до потсмељиве злобе. Затим се усправи, забаца главу, стави једну шаку на уста, другу на врат који притиште палцем и заурла. Дуго, отегнуто, вучје...

„...Аууууу...“ одјекује и тандрче туга кроз трепераво лишће столетне горе. Сваки други глас у природи замре. Кроз етар продире чобанско дозивање.

ДЕЊА: Борка! Ди ти је глава, Јоланда?! Имаш ли мозак, море?! Ајс, ррр... Ди ћеш у та' јебени вир, будало?! Клемпо! Држ' је, клемпави! Ма, не! Не тамо! Јок у та' густиш, цукело! Јооо... нове чакшире ми пукоше, јебаћу ти мајку!

Звук клепетуша и меденица наговести панично приближавање стоке.

Једним лаким скоком Ђурка се нађе на обали. Уместо белих, испраних ногу, испод ноговица штрчи пар црних јарећих папака. Негде у близини заблеји јагње. Млинар хитро седне и обува опанке. Потом скида капу и брише зној са лица. На глави штрчи пар рогова. Ваздух се испуни лавезжом који бесно насрће на сцену. Ђурка као јелен потрчи ка псу одакле се ускоро зачу само потмуло режање и бедно цвиљење.

Ропац.

*„...Море момче, младо момче,
како можеш сам да спијеш,
у кревече, без девојче...?“*

То пева Цујка, јуродива и млада траварка и сеоска лепотица, ћерка слепог хармоникаша Милоја. У дугој ланеној кошуљи, опуштене русе косе, она чило уђе на сцену.

ЦУЈКА: Мој ћале уловио сома с' оволики бркови. Ал' не у ова' дубок вир. Ко зна кол'ке се рибетине гibaју и љескају у та' мрак доле, шта све ждере и гута тол'ка вододерина. Ћале каже д' има чудо жаба у сваки муљ, ал' у овај су неке зачарене, зелене, дебеле,

избуљене, сам' те погледају, а ти ки блесав закорачиш с' ону страну и одма' потонеш.

Их, какав би ти љубавник био да се водом ниси оженио, невеста те свег обузе, искити травуљином и цвећем, украси локвањима и перуником па си споља сит и миран, а унутра кључаш неким гневом и мржњом, глад те раздире за девојкама, ал' не одбиваш ни мушко, сам' да је из мог села.

(Зачује се дубок уздах из вира)

Који ти је враг?! Што се помами, што не таманиш, што се зарече против нас чобана и сељака, нисмо ти ми млин затворили, него Марклен.

Расцвет'о си се нешто море, па брбоћеш, клокоћеш, у глави ми се заврти кад погледам како си пук'о на све стране, те само гуташ и усркњујеш што год ти се приближи.

Какву ли то силу кријеш у своја црна њедра, кад ники не мож' ти се одупре, ники не мож' стане крај тебе да се не заблене у твоје златне очи, да га дах твој не опчини, ни на овај спарни, летњи дан, кад се не топи само кожа и месо, него ти биће нестаје у неку плитку слику твоје мрачне природе.

Јооо...!!! Што бије 'ладноћа нека из тебе, сва дрхтим, можда се опет неки удавио, цело село је ноћас чуло воденички камен.

Ђаволи се, изгледа, играју с' Топлицу, човек више не сме слободно д' изађе у

шуму, она' вук нам стоку начисто
упропасти, ники не мож' га види,
подави овце на ову сушу, ники не мож'
га у'вати, семе нам затре чобанско.

*Тихо се враћа млинар. Тихо. Нико му корак не
би осетио, осим Цујке. Али, и не окрећући главу, она
зна да је Ђурка ту. Мајстор јој прилази с леђа,
нагло је подиже у вис и надноси над вир.*

ЦУЈКА: Прича се да с' ти... ђаво.

ЂУРКА: *(Спушта је сасвим прилепљену уз себе,
затим јој узима шаку и ставља је себи
на чело)*
Унутра ме нешто тера на зло.

ЦУЈКА: Ђавола се не бојим, ал' ме стра' од ове
усковитлане воде.

ЂУРКА: Не бој се, грлице. Оковаћу ти врат
дијамантима, проломићу воду и песак,
и камен, водим те у мој златни понор,
да невеста будеш златном млинару,
краљу свих понора, и твојих и мојих,
покору свих мука и радости људских.

ЦУЈКА: Мој ћале прошле недеље уловио сома
с' оволики бркови.

ЂУРКА: Е... *(раскопчава је)*

ЦУЈКА: Ма не дирај ме. Боље да си ме у вир
испустио, но што ми то радиш.

ЂУРКА: А које ти радим, сунце? Што ти
чиним, голунице?

- ЦУЈКА: Воденични камен ноћас, и поред забране, поново шкрипи и тандрче, изашли људи пред куће, ћуте и пуше, пси су замукли, ники не сме да зине од тол'ки терор. И стра'.
(*Ђурка покушава да јој откопча кошуљу*)
А јел' истина да ви Бугари пијете овци крв из дупета?
- ЂУРКА: (*Шаком брише уста*)
Имаш нову копчу.
- ЦУЈКА: Немој, Ђурка.
Село је полудело, за све невоље и муке мисле да с' ти крив. И твоје зле очи.
- ЂУРКА: Нисам Бугарин.
- ЦУЈКА: (*Сама откопчава кошуљу*)
Набиће ти срце на глогов колац, ако на време не утекнеш.
- ЂУРКА: Ко ти купио ову копчу?
- ЦУЈКА: Ћале. Прод'о месо од сома, па сврнуо на вашар. Прво је купио преглицу за мене, а остало запио у кафани.
- ЂУРКА: Е...баш леп медаљон.
- ЦУЈКА: Више је преглица но копча.
(*И даље безуспешно покушава да је откопча*)
Скроз га опљачкали сељаци. Свир'и им за цабе у кафани и још му узели паре на барбут.

ЂУРКА: Оца рођеног би оробили, само да знају где држи паре.

ЏУЈКА: А тај сом, знаш, што га у'ватио мој ћале, ники га није мог'о убије два сата, тол'ко је био јак. Заманеш са секиру, он сам' склизне и забије се у астал. Јадник, гледа ме разочарано, а сузе му оволике падају на земљу. Молила сам ћала да га врати у воду, а он мени: „Јес' луда? Полако, 'ће га убијемо.“

ЂУРКА: *(Пригрли је)* Не плачи, Џујо моја мила.

ЏУЈКА: Ама, јок, знаш, но не знам шта ми је. Час ми врућина, а час цела зебем. Неки сан ми силази на очи, а тек је свануло.

Ђурка јој наглим покретом стргне кошуљу. Истог часа, треперав сунчев зрак се пробије кроз густо лишће и попрска њено наго тело.

ЂУРКА: Лези душо. Одмори се.

ЏУЈКА: У'ватио ме неки дремеж, очи ми се закрпиле.
(Спушта се крај њега у сеновит хлад. Ђурка је прекрива лаком брезовом граном. Њено лишће се сребрнасто љеска под благим налетима лахора)
Свиђа ми се твоје чело... и веће састављене на средину, пламен ти неки бије из очију, не плашиш се никога, ни живи' ни мртви.

ЂУРКА: Спавај Љубичице. Нек' се у сну под твојим босим ногама лишће само разгрне, ветрић косу да ти рашчупа, тугу ми растерај, грлице, а ја ћу свирку да ти поклоним, шуму да запалимо твојом лепотом.

Ђурка извади из појаса фрулу и засвира. Лишће затрепери на поветарцу, девојка утону у сан.

Изненада, са три стране, три гротескна пастира упадају на сцену. То су човечуљак Јанаћко, грдосија Дења и Танаско, муцавац, са тешком мочугом у рукама. Упркос летњој врућини, сва тројица имају питорескне овчје коже на леђима, а на главе су натакли шубаре испод којих липти зној. И док Јанаћко тетура под теретом велике, зарђале шумарске пушчетине, дотле Дења носи тек преклану овцу за којом, ојађен, тужи и кука на сав глас.

ДЕЊА: Јо, Јоланда, мајку ти јебем, не реко' ли ти, не у та' џбун, душо, нове чакшире ми због теб' пукоше, а ти најбољи сир и варенику зајеба, вуну ангорску упропасти с' ово трње, бар да ти вучји зуби месо не загадише.

ТАНАСКО: *(Муца)* Н...не в...вук, Дење, но је ови ђ...ђаво на моје очи з...зубима з...з...закла.

ДЕЊА: Који? Зар млинар?!

ЂУРКА: *(Прекине са свирањем)*
Бог зна, сунце, да сам невин.

ТАНАСКО: Б...Б...Бугарин, па н...невин?

ЂУРКА: Нисам Бугарин, сунце.

ТАНАСКО: А д...ди су нам пси, ак...ко си н...невин? Ко нам п...покла п...п...псе ак...ко си п...православни и ш...ш...што п...пијеш овци к...крв из д...дупета ак...ко ниси Бугарин?

Ђурка шаком брише уста.

ЈАНАЋКО: *(Стане испред њега)*
Чек, чек, ку'ћеш?!

ЂУРКА: Пусти ме, сунце, д' извадим загажњу. Чудо с' неко закачило, никад вид'о нисам, рибетина, стра' да т'увати. Не стиго' из мреже да је испетљам. Страшно је и видет' тол'ку ругобу.

ДЕЊА: Ма дај, бато, д' убијем вука, овог злодуха, јел' то моје уши добро чују, Танаско, зар на очи твоје отворене ови вукодлак, а можда *(крсти се)* и сам ђаво, боже ме опрости, царао мајци пепео по пички која га родила, зар он Лоцу моју, Јоланду, да закоље, а тек се јутрос млада, први пут ојагњила. И ку' ћу сад са два њена сирочета?

ЂУРКА: Па јес'. Много су мали за ражањ.

ДЕЊА: *(Пали се. Иде у круг око Ђурке, бесно га обилази. Све је бешињи)*
Јанаћко, бато, Танаско, брате, убићу говно, браћо. Јоланде ми мртве овце,

па таман да му на челу не расту ови шумски но они паклени рогови. Да запамти дан, псето нечисто, кад је зарило своје очњаке у моје свилено руно, прво јутарње звоно које ме сваке зоре из тврдог сна тргне и потера право на ливаду.

ЂУРКА: Да не мокриш у гаће.

ДЕЊА: Е са' ћу ти крв виђет', је ли црвена, љуцка, ил' жута, к'о испод камена, у оца твојега, гуштера зелембаћа.
(Отима се око пушке са Јанаћком)

ЈАНАЋКО: Зар данас, на Свете Духове, Дењо, несрећни сине, крв да пролијеш, па макар и његову?!

ЂУРКА: Што се љутиш, сунце? Зар нећете данас поклат' на стотине јагањаца и оваца, и говеда и свиња, и живине, данас и поп Живојин мрси, цела Топлица ће се искеребечит' од локања и ждрања... у црно ћете завит' све што гаче и кокодаче, муче и мекеће, што скичи од среће и скаче од радости због овог лепог и топлог јутра, због сунца које тако издашно жари и пали да зелену траву и без кошења у жуто сено претвара.

Крик гаврана пробуди јато јаребица које, уз бучан лепет крила, одлете у шуму. Отуда пој птица певачица преплави сцену.

ТАНАСКО: *(Гледа у небо)* Л...л...лишће гори.

ЂУРКА: А можда ће и киша данас.

ДЕЊА: *(Чежњиво)* Е, да 'оће.

Дуга пауза. Чује се само мелодичан пој птица испресецају оштрим и злослутним крицима гаврана.

ЈАНАЋКО: Пецаш без дозволу.

ЂУРКА: Одузели, сунце, на обрачуноу.

ЈАНАЋКО: Не знам ко си, шта си, ни оклен дође у ова' наш рај да ни се посереш у сам центар овог јебеног сељачког живота.

ЂУРКА: Бивши студент.

ЈАНАЋКО: Несвршен?

ЂУРКА: Пропао, злато моје.

ДЕЊА: После сто година студирања вратио се кући да живи у природи и коље нам стоку и њену ђецу.

ЂУРКА: Шта ћеш.

ЈАНАЋКО: Ал' то си што си, и то'ш мајци данас признат', таман онол'ко кол'ко никад ни сањ'о ниси да ћеш.

ЂУРКА: 'Оћу, сунце.

ДЕЊА: Онда...

ЈАНАЋКО: Ко ти 'е ноћас доносио жито?

ЂУРКА: Не знам, очију ми, завртело ми се у глави од ове рибетине.

ТАНАСКО: *(Пиљи у дубок вир)* К...као да д...доле н...нешто м...мрда. Као да д...доле н...нешто има б...бркове и њ...њима м...м...мрда.

ЂУРКА: Овакве очурде, људи, риба с носом и ушима, да не верујете, клемпава, слуђен сам начисто, не знам шта говорим.
Оклен риби госпоцка машна?!

ЈАНАЋКО: Чи'у 'шеницу си ноћас млео, мајсторе?

Дубок уздах вира.

ЂУРКА: *(Пљуне у воду)* Е...е...е...пу! Рђо, говно те изело, не плаши ми пастире.

ТАНАСКО: Г...говори б...бугарска ф...фукаро!

ЂУРКА: Молио ме човек никем да не ланем.

ДЕЊА: *(Муне га песницом у ребра)* А ти лај!

ЂУРКА: Па сад... ако с' мора ...ако власт захтева да с' рашчепи губица, онда нека власт изволи да зачепи уши, јер ја кад год ла'ем, морам с' опрошћењем д' урлам.

Неочекивано Ђурка пусти жесток вучји урлик на шта се читава шума зверади узнемири.

Као ронац, из вира јекне тежак уздах и издах, па мукли пљусак воде. Пастире захвати паника.

ТАНАСКО: *(Прекрсти се)* В...во имја отца и с...сина и с...сјатаго духа... п...православнаго.

Чобани се међусобно погледају, а онда са сујеверним страхом поскидају шубаре и упиље у вир.

ДЕЊА: Шта је ово, Јанаћко, кумим те богом, бато, и светим Јованом?! Зар се јопе' неко удави у ова' проклети јебарник?

ЈАНАЋКО: Где? Шта? Ја не видим ништа.

ДЕЊА: Забрек'о у загажњу изгледа. Држи, бато. Повуци Танаско палангар, запни море, да га извучемо.

ТАНАСКО: А ш...шта ак...ко је м...м...мртав?

ЧОБАНИ: *(Вуку мрежу)* Ау...у...у...ух!!!

Из дубине вира испловљава велики, набреко леш мушкараца са брковима као четка. Одело је дречаво и градско, има чак и правилно везану кравату са огромним чвором. Онако надувен и крут више личи на важну чиновничку фигуру него на представника смрти и распадања.

ЂУРКА: *(Окренут леђима призору. Говори тихо)*
Морам понекад. Дивљина ми се у коске завуче, осуши ме самоћа, с' рибе

говорим, а сељаци неће ки људи, него 'оће да им се жито самеље, ал' да с' ћути, а власт не воли кад с' ћути, воли кад се дискутује, 'оће све да чује, све да научи.

Полако и достојанствено, као што је испловио, утопљеник као опсена нестале у дубини вира.

ДЕЊА: Јовча!

ТАНАСКО: М...Маркленов с...секретар!

ЈАНАЋКО: Ма где, где...шта бунцаш, рођени? Ударила те сунчаница па ти се од сомине привиђа чиновник.

ДЕЊА: Јебаће ни Марклен мајку.

ТАНАСКО: П...плива с рибе, б...башкари се у воду и то у л...лакиране ц...ципеле, б...беле ч...чарапе и с...свечано ж...жуто од...дело.

ЈАНАЋКО: Ма где? Где? (*Завирује у воду*) Ја не видех ништа сем грдну рибетину. Праћакну се, покида млинару мрежу и побеже. Јес' да је рибетина клемпава, ал' баш да носи чиновничко одело и то жуто и свечано, то мора да ти се учињело, рођени.

ДЕЊА: Море има нека зла сила у тем млину, Јанаћко, бато. Мало, мало, па се по неко стрмопизди потоком па право у наше башче, ил' вучјим зубима

преклан, ил' воденичким каменом
смуван и покршен.

ТАНАСКО: А и...има и оних изнутра п...потпуно
испражњених... С...само им к...кожа
л....ландара у в...води. Изела их
н...нека с...сотона, м...мозак
п...потпуно ис....сисан.

ДЕЊА: То његов паук, Јанаћко, бато, у својој
мрежи лови све што се креће и пије му
крв, ждере месо и коске, све док га не
претвори у празну кесу.

ЈАНАЋКО: Ето, који сте ви људи, Дењо говедо,
стока, а не народ. Врућина од раног
јутра бије у главу, па ни се мртав
причињава, а ви ударили у црнога
ђавола и некаквог паука, па ако је ова'
и био вође, није из наше село, но како
дош'о, тако о'шо. Ди је сад, кад је
вође? И није наш.

ДЕЊА: Чим угазиш у воду одма' те нешто
шчепа за муда, па право у пизду
материну. Кад поново испливаш ниси
више за живот, јербо си већ мртав.

ЈАНАЋКО: Четр'ес' године у наше село, ники се
јавно, фала богу, не прекрсти да га ја
видим, нит' слави, нит' се богу моли,
да га ја преметим, него само чаше
међу д' угасу ватру, бабе жар чарају и
бају да се народ православни извуче из
несрећу и депресију. Затрпаемо се ко
жив ко мртав, а поп Живојин, к'о

каква подмукла кртица земљу рије,
мајке му га набијем реакционарне,
ускопистио се, напендрачио крстачу,
па иде по двајес' четири километра
около и подбуњује народ, плаши га с'
нечастиви и сушу и трабуња о
пропасти српства и великог
Душановог царства, бог да му душу
прости, ако није био католик.

И то баш данас, кад овди лично долази
Марклен и доводи архитекту мистера
Цојла да од ова' разрушен млин о
који се сваке ноћи саплићу сељачке
пијандуре направи рај з' Американце,
Топлица се цела, мени за пакос'
подиже д' иде на литију и задушницу,
да с' миру с' покојници да и' молу да
ови дозволу кишу.

ЂУРКА: Е... није то добро место за одмор,
сунце, нечисто је, душе ми, вода
опака, зле виле ће ви побит'
Американце, а ни ви читави остат'
нећете.

ЈАНАЋКО: *(Бесно подиже пушку)* Чиме?! Зачарат'
ће нас, претворит' у ливадску
менажерију, ки бубе говнаре да се
сами међусобно бијемо и прождиремо.

ЂУРКА: Ид'те кући, људи. Што ви је, остав'те
млин на миру, не љутите воду, осећам
биће олује још за видела, жига ме лево
колано.

ЈАНАЋКО: Ћут' да ти не просвирам то наказно чело и не проспем тај мозак зелен у зелену воду, супу зелену од тебе да направимо за љигавог манића и други топлички сомови.

Ђурка се смрачи. Шчена га за груди и једним потезом обори на колена. Предомишља се. Чисти му кожух на грудима од прашине. Усправља га на ноге. Глас му постаје сладуњав, мек, молећив.

ЂУРКА: Немо' ми млин затварат', срећо. Немо' ми срећу рушит', Мићо. Што је млинар без млина, а што село без млинара? Узесте ми дозволу за млење и пецање, остадо' без ујма, а сад ме из куће избацујете.

ДЕЊА: Море, бато, док не закољемо Бугарина нема Србији ни кише ни благослова.

ЈАНАЋКО: *(Оправља се)* Мисли ако ј' пустио рогове да мож' да пљуне на село и да ми разбуца оторитет. Е неће он мени пред Маркленом клат' његовог секретара. Одавно ја знам да их ниђе нема, а ако их има ставићемо и' таман тамо ди им је место. Па ако је црни враг, заплакаће за паклом како ће му код нас бит'!

ЂУРКА: Млин ми не рушите, слатка браћо моја.

ТАНАСКО: А п...п...паук ?

ДЕЊА: Убица и крвопија.

ЂУРКА: Милеуснића ми не дирајте. Он је мала и умиљата буба, добар и послушан инсект, љупка бубица. Помаже ми да млин држим чисто, без гамади коју привлачи ваша рђа.

ТАНАСКО: П...пауку је да' православно име.

Охрабрен неочекиваном Ђуркином инфериорношћу грубо га гурне право у Деђино наручје. Овај га чврсто шчепа.

ЂУРКА: *(Закука)* Јооо...не дирај се. Коске ми пукоше, све ме боли, сваки додир, изазваћете неку несрећу. Погинућу данас.

ЈАНАЋКО: Ни ове године откуп не успе у ова' крај, браћо, а неки себичњак тајно доноси жито и краде сво'е брашно од нашу државу. Јел' тако?

(Тишина)

Браћо.

(Тишина)

ЂУРКА: *(Тихо)* Бога ми, ако ћемо по правди и истини, јес' тако, бато.

ЈАНАЋКО: Ма шта ти, ма кога ти овди... Њушку! Њушку ћу ти разбити!

Запне кундаком на Ђурку, али се намерава ни ударити сам од себе заустави пред Ђуркиним лицем.

Цвркут и пој шумских птица нагло замукне.

У потпуној тишини ветар почиње да завија, лишиће зашумити и својим треперењем покида

сунчеве зраке, чудесно, као у калейдоскопу, прелама светлост. Појачава се жубор и клокотање воде.

Ђурка се смеши. Јанаћко стење, борећи се немоћно са невидљивом силом.

ЈАНАЋКО: Удри га ти, Дењо, сине, развали му жвалаву губицу, мајку ли му јебем рогату!

ДЕЊА: *(Грубо га одалами)* Не гурај се.

ЂУРКА: *(Затетура се)* Ди се ја гурам, сунце?

ЈАНАЋКО: П' онда...чије је жито, мајсторе?

ЂУРКА: Ди смем и да помислим да с' бијем с' тол'ком снагом.

ДЕЊА: *(Поново га удари. Ђурки крене крв из носа)*
Не тртљај, но говори. Што ми, Бугарине, на правди бога, закла Јоланду?

ЂУРКА: *(Шаком брише крв из носа)*
Нисам Бугарин, сунце.

ДЕЊА: *(Удари га обема рукама из све снаге)*
А што ми својим вучјим зубима месо опогани?!

ЂУРКА: Ки бор си израст'о, мајка ти се радовала, јуначе, јачи си од цина, нема те шуме која се не мож' поноси с' тако дебело стабло и рашчепљен корен, тешко ли те је и померит', а камоли из земље ишчупат'.

ЈАНАЋКО: *(Горљиво)* Дењо, сине, разби му свињску њушку, јебем ли га у вр' врцате гузице бугарске!

ЂУРКА: *(Уздахне)* Ал' шта да с' ради кад мора да с' проба.

ДЕЊА: *(Обиграва око њега са подигнутим песницама)*
Не тртљај, но се бори!

ЂУРКА: 'Оћу, сунце.

Вади фрулу из појаса и почне да свира.

Џујка, до сад непримећена лагано се протеже, устаје гола из сенке грма и са сненим изразом у очима почиње да игра. Уз све живљу музику тело јој се буди, ломи и увија пред запрепаићеним чобанима. И док Ђурка неприметно нестаје са сцене, музика наставља своје чаровито присуство мамећи Џујку све више опасној близини воде.

ЈАНАЋКО: Што се ово чини, Дењо, брате?

ТАНАСКО: Са...а...абат, изгледа, б...браћо.

ДЕЊА: Луда Џујка призивље духове.

ЈАНАЋКО: Гола саблажњује народ.

ДЕЊА: Што јој кожа светли, курви. Па коса расута низ леђа, пашће у вир, удавиће се, части ми.

ЈАНАЋКО: При'вати је, Танаско.

ТАНАСКО: В...в...вештица је она, Ј...Јанаћко, бато.
Б...бојим се п...претвориће ме у
ш...ш...шиш м...миша.

ЈАНАЋКО: Море, сазувај опанци, Дењо, говедо,
Танаско, стоко, мозак ни прокључа
под ова' гуњ и шубару, а освјежење
нам, такорекућ, бача изазов пред наше
ноге. Даље...е...Дењо, говедо...
*(Ужурбано и неспретно почне да
свлачи своје дроњке)*

ДЕЊА: *(Уплашено)* Не' ваљда у ова' вир?!

*Допре вучји урлик. Чује се панично блејање
оваца.*

ЈАНАЋКО: *(Осврће се)* ...немо' неко као пређе,
случајно да зуцне о ово...ама, при'вати
ђевојку, пашће, разбиће се...

ДЕЊА: *(Напето ослушкује вучје завијање)*
Онај ни побеже.

ТАНАСКО: *(Узнемирено трчи с краја на крај
сцене)*
С...сјебаће нам к...курјак овце.

ДЕЊА: Штета што га не убисмо пре но што
штуче.

ЈАНАЋКО: Јербо ко буде зин'о лично га ја у
жабокречину заптивам, па био он
претворен јал' у жабу, јал' у винску
мушицу.

Музика преста, усамљени вучји зов се издвоји у тишини, вапај блејања се претопи у звук звонцета, које, као у ропцу, зазвони трипут, двапут, па утихну.

Цујка се прену, преста са игром и уплашено привуче своју дугу, белу кошуљу на груди.

ЦУЈКА: Ди је мој Ђурка?!

ЈАНАЋКО: *(Нервозно покушава да свуче ногавицу преко опанка)*
Е...који Ђурка, јадна, остави те, битанга...

ДЕЊА: Штуко разбојник.

ЈАНАЋКО: *(Скоро се изврне на леђа свукавши и ногавицу и опанак)* Пизда.

ДЕЊА: *(Брзо скида кошуљу)* Играј ти, Цујка. Немо' се стидиш. Ми смо ти људи колеге, ка' и ти. Стоку чувамо.

ЈАНАЋКО: Играј. Нећемо ти ми ништа. Сам' да с' мало разладимо.

ТАНАСКО: *(Дрхтаво, као у грозници)* З...звезда уп...пекла, изгоре не из...из...нутра.

ЦУЈКА: Стој Дења, молим те чича Јанаћко, чујеш море, ти муцави, боље ви је одма' д' устукнете, да случајно не викнем Ђурку, не знате каки је он кад се наљути.

ЈАНАЋКО: Сам' ти вичи, срце, ако ће ти бит' лакше. Ми смо ти људи чобани, навикли смо на јак глас.

ДЕЊА: Не мож' друкче ни да с' споразумемо...хе...хе...хе...

ЦУЈКА: Устук, браћо, стоко чобанска, јебаћу ви мајку, само ако ме пипнете.

(Виче)

Ђурка!

(Вучји урлик)

У помоћ!

Из земље допре јако хркање. Читаво тле под њиховим ногама почне да се помера.

ТАНАСКО: П...пробудиће п...покојнике.

ДЕЊА: Тврд је сељачки сан.

ТАНАСКО: Ни п...петао да зак...ку...куруче.

ЈАНАЋКО: *(Осврће се)* Ма...не обукуј се, бидни слободна, е...ма остав' ту кошуљу. Кад би ти знала, срце, е...кол'ко те ми поштујемо. Душе ми, Танаско јел' тако?

ТАНАСКО: С...све ће п...поклат' н...начисто.

ЦУЈКА: Ако још само корак учините, зачараћу ве, претворићу ве у камен, говно, у 'челињи жалац и змију, 'тицу кукавицу, кукала ви мајка по сву ноћ на воденичком камену.

Расте какофонија блејања, мукања и рикања. Земља се још једном помери. Из опалог лишића се на трен промоли једна високо подигнута рука, али одмах падне натраг под земљу.

ТАНАСКО: Б...боље овце да...

ЈАНАЋКО: *(Дере се)* Ма јебеш овце, скидај гаће!

ДЕЊА: *(Приближава се обнажен до појаса. Покушава да је ухвати)*
Да с' окупамо, части ми.

ЦУЈКА: *(Избезумљено)* Устук, устук, бедо, враг те зове на вечеру, говно ти за вечеру, дрвена ти постеља, каменом, вретеном, шилом, огњилом...

ТАНАСКО: *(Силни страх га обара на колена)*
Господи, спаси, б...бежи, бато, н...немо' Љубичице, Господи, најebasмо данаске на овај свети дан и пасју врућину. Јо, људи, и ми и наше благо.

ЈАНАЋКО: Мучи, јадан! Пробудићеш цело село; и стоку и сељаке.

ЦУЈКА: *(Мржњом распаљена)*
Устук, устук проклети, ход'те амо вештице, виле, ветрови, ђаволи...

Вир јекне, ветар задува силно, земља се тресе.

ЦУЈКА: *(Вришти)* ...баците их у купину, у пртину, у врзину, да их псето изеде, да их куја посере, секиром да сечем, ватром да горим, тамњаном да кадим...

Јанаћко је изненада зграби и, онако патуљаст, залепи се за њу.

ЦУЈКА: *(Цикне с гађењем)* Ма, не дирај ми ту копчу!

ЈАНАЋКО: *(Задихано)* Море, вас госпојице треба тућ' и јебат', а не да ни крв пушћате и говнима раните, у залогај да не претварате. Јел' тако, Дењо брате? Држ' гу за ноге.

ДЕЊА: *(Опрезно се примиче)* Оно...рекло би се јебат', но не најебат'...

ЈАНАЋКО: П' онда при'вати, баћо, ви'ш да ми жили зубима откиде, дај, помоз' да ју собалимо.

ЦУЈКА: Бацићу се у та' вир, ако ме само такнете.

ТАНАСКО: *(Крсти се)* Господи, Ј...Јанаћко, н...н...не насрћи н...на вештицу, бато, Дењо, јооо...

ЦУЈКА: Убиће ме ћале. Ди ми је копча?
(Босим ногама шутне Танаска који се откотрља)

ТАНАСКО: Д...д...долазиће заједно с рибама и ж...жабама у сан да не препада, никад више мира гад да ни не да.

ДЕЊА: *(Опрезно покушава да је ухвати за ноге)* Е, Љубичице, далеко га прећера, пас му мајку, зар говно за бату и све због...

ЧОБАНИ: *(У глас)* ...пичке!

ЈАНАЋКО: Куку, Танаско, опали ме курва у јаја, ма не ритај се, држ' је за батаке, Дењо, говедо, е јес' вештица, нама пасти-рима, својим колегама не да жеђ д' утолимо, душу д' умочимо...

ДЕЊА: *(Најзад је шчена за ноге и обара)* Но јој до ковче.

ЈАНАЋКО: *(Дахће)* Неће влинта ни да с' држи с' простијем чобанима, 'оће с мајсторима д' иде...

ДЕЊА: Да с' ковча. *(Чврсто је држи за ноге)*

ЈАНАЋКО: Слепи таја не види рогове на зетовој глави.

ДЕЊА: Нек зет види рогове које ћемо ми да му набијемо.

ЦУЈКА: Све ће ве побит' она' мој вук кад сазна. Истребиће вам и племе и семе.
(Виче)
Ђурка !!!
Помагај, брате рођени, ови гадни зверови 'оће душу да ми убију, моје

младо тело силом д' узму, д' оскрнавe
ови божји празник, старог слепог оца
да ми уцвеле, срећу нашу, твоју и моју
д' опогану. Ђурка !!!

ЈАНАЋКО: Еј, вала, за ђавола га држе, ал' ја знам
који је он и што вође чини. Пизда је
он, пизда, Љубичице, жито меље,
јакако без дозволу, ето што чини и
још у поноћ не би л' га којекуде
патрола заобишла. Што од стра', а што
од могуће нечисте силе, па ево сад и
на тебе око бацијо. Неће он мени
плашит' Танаска и ћерат га д с' крсти и
то баш сад кад смо с' дефинитивно
уверили да у Србији Бога нема, нит'
ће га икад више бит'.

*Цујка се измигољи, отргне и скочи на врх
стене која се наднела над вир.*

ЦУЈКА: Пре ћу се, млада, мртвим локвањом
закитит', но да ме, пси, међусобно
потржете и жвалавите својом
отровном пеном.

Ево ме, Ђурка, принче, прими у свој
златни дворац, за тебе сам се, млада,
сачувала од ове чуме људске, душу
дабогда изгубили, никад света божјег
не видели, но дош'о ђаво и све им уз'о
и памет и вид очњи и лик људски, руке
им у пипке претворио, па к'о скврчени
инсекти без глава до смрти гмизали,
кидајући једни другима месо са

костију, умирали, никад не умрли, но се живи распадали, децом својом се хранили, смрадови проклети, који веђаво донесе у мој млади живот да ми га данас на правди бога узмете, но ве још пре ноћи, пре но што ми младо тело у муљ запање, стиг'о гром небески и бацио у понор пакла да ви се коске, док је света и века, непрестано у ватри премећу, невиђеним мукама сна никад пробуђеног.

(Завришти)

Освети ме вуче, курјаче, принче дубина црнога света, душу ти, ево, предајем у твоје нежне шаке.

И скочи доле. Вода се без и најмањег шума, склопи над њом. Само што вир злурадо уздахну и издахну, да би се одмах затим чуо рад воденичног камена блиског млина.

ЈАНАЋКО: *(Пауза)* Јопе' меље жито.

Танаско скочи на стену, клече и у очајању подиже руке.

ТАНАСКО: Господи, ти виде да је ја не пипну', а душу изгуби' на правди бога и сваки зли начин. Виде ли, Свевидећи, како свака мука лако насрће на православну душу, зар у пак'о данас д' идем и зашто кад никад не тако' женско чељаде, а сад због сукње главу д' изгубим. Она нам, вештица, никад неће опростит'

наше безумље, тугу нашу и срамоту, што је младу отерасмо у смрт.

Куку, отвориће се небо и земља данас, на Свете Духове, прогутаће не греси наши тешки и претешки.

Ал' ти, Господи, добро виде да ја нити 'тедо', нит помисли', помисли' Господи, ал' само за трен д' останем без душе, јооо... душо моја слатка, православна, што ћу ја и моје стадо без тебе, зар уместо слатке варенике, крв да пијем, ноћима проклет по гробљу да се потуцам док на глоговом коцу не скончам ки матор покварењак, а не свето ја'ње бело без освећене водице и благослова твојега, Господи. Кумим те, Боже, спаси наше јадне чобанске главе тешке беде која се данаске стровали на нас и заустави тај ђавољи млин, Господи, осећам да не од њега бије свако зло и проклетство.

(Пауза)

ДЕЊА: Шта је ово, браћо, које је ово чудо, Танаско, брате, ма јел' то могуће? Ти више не муцаш. Јанаћко зар не ви'ш, бато, да смрт вештице начисто излечи нашег брата Танаска, говори бистро ки поток планински, декламује чисто ки глумац прокупачки.

(Пауза)

ЈАНАЋКО: Само још њега д' уватимо и д' убијемо душманина, можда ће и киша паст'.

- ДЕЊА: Говорим ли ја да овди има нека зла сила и да Топлицу треба прочистит'.
- ЈАНАЋКО: Откад он уђе у кривину, све ни крену криво, јебем ли га право.
- ТАНАСКО: Кишу ко да ни неко ножем одсече.
- ЈАНАЋКО: Јопе' меље жито брез дозволу.
- ДЕЊА: *(Гледа у небо. Заносан цвркут шеве)*
Мораћемо једне литије. Замерићемо се Марклону, ал' се суша више не може издржат'.
- ЈАНАЋКО: *(Осврће се)* Ни Марклен, јадан.
- ДЕЊА: Част ми, њега треба на колац.
(Јанаћко га уплашено погледа)
Млинару, Марклен, е...кол'ко ја знам, он ни више пије крв ки строг учитељ, у педагошку намеру, а за ону другу, народ ће причекат', па...ако с' и он нешто повампери, свирнуће и њему један. За сваки случај и за не дај боже.
- ЈАНАЋКО: Онак'у ђевојку упропасти, куга једна. Ти виђе, Танаско, све учињесмо, ал' 'оћеш, ђаво узо под своје, па не пушћа. Бачи се у вир вештица због мангупа белосветскога.
- ДЕЊА: Мисли, умаче ни, чим се он осилио па пушћа млин преко дана.
- ЈАНАЋКО: Срце ме боли, што се вође чини, Дењо, баћо.

ДЕЊА: Еве, Танаско. Напрасно се човек излечи начисто.

Танаско зуре пред собом изгубљено.

ЈАНАЋКО: Морамо га се докопат' да му судимо.

ДЕЊА: Ма које да судимо? Да пресудимо.

ЈАНАЋКО: Да г' убијемо.

ДЕЊА: На колац да га натакнемо.

ЈАНАЋКО: Идемо да г' уватимо. Ти'ш, Дењо, баћо, са јаза прескочит' на греду, па кроз рупу на зиду, оздол, а ја ћу озгор, са врбе па преко крова, сву паучину да му разбуцамо.

А ти, Танаско...не'ш ти ништа, замађија те она љепота, удари ти голотиња у главу, начисто си отсвир'о, душе ми. Чак си заборавио и да муцаш. Но с' ти мало одмори, тебе ћемо приштедет', док не скинеш мрак с очију.

Размахујући чобанским мочугама и пушком, хајдучким кораком лако, Дења и Јанаћко замичу у шуму.

ТАНАСКО: Благослови Господи, лов на нечастивога, твојега и нашег чобанског најљућег непријатеља.

Вир заклокота, пуче на пола и предвоји се. Из дубине са шајкачом на црној, рогатој глави, у плашту од белих млинарских прња, некако остарео и погрбљен, Diabolo eh machina, израња Ђурка, сав јадан и офуцан. У рукама носи Џуку, са замршеном дугом косом у зеленим алгама и жабокречини, са венцем барског цвећа око главе и другим обележјима смрти. Али, њена је појава нежна, крхка и уздрхтала.

ЦУЈКА: Јесам ли ја сад већ на оном свету?

ЂУРКА: Ноћи ће од сад бити наше, љубави, кад духови и елементи таме навру да се диве својој новој краљици, од сад ћеш се радовати мртвима, на знају живи колико лепоте има у смрти. Живот је трошан, грешан и коначан, а она, смрт, безгрешна, бескрајна и свеприсутна. Ништа јој се не одупире. Зато иди сад и чекај ме у млину, ето мене, само док мрежу испетљам, нешто се је гадно закочило, није за девојке. (*Љуби је*)

ЦУЈКА: Љубиш ме или крв пијеш?

ЂУРКА: Немаш ти више крви, вило. Сад твојим венама тече озон, флуид чисти, можеш да летиш, ако желиш, поврх гора до звезда, ако ти је хладно, љубави.

ЦУЈКА: Не знам ни кол'ко си стар.

ЂУРКА: Уморан сам.

ЦУЈКА: Пусти ме сад. Могу сама. Нисам више тешка.

- ЂУРКА: Лака си ти, лептиру. Лакша од пера.
- ЦУЈКА: Од чега си онда уморан?
- ЂУРКА: *(Спушта је)* Од зла. Од ружноће пастирског света. Шта ти урадише, тешко мени, кобно закасних у немоћи да спречим зло. Више никад не можеш бит' оно што си већ била.
- ЦУЈКА: Шта фали? Поглеј како сам сад лака.
(Заигра лако, понесено)
Држ' ме, Ђурка, полетећу, мајсторе.
(Нагло стане)
Ал' не! Не лети ми се више, а ти си тако стар.
- ЂУРКА: *(Тужно)* Старији сам од света.
- ЦУЈКА: Ни свет ми није више леп. Сила ме нека ломи, а ти си тако стар. Цвеће је ружно и спарушено, лишће мртво, лажеш да ћу овде бит' срећна. У води видим само безброј гмизавих микроба како прождиру једни друге. Ох, Ђурка, мили, не дај ме. Свуда само ждрање и смрт. И глад, глад вечита за храном, богатством, животом, глад за моћи шири руке и својим канцама обухвата сваку жељу у срцу, сваку мисао у глави, сејући свуда страх да нам је циљ живота неостварљив и далек, даљи од смрти. Да ћемо умрети пре но што је утолимо. Шта се то са мном дешава? Све је ружно и црно око мене.

ЂУРКА: Постајеш опака, душо. А била би анђео, Љубичице, спас душе моје грешне, хтедох преко љубави твоје зла вечнога да се спасем, старости, ове чудне сељачке земље где несрећа сама ниче и нико се не боји врелине пакла, сами одшкрињују врата да огреју своја мучнином стиснута срца. Заробише ме својом тескобом, упропастише тебе, најлепши цвет мога живота, разорише мој вековни сан, моју једину наду да с тобом одем одавде. А сад си ти робиња овог зла и не можеш никуд из тог муља, ни ја с тобом, ни ти без мене. Сад више злу краја нема. Не дају ми да се одморим, прогањају ме по млину, јуре по ћошковима, завирују под греде, псују, читају молитве, проклињу, прете, сами хоће обрачун.

ЦУЈКА: Ја ћу им се крви напит'.

ЂУРКА: Бог ми је сведок да не желим да се качим са њима без велике муке. Иди сад, Љубичице, па ћу и сам пожурит' мрак да нам прва брачна ноћ потраје што дуже. Венчах те данас животом бесмртним, а поклон ћеш добит' ноћас у млину.

ЦУЈКА: Дај ми село. Сагорећу их сумпором да им се чобанска црева усмрду на козју опуту којом вежу гаће од рођења, а оном трећем, оном муцавцу Танаску, њему ћу, псу врзаном, прво одсећ' језик да не муца више нигде кад не

мож' да каже што треба и кад треба. Сами 'оће несрећу. Па нека. Нека им буде. Обрачунаћемо се данас са тим вашљивим селом, са том кукавном гомилом богомољаца и безбожника који хоће да им ти, Ђурка, будеш слуга и десница њихових малих зала, подлости и подвала сваке врсте.
(Одлази)

ЂУРКА: Ил' жртва, Љубичице. Ил' жртва.

Прилази мрежи и покушава да је извуче на обалу. Вир заклокоће, уздахне и издахне. Ђурка запиње и стење. Из воде се помаља мноштво утопљеничких руку које га хватају за прње и удове покушавајући да га одвуку натраг у вир. Одједном, Танаско, бео као креч, истрчава пред Ђурку и покушава да му нешто каже, али из његових уста излазе само грлени, неартикулисани звуци, баш као да је остао без језика.

ЂУРКА: Ето, сунце, како се губи живот. И душа и живот. Зато виде оно што ники не виде, живу вилу, мртву девојку, знам, ускоро ћете и ви сазнат кога у смрт отерасте. Не ти, добро, ти не хте, они 'тедоше, они, они, ал' ти једини оста без језика, а њима ништа. А ко ти га узе, Танаско? Ко?! Онај ко ти језик узе, може ти га и вратит', ал' овог пута нов, брз, без муцања. Говорићеш, говорићеш у слаповима, а девојке ће те ки бога слушат, с' уживањем, бићеш им идол, ники ти се више у селу

наругат' неће, уколико још данас
спереш невину крв са себе, те убијеш
браћу. Дењу и Јанаћка. Мог'о би то ја
и сам д' учиним, сунце, ал' ми те жао
кад знам шта те све чека, а ниси ти
крив, но њи'ов греј паде на твоју главу,
па зато реши' да те спасем од вечни'
мука, од Цујке која би те још ноћас
растргла у живе комаде и њима
наранила мог кућног љубимца
Милеуснића, кад ме ти не би послуш'о
и већ сутра био срећан у топлом
девојачком крилу. Оном, које сам
изабереш.

*Танаско пушта неартикулисане крике и
силно се тресе.*

*Подрхтава и земља, вир клокоће и успиње се,
мртве руке се грчевито пружају ка њима.*

Ветар завија и урличе.

Сунце неумољиво сија.

- ЗАВЕСА -

ДРУГИ ЧИН

Декор деја ви.

Сунце дијаболично зрачи.

Ваздух титра и топи се од врућине.

Испод земље почиње изворна сељачка песма.

То се топлички народ буди уз љубавну химну гугутки.

Чује се прво глас солисткиње па онда читав хор жена у нежном вишегласју.

СОЛИСТКИЊА: Гугутка гука
                                 во соје леле
                                 невеста шета
                                 по двори

ХОР ЖЕНА: Невеста шета
                                 по двори леле
                                 и на гугутка
                                 говори

СОЛИСТКИЊА: Гукај ми гукај
                                 гугутко леле
                                 и ја сам така
                                 гукала

ХОР ЖЕНА: И ја сам така
                                 гукала
                                 кога сам била
                                 при мама

СОЛИСТКИЊА: Кога ме мама
мијеше леле
русе ми косе
растеше

ХОР ЖЕНА: Кога ме тата
ранеше леле
бело ми лице
цветеше

И док се уз заносну песму земља отвара, почиње разгртање гранчица, лишћа и цвећа које је попадало по сељачким ћилимовима и чергама испод којих се појављују буновни и чупави сељаци и сељанке, младићи и девојке, прљави и дроњави.

Старији однекуд извлаче торбе и бисаге у којима је храна и китњаста народна ношња, срмом извезена.

Неки одмах пале ватре, припремају ражњеве и почињу да спремају разна јела, док се млађи мушкарци и девојке бацају у воду, пливају, вршите раздрагани и излазе на обалу у мокрим женским кошуљама и дугачким мушким гаћама.

Затим, скидају се голи и пресвлаче у чисто.

Овце и јагањци блеје, козе и јарићи мекећу, говеда мучу, свиње грокћу и скиче под ножем касапина, патке и гуске гачу, обезглављене кокошке лепришају крилима и високо одскачу од пода, као да играју балет у модерној кореографији.

Опити покољ животиња ствара поток крви која узаврело отиче у вир.

Спрема се мрсна народна гозба.

Мизансцен има архаично обележје жртвених ритуала и вашарску атмосферу.

МИЛОЈЕ: *(Скаче бунован још у полусну, дохвати хармонику и свира туш)*
Људи, браћо, сељаци!

СОФРОНИЈЕ: *(Његов неартикулисани крик шири панику у редовима поспаних сељака)*
Јооо...сунце високо одскочило, а ми још нисмо доручковали.

МИЛОЈЕ: Тешке су и непредвидиве намисли божје!

Добацивање са свих страна:

- Ч'а Милоје, куцу свир'о је !
- Напред Ђоро, мој те оро !
- Слепче кажси, мрк те тражи !
- Пустите говедо да муче !
- Ајд' не кењај мој ти гуче !

ЖИВКО: *(Дере се из свег гласа)*
Буђење народе! Јес' чуо?! Устај, проћ' ће ви Свети Духови под земљом, мајке ви га мртве набијем! Ђоро, свирај буђење!

СОФРОНИЈЕ: Кољи ту стоку! Узбуните звери својом риком, целу дивљу планину. Вране ће ни ископат очи!

МИЛОЈЕ: Мене је окрутно казнио само он зна зашто; одуз'о ми очњи вид, а дао луду ћерку која никад није овди кад треба. Ако се једноставно крије и ако је ту неће, ако неко случајно види моју Цују нек јој каже да одма' дође на вир и слепом оцу припреми доручак. И да јој

каже, ако којим случајем нема мозга сама да се сети ковче што сам јој купио на вашар, нек' помисли како ће то Бог данас, кад силази међу нас, да види да њен отац, инвалид рођени, на Свете Духове, остаје без мрса. Или... *(подиже штап у осећању узвишеног гнева)* ...нек ми о'ма врне ковчу.

У међувремену је Софроније успео да потпали веселу ватрицу.

СОФРОНИЈЕ: Брзо! Кољи и пеци, постављају вериге, свуда пали ватру! Не ваља се данас да се гладује; ни слепац ни клепац, ни музикант ни практикант, ни просац ни косац, ни радник ни јадник, сви морају имат' данас музике и хљеба у изобиљу, и меса и ракије, не бој се ч'а Милоје, мој ти свир'оје, ди ми је бардак?! Децо, по суво грање! И ти, Кирило. Јес' обуко гаће? Трк у шуму!

КИРИЛО: *(Његов син, монголоидни и гологузи ретардирани двадесетогодишњи див, устаје и протеже се)*
Ја ћу, ћаћко, д' уватим зеца.

ПАВЛИЈА: Лези доље и покри се, Кирило, чедо мамино. Срамота због ђевојака тако гологуз. Ђе су ти гаће?

ЕЛИЗАБЕТА: Он не зна ни ђе му је пиша, а камоли гаће.

Неки сељак пролази сценом вукући мазгу на улару. Рески звуци мелодије. То се тек разбуђени слепац Милоје искашљава, прочишћава грло, развлачи хармонику и почиње да пева.

Он појма нема колико је сати.

МИЛОЈЕ: „...Пошла попадаја
у село по воду
ставила капче
на ћелаво главче...“

Он ритуално трупће ногама неку влашку игру, бечи се и врти развлачећи хармонику.

СЕЉАК

С МАЗГОМ: Пррр... Прц, Маро, на пазар, ‘ће ти купим нов улар!

МИЛОЈЕ: „...Отуд иде попиште
со големо брадиште
буљи очи, плаши чавке
страшно ли је, леле мајке...“

Момци се зачикавају, гурају и смеју. Слепац, озарен музиком, свира и пева. Цика и кикот раздраганих девојака. Оне, босоноге и у дугим белим кошуљама, направе коло око гологузог Кирила, играју и скандирају.

ДЕВОЈКЕ: „...Ћира нема пишу
дао га мишу,
Ћирин пиша
мања од миша...“

МИЛАДИН: *(Претура по торби)* Шта је ово, море?! Ди ми је моја глава?

СТАНИЈА: Куку мене, ова врућина и зла вода мозак му попиле.

ЖИВКО: Јок, бре! Л'дна рађија из тестију.

СЕЉАК

С МАЗГОМ: *(Изван сцене)* Пррр... прц Маро на станицу изгубићемо надницу!

(Њакање магарца)

„И – ааа...и – ааа...и-ааа...“

СТАНИЈА: Шта то тражиш, Миладине?

МИЛАДИН: Не знам ди ми је моја глава.

ДЕВОЈКЕ: „...Ћирина пиша као код миша...“

(Њакање)

„...и-ааа...и-ааа...и-ааа...“

СТАНИЈА: *(Опрезно)* Па...те ти гу на рамену.

МИЛАДИН: Ма не, не, не та, луда Станијо. Но не знам ди ми је моја прасећа глава. Цело вече сам је синоћ пек'о. Знаш како се корица била запекла, па румена и крчка, а сад ми је неко здипио.

СТАНИЈА: Шта?! Погле' дубље, погле' боље у торбу. Да није у бисаге?

ПАВЛИЈА: *(Осврће се и тражи неку тољагу)*
Бјеж'! Бјеж' вјештице, јебаћу ви мајку ако ве сад заопуцам овом могулом.

МИЛОЈЕ: *(Обузет песмом)*

„...Буљи очи

плаши вране

страшно ли је
леле нане...“

ЖИВКО: *(Приђе и грубо га закачи раменима. Милоју испадне хармоника из руку, али се задржи на каишевима)*
Не сери више, ћорави, ту влашку, но
'ајд' ону нашку:
(Пева)
„...Ој, дрљави Ћоро,
‘ће те карам скоро...“

МИЛОЈЕ: Црко дабогда
мајка ти јадна
гузица смрдна...

На сцени влада опити хаос, права вашарска пометња.

Свуда смех, повици, псовке...:

- Астидо !
- Гњидо !
- Вашко !
- Говно влашко !
- Ђубре прљаво !
- Сунце ти јебем крраво !
- Их, смеће се размеће !

ДЕВОЈКЕ: *(У врло брзом темпу играју око гологузог Кирила и скандирају)*
„...Иде маца око тебе,
пази да те не огребе...“

ХОР

МОМАКА: *(Крупним мужевним гласовима)*
„... Чувај мишу пишу
да га не посишу...“

Са свих страна чује се кикот, гласна дозивања, препирке, ласцивне зађевице:

- Дај да набијем
у дандало твоје
певца да забијем... (кукуриче)
- Море, држ' му мајке главу
немо' д' одапне
баиш данас, на славу...

Пуцањ из ловачке пушке. Стока и живина реагују хистерично.

МИЛОЈКО: Јооо...Ленче,
дупенце ти ки лубенче,
душа ми
(ухвати се обема шакама међу ноге)
гори ки свећа.
Ни ова пасја врућина
душе ми
(поново спусти шаке међу ноге)
није ми већа...

ЛЕНЧЕ: Е, мој Милојко
јеб'о те твој Стојко...
Јеб'о те тврдо
уз Тајтаврље брдо...
Јеб'о те још тврђе
Да не сереш грђе...

*Поново пуцањ из ловачке пушке и опет кокода-
кање, мукање, блејање, њакање, балегање од зорта.*

ПАВЛИЈА: (Љутиито)
Море, ловац
натакнем те на глогов колац...

Немо' ми плашиш живину,
да те с' ову грабову мотику
не опаучим по грбину...

ЛОВАЦ: Ја сам страшни ловац
слободан к'о птица...
Све убијам и стављам у лонац
од медведа до штиглица

Ловим зеца и лисицу
јазавца и препелицу
Једем, ждерем и дивљач и звери
на кантар ми ђаво душу мери...

ХОР

ДЕВОЈАКА: Еј, ти, баба серко
моја љута зверко

ХОР

МОМАКА: Попаси ми муда
Де, не бидни луда...

ПАВЛИЈА: *(Са грабовом мотком у рукама
претећи крене на коло)*
Са' ћу ви ја показат, наказе рађале да-
богда!

*Девојке се распрше узбуђено цичећи. Павлија
их вија мандајући мочугом у празно.*

КИРИЛО: *(Славодобитно)* Моја мама Паја
јача је од змаја...

ПАВЛИЈА: *(Нежно)* Лези макањо доле и покри се
док ти мама Паја не обуче гаће.

КИРИЛО: Дај ми ту тољагу и реци ти мени само
какве бркове има зец. Црне и густе, ил'

ретке и жуте? Само ми то реци, мамо, па да га средим, главу његову бркату да му расцопам кад се нас двојица сретнемо на уској шумској стази. Не мисли ваљда он, ћаћко, да ћу ја њему с' пута да се уклоним? Једном зецу?!

СОФРОНИЈЕ: Добро, 'ајде. Пожури. Време је да се једе.

Кирило претећи маше мамином мочугом и трчи у шуму поскакујући.

ПАВЛИЈА: Ако видиш вука, Ћиро, сине, а ти бјеж' уз дрво и запомажи из све снаге. Доћ' ће мама Паја да се обрачуна са њим. Није зец сваки звер. Има и оних зецова што ћецу једу.

КИРИЛО: *(Скакуће и пева)*
„...Скочи зеко, хоп, хоп, хоп...
срце лупа, топ, топ, топ...“
(Замаче у шуму)

ДЕВОЈКЕ: *(Певају у хору)*
„...Јадан зеко шта ти би,
па не можеш скочити...“

СЕЉАЦИ: *(Сви певају у хору)*
„...зец у шуми, вучји срк,
јадни зеко беж' у трк...“

ЕЛИЗАБЕТА: *(Врцаво прилази Софронију)*
Профисоре, шта има данас добро да се једе?

СОФРОНИЈЕ: Ко шта има, Елизабето. Сира, кајмака, лука, проје. Брзо дај 'вамо. Може и зеца, што да не?! Купус, пасуљ и сланина да се крчкају. Ди сме да се гладује на Свете Духове? Ди ми је бардак с' ракију? Ма ко ми сакри чутуру? Јес' ти, Павлијо?

ПАВЛИЈА: Еве ти гу под главу, у чутуру те јебем твоју професорску, Софроније. Шта с' дереш, не узнемиравај цабе народ, дијете си пробудио и без доручак послао у шуму да ти лови зверове. Откуд Ћира зна како зец изгледа? Најешћеш се и ти, црви те изјели дабогда! *(Додаје му бардак)*
И напиту ка' свиња.

СОФРОНИЈЕ: *(Натеже бардак и дуго клокоће)*
Свиња, свиња, племенито биће.
(Опет пије)
Сам' да није кокошка, Павлија. Јајца не носи, а по цел' дан квоца.
(Натеже поново и халапљиво пије)
Свиња нам поклања живот. Чварке и маст, бурек и питу с' месо, кобасице, цигерицу, срце, бризле и крезле, беле бубреге, то јест, муда, и црне на жару, динстан, печен и похован мозак, главу, ногице и уши, зими пихтије, а лети врућу кавурму и цревца на скари, шницле и од бути и од плећке, бечке и париске, суви и свежи врат за пржење, сушено месо, вешалицу, ћулбастију, кавалер шпиц, медаљоне, капак, па

шол и свињски бифтек, шашљик, крвавицу, шварглу, крменадлу и ражњићи и пршуту, плескавицу, фаширану и натур шницлу, цигањски котлет, хајдучки ћевап и свињски ћевап у дунсту... ах, како негде заносно миришу ћевапчићи на ћумур...
(Натеже ибрик и пије)

МИЛАДИН: *(Гневно се усправи)*

Ако је неко од вас случајно вид'о моју печену свињску главу, нек је одма' врне, док жмурим, да га ја после не појурим, јер ники од вас не мож' д' испече корицу тако румено и хрскаво, да му ја не јебем мајку, за моју свињску главу, ако га у'ватим.

Бројим до сто, не, до сто педесет, до двеста ћу да бројим, и ако случајно, после тога, кад отворим очи, одма' не видим моју печену свињску главу, сам полазим да гу потражим.

Почињем с бројање.

Један, два, три, четири, пет, шес', седам...жмури и ти Станијо...осам...

СОФРОНИЈЕ:...свињски перкелт, ћуфте и сарме, лесковачки воз, вешаљке на пилав, свеже и сушене буткице и коленице, јао...па ладно пиво и вруће прасеће печење на ражањ, уз струган рен и ротквице, нежна моја, моја драга и љубљена, једина свињо мога живота, цвету и појезијо лудила мога свињскога, лепотице и богињо,

Деметро, шта је рустикална кокошка према теби и твом софистицираном шмеку, сува, празна, глупа и зла, непотребна и неупотребљива, кошчата, руке ко грабуље, неуротична, лукава и подмукла, са хладним ногама и леденим дупетом, стално нешто закера и тражи, за разлику од тебе која све дајеш.

Чак и длаке за четке које су створиле најлепша дела боје и светлости светских галерија и музеја, слике непревазиђене природне љепоте, али и јевропскије' кокошака које се шепуре и даноноћно кокодачу, псују на латинском и турском, чупају за косу и бију, хистерично ти вриште у уво, и то мени, дипломираном професору кога сам ђаво подговори да се врне у Топлицу, да се ожени кокошком која му роди дебила и да сâм уздиже и просвећује друге топличке дебиле који нису више у стању ни прасе да закољу, а камоли моћног ушкопљеника од двеста педесет кила, који се од снаге пуши, брекће и скичи, чији глас до неба вапије:

„Боже, пошаљи ми правог касапина, да осетим нож, ако треба и архангела с' мачем само да ме ови аматери не гњаве и голицају, 'ће се шлогирам од смеха.“

МИЛАДИН: Четерес' седам, четрес' осам, четрес' девет, педесет...ух, морам мало да

станем, душом да данем. Настави ти Станијо.

СТАНИЈА: *(Жмурећи)* А од кол'ко?

МИЛАДИН: Од педесет.

СТАНИЈА: Од двајес' пет.

МИЛАДИН: Ама не, луда Станијо, што ти је данас? Од педесет па док ја не прифатим до двеста, сам' док малко предахнем, док ми се пљувачка не поврне.

СТАНИЈА: Е, ја не могу, Миладине.

МИЛАДИН: Зашто?

СТАНИЈА: Знам да бројим само од један до двајес' пет, а после нисам сигурна.

МИЛАДИН: Па добро. Почни ти онда од један до двајес' пет, па ћу ја додат педесет и прифатит' од седамдесет шес', па надаље.

СТАНИЈА: А кад да почнем? Јел' сад?

МИЛАДИН: Сад!

СТАНИЈА: Један, два, три, четири...

МИЛАДИН: Тако, тако...сам ти напред.

Овај део сцене одвија се у подругљивој атмосфери испуњеној подгуркивањем и пригушеним гласовима сељака, који очигледно припремају неку подвалу:

- Коњска је, коњска...
- Коњска ал' ко воловска...
- Гадно се чује...
- Море, тек ће он њу да снује...
кад види мртву коњску главу
да му се посере на духовску славу
да се, будала, памети научи
кад га цркотина коњска опаучи...
- Мора крпа већа. Већа, већа, већа...
- Ова је голема ки врећа...

СТАНИЈА: (броји несигурно)
Тринајес', четрнајес'...

РОСПИЈА: (Баба врачара баца угљевље и уз црни
дим који се диже, баје над коњском
лобањом)
Да га смрдљиви цвет смрти
у свој ружноћи својој...

СЕЉАЦИ: (У хору) ...натрти!

СЕЉАНКЕ: (У хору, шапато)
Ружна баба јалова
родила је ђавола...
Ђаволи се побише
зубе баби избише...

РОСПИЈА: (Захваћена трансом)
Да му на славском колачу
процвета црни украс
Да му на кућни празник
из пакла дође смрт и...

СЕЉАЦИ И
СЕЉАНКЕ: (У хору) ...демонски ужас.

Захваћена хистеричном грозницом они велику коњску лобању умотану у шарену бошчу подмећу Миладину и одмах се склањају.

РОСПИЈА: *(Високо фреквентним вештичјим смехом) Хи...хи...хи...*

МИЛАДИН: *И педесет, седамдесет шест, седамдесет седам, седамдесет осам...
(Он и његова Станија чврсто жмуре и не примећују ништа)*

СТАНИЈА: *(Понавља за њим) Седамдесет шес', седамдесет седам, седамдесет осам...*

Оденкуд се продере промуко глас:

*- Мекике вруће
свеже и масне
навали народе
на сласне
мекиње красне...*

Други продоран глас:

*- Рапсодија за безубе бабе
и то готово све за њабе.
- Најлон роба
свила мека и лака
супер жипони
са бувљака !*

СОФРОНИЈЕ: *(Заплиће језиком) Кавал...лерија
рустикана!*

ЖИВКО: *Држ' се, Софро, за рогове овна,
да не је'ш много говна!*

СОФРОНИЈЕ: *(Мртав пијан)*

Језик сломио
уду ребро поломио
уд ти стаклен
говна нек је!...
она комуњара – Марклен!

У том часу из грма искаче Американац и Марклен.

МАРКЛЕН: Ама, виђи, отац те јеб’о кроз пркно, профисоре, у вр’ врцате гузице, говно ти под нос, што сереш и пљујеш истовремено?!

Тишина је претећа. Чује се само Миладиново и Станијино бројање:

*“деведесет,   деведесет   један,
деведесет два, деведесет три...”*

Сељаци радознано разгледају прастарог архитекту. Један му скида жирадо шешир и ставља га себи на главу.

Мг ЦОЈЛЕ: Ја фоли моја народ са дивна икона и благоусловена православна фреска. То фееселики хришћански ратник са канџа и кљунови од караконцула на државна застава.

МАРКЛЕН: *(Брише око)*

Ако ме већ ‘раниш оним што се не једе, што ми својом жвалавом сељачком пјеном опогани очњи вид,

што ми пљуну у око?! Да не видим како кришом по ноћи, и поред моје изричите забране, ки лопов носиш жито у млин онем нашем антихристу.

ПАВЛИЈА: А није те он, бог те пљунуо, Марклен, киша изгледа иде однекуд, и мени нешто по сред носа опаучи.

Људи заграјише:

- Е, има бога!
- Има, има. Само, ђе је?
- Ту је. Дух божји силази међу нас. Осећам неку влагу.
- Киша неђе почиње.
- Враћај се под земљу.
- Али, нема ниђе облака.
- Нема ни спаса. Ако падне подавићемо се ки пацови.
- Погасиће нам ватре.
- То она попускара Живојин, вуче додоле и тандрче неђе литију.
- Тамо пролама ђе литија просерава.
- Иде од млина.
- Вода ће пораст'. Вир ће нас потопит'.
- Господи помилуј. Господи дај кишу, па макар и потоп.
- Боље потоп но пакао.

МАРКЛЕН: Оклен киша из ведре неба? Видиш како звијезда жари, баш као у паклу.

МИЛАДИН: *(Станија га прати)* Сто једанајес', сто дванајес', сто тринајес'... Ћут' ти Станијо! Немо' ми помрсујеш бројање.

Зар не премећујеш кол'ко сам сâм одмакао?

СОФРОНИЈЕ: ...А ја ћу мекике, дабоме, најлон, али... (*натезе бардак и пије*) и прошарану и белу сланину, ох, рапсодију и свињски гулаш, пржено месо с' паприку, парадајз и јаја; бећар паприкаш, сељачку љутеницу, ајвар и сатараш, пинђур, и једно цело и подебело прасенце испод сач...

МАРКЛЕН: (*Брише лице, гледа у небо*)
Море, попару ћу ти ја запржит' на голој води, залуд ти диплома, јадан, кад си увијек пјан ки свиња, њих обожаваш, за њих навијаш и са њима се дружиш, а и сам волиш да с' усвињиш.

СОФРОНИЈЕ: (*Поносно усправи главу*) Него!

МИЛАДИН: Сто двајес'! Ух! (*Брише зној*)

МАРКЛЕН: Зато смо те и из школе избацили, цаба ти тол'ка наука и памет узалудна кад ти нијеси месождер но месопромет, јадан, протурио си кроз своја цријева оборе свиња све док и сâм нијеси поста' једна од њи' грдније', сâм, бре, изједе цијелу ђачку кухињу, срам те било. Теца те се препадно кад у њи' упиљиш овим, од вечите глади исколаченим очурдама ки курјак прождиреш и баку и Црвенкапу истовремено.

ПАВЛИЈА: Ама... немо' му што замјерит, рођени.

МАРКЛЕН: Бачићу га у гвожђа, макар и рођеног зета, па право у Прокупље, јал' на Царину, јал' у Черкеску малу. Нек' бира.

(Пауза)

МИЛАДИН: ...сто тријес' један, сто тријес' два...

СТАНИЈА: *(Понавља)* ...сто тријес два...

МИЛАДИН: *(Изнервирано)* Доста Станијо, немо' ти јебем мајку. Не помрсуй ми муда тунак!

СТАНИЈА: Пусти ме да и ја научим више од двајес' пет.

МИЛАДИН: До сто је доста!

ПАВЛИЈА: Он само 'нако лапрда, безопасан је и болесан. Откад га из школе избачисте, начисто полуде, остави књижурдаче и бачи се на месо и ракију. За фруштук ракија и месо, за ужину – ракија и месо, за ручак – ракија и месо, а за вечеру – само ракија. И по ноћи устаје да ждере месо и лоче ракију. Ники му се супроставит' не може. Тај погачу неће ни да погледа. Каже да је хљеб без квасца од ђавола, боже ме саклони и то не нашег, топличког, но тамо њему, неког бугарског са факултета, бившег колеге. Он ти, брацо, није

носио жито у млин, њега само месо интересује.

МАРКЛЕН: Јес', вала, не само носио, но и млео. За цијело село.

ПАВЛИЈА: Не гријешу душу, брацо. Ко ти је то казао, очију ти?!

МАРКЛЕН: Рече ми један паук.

ПАВЛИЈА: Шта?! Их, јак ти је свиједок!

МАРКЛЕН: Богуми ја не булазним. И није мала буба, обичан инсекат, но велика звијер, шлашти ка неки витез и још на српском лијепо говори. Кад га је видио и чуо мистер Цојле, гаће је од стра' опоганио. С' великом муком сам га опра' у јазу. Умало га вода не однесе. Хлаче му празно ландарају к'о да и нема ноге у њима. Како је било, мистер Цојле?

Мг ЦОЈЛЕ: *(Виче)* Молим?!

МАРКЛЕН: Како је било у јазу? Јел' било страшно? Шта кажеш за паука?

Мг ЦОЈЛЕ: Ја не разуме каква је разлика између живи и мртви у Србија, кад и живи живе као мртви испод земља.

МАРКЛЕН: А ни ови ти нијесу далеко од они', јадан, видиш како су прљави, не воле воду, а ни вода њих. Тешко да их разликујеш кад их погледаш. Не знам ни који су данашњи, који су

шлогирани, а који су бивши још из Солунског фронта и Топличког устанка кад нам сав живаљ поклаше они бугарски кокошари и јајаре. Пу! Једва оста нешто мало за партизане, а за вас четнике 'ич!

Одједном сунце зађе за облак. Дубоке сенке прекрише сцену. Неки са надом, неки забринуто гледају у вис. Милоје запева високим елегичним, готово руским тенором.

МИЛОЈЕ: "...Кад сам био војник
Гвозденога пука
цела ми је десна
однешена рука..."

МИЛАДИН И

СТАНИЈА: ...сто педесет девет, сто шесет, сто шесет један...

МИЛОЈЕ: "...Отац плаче
а мајка ми кука
Где је, сине,
твоја десна рука?..."

Облачност се брзо згушњава у мрак. Људи губе спонтаност у понашању и постају узнемирени. Сцену сада осветљавају само запаљене ватре.

СТАНИЈА: (Понавља за Миладином)...сто шесет девет, сто седамдесет...

МИЛАДИН: Двеста!

СТАНИЈА: Откуд сад одједанпут двеста?

МИЛАДИН: А откуд сад па ти знаш кад је двеста, кад знаш да бројиш само до двајес' пет?

СТАНИЈА: Па, ја, овај, мислим, откуд двеста од једанпут?

МИЛАДИН: *(Тврдоглаво)* Е, отуд.
(Отвори очи и радосно упиљи у шарену бошчу)

А ту је! Ту је, Станијо, шта сам ти рек'о, брзо одврзуј, дреши бошчу, сам' да с' уверим јел' то моја свињска печена глава, да није нека подвала, не знаш ти њи', док лично не видим, никем више не верујем.

Ал' прпа, бато!

Знао сам да лопов мора да је врне, не мож' ники са Миладином да с' ође зајебава јербо би сте вид'ли такав лом и крш какав никад ни један вашар није запамтио сам' да ме нисте послушали.

А батине нећу ни да помињем.

СТАНИЈА: Стани, црни Миладине, црно ти пред очима, зар не ви'ш кол'ки је мрак, тама попанула к'о да очи нисам ни отворила. Ово нешто није природно. И не верујем да твоја печена свињска глава мож' да бидне овол'ка, ки брав, ки неки дивљи медвед и још се мрда унутра, не дај боже, ово је нека ђаволија оне бабетине вештице Роспије, бојим се несреће, стани, не одврзуј ништа, прогутаће те нека

вращбина, откуд ујутру овол'ки мрак, бар да се нека звезда назире, само ватре око нас горе. Свуда се стуштило густо ки тесто. Пушти сада своју печену свињску главу, бојим се већег, већег белаја и кијамета.

МИЛАДИН: Па... (*гледа у небо*) можда су они моју главу и изели, ал' су додали своју, већу, много већу, можда две ил' више, много више, што ме се тиче, што краду оно што није њихово. Нек' запамте топличке пуштахије кад су оробиле Миладина, са' ће видет' како се он слади својом победом и како с' обрачунава с локални разбојници.

Сагне се да одвеже бошчу, ал' муња запара небо и јарко је осветли. Одмах после треска грома завежљај се изнутра отвори и из њега устаје Танаско, сав крвав.

У рукама држи за косе две одсечене главе-Дењину и Јанаћкову.

Призор је јарко осветљен и сабласан. Сељаци су скамењени.

ТАНАСКО: (*Приђе Милоју*)
О, Милоје! Цујка ти поручује да је више не тражиш и не дозивљеш ваздан јер не мож' никако сад да дође пошто више није овде, но тамо, ди је отераше ова двојица чије ти главе шаље уместо фруштука.

(Баци му главе пред ноге и гурне руку у недра одакле извуче брош који му пружи)

И још ти каже да се за доручак ништа не секираш, да 'ич не бринеш, јер ће ускоро доћ' по тебе да те води тамо, а дотле враћа ти твоју ковчу да је продаш на вашар, јер срећа јој више не треба. Има она сад и злата и драгог камења, и нежног барског цвећа и сафира и рубина, и венаца од травуљине у изобилју, пошто се удаје за мог господара, богатог млинара, нашега Ђурку и живи дубоко у мутној води ка права топличка сирена.

И још поручује осталим пастирима и сељацима топличким :

Чека вас све у млину. Биће глава за све вас, на сваком коцу по једна, а на греди по неколико обешених, вир има да прокључа од среће и благостања, рибе ће се дебело подгојит' вашом снагом. Зато немојте случајно данас, на Свете Духове, да жалите и штедите, но кољите сву стоку и готовите гозбу, јер ће вас ускоро невреме, које ни ваши стари четници још нису упамтили, збрисат с' лица земље, јер ће се сунце закрвит', а звезде ће ви паст' на главу, све воће и њиве, све куће и путеви изгореће од ужареног камења. Вир ће се излит' и кључалом водом потопит' вам село, једини ви је спас млин ди ве младенци ноћас чекају да прославе свадбу. Зато се сви

обуците у чисто, су свилу и кадифу
срмом опточену и пожур'те да ве
случајно олуја не закачи.

*Силан хук из даљине полако допире. Киша
почиње да добује.*

МИЛОЈЕ: *(Развуче хармонику и запева)*
"...Видиш мајко
оно брдо горе
Тајтаврље..."

СЕЉАЦИ: *(Прихвате у хору)*
"...Тајтаврље, о па врље,
вртаврље,
Тајтаврље..."

ТАНАСКО: *(Прекине их)* Стани слепче, још мало
сачекај, има времена за весеље,
вечерас је прилика да развучеш
влашко коло за мртву невесту, патос
млински 'ајдучким ногама да
расклатите, греде из пода да повадите,
млински камен у прах да разбијете,
само, пре тога, по шуми да се
растрчите, да се иза грмова и жбунова
добро олакшате да не вршите нужду у
бистрој води коју после пијете и из ње
рибе готовите да вам мозгови не служе
ки црева за складиштење гована.

*Танаско хитро отрчи са сцене. Људи су у
дубоком шоку. Милоје стоји са брошем у
испруженој руци. Мистер Цојле приђе баченим
главама.*

Мг ЦОЈЛЕ: Two heads only! Јел' то велика жертва за дух у воденица да ђаво не растури моја задужбина?

МИЛАДИН: *(Гледа у небо)* Киша.

МИЛОЈЕ: Ко ће да купи ковчу? Гарантовано доноси срећу. Само што мом белом багрему више не треба, чули сте, данас се удаје, сви смо позвани. Једино што не знам...

ЖИВКО: ...На свадбу ил' на...сахрану?

МАРКЛЕН: Ама људи, он утече, што га пустисте?! Беше ли то наш Танаско? Шта уради, кумим те богом?! Криминалац! Убица! Зар рођеној браћи да одсјече главе, што је то, какво нас је зло нашло? Шта трабуња та скитница, ама беше ли то наш муцавац, много се промјенио, свашта тај рече и ни једном не муцну. Каква свадба, мртва ђевојка, коме он то? Бугарски младожења?! Пу! Чусте ли ви њега, зар потоп?! Све да поруши, а ништа да не изгради?! И не знам ће ми је она суклета Јовча, да га појури и увати, бржи је мој секретар од јелена и од вјетра, мајку му јебем, како поче да дува. Усред љета. Нису чиста посла. Све се зацрни, биће олуја.

ПАВЛИЈА: *(Дрма уснулог Софронија. Буди га)*
Еј, Софроније, пробуди се, ђаво те однио, зар не ви'ш да олуја само што

није из све снаге ударила, а Ћири неће
нема. Буди се проклетињо!

СОФРОНИЈЕ: *(Скочи)* Ди је зец?!

ПАВЛИЈА: Који зец, вјетар изломи шуму, а
Кирила још нема да се врне, може га
гром, не дај боже, ђе погодит', нашега
сина, јединца.

СОФРОНИЈЕ: Народе, склањај храну, зар не ви'ш да
ће ни киша месо поквасит', остаћемо
без доручка. Брже, брже све склањај,
па у пећину! Беж' под земљу! Пожури!
Какве су ово главе овде?

ЖИВКО: Мртве, профисоре. Зло. Елизабета
пала у несвест.

*Све се утиша као пред буру. Потпуни тајац,
без дашка ветра. Жене клекле и пале свеће око
Јанаћкове и Дењине главе. Живко нежно освешћује
Елизабету.*

ЖИВКО: *(Љуби је)* Елизабета, срно моја.
Елизабето! Не бој се, душо, пробуди
се, љубави, да видиш како је
освежило. Све је хладно и црно, ал'
тебе не да твој срндаћ, Живко.
Елизабето!

*Чује се додолска песма. На сцену хрупи група
младих додола, разголићених девојака, покривених
венцима траве. На главама са пуштеним косама
носе уплетене венчиће од пољског цвећа.*

За њима иде поп Живојин са панагијом на иступреном стомаку, док, тик уз њега, поклисар Наћко филоксера носи велику дрвену крстачу.

ДОДОЛЕ: *(Певају)* "...Ми идемо
преко поља
преко поља,
а облаци
преко неба..."

ЕЛИЗАБЕТА: *(Са уздахом се буди из колапса)*
Зашто стално сањам да отац хоће да
ме убије? И да ми својим ловачким
ножем срце ишчупа.

ЖИВКО: Не дам ја тебе, срно моја, никоме.

ЕЛИЗАБЕТА: Молим те не зови ме тако. Ја се бојим
Живко, бојим се за тебе, љубави, да ми
те не украде зли паук, сав од сребра;
бије нека јара од њега и сија ки сунце.
Својим танким и длакавим ножицама
брзо ка теби гамиже и јури да те у
своју мрежу упетља и целог
раскомада.

Бојим се зла које нас је спопануло, сва
трнем од ружног сна који ми кроз вене
продире и мозак суши од страве свуда
око нас.

Сваке ноћи ме прогони тај сан, ал' ми
отац никад није страшније изгледао
него сад.

Сањала сам да ме вештица Цујка
претворила у срну и да ме лично мој
тата ловац убио из ловачке пушке, да
ме рашчеречио и очистио утробу, па

да ме тако опрану и чисту профисор Софроније ставио на баштенски астал и у мрклом мраку око мог мртвог тела почео да распоређује ножеве и виљушке, док са свих страна из таме допиру неки светлећи, гладни погледи.

СОФРОНИЈЕ: Извол'те колеге студенти, навал'те на младу срнетину, ово ви је бисер топлички, амброзија за богови, а не за некрштено ђубре које тамани лебац без квасац.

ЕЛИЗАБЕТА: Ох, не дај ме, драги мој Живко, љубави моја, не дај ме никоме, ни оцу, ни ђаволима да ме младу изеду.
(Привија се уз њега)

ЖИВКО: Ама не бој се, то трабуња ова пијандура.

ПОП

ЖИВОЈИН: (Чати) Заступи, спаси, помилуј и сохрани нас, Боже, твојеју благодатију.

НАЋКО

ФИЛОКСЕРА: (Дубоким гласом) Господи помилуј. Премудрост.

ПОП

ЖИВОЈИН: Јако подобајет зебје всјакаја слава, чест и поклоњеније, Отцу и Сину, и свјатому Духу, ниње и присно и во вјеки вјеков.

СЕЉАЦИ: Амин.

ДОДОЛЕ: "...Облак брже,

а ми брже,
а ми брже,
облак брже,
а ми брже..."

МАРКЛЕН: Ама доста, доста, јади ве додолски
убили, зар не видите да ће нас киша
упљескат' ка миша, а ви још и
придодајете.

НАЋКО

ФИЛОКСЕРА: Паки и паки миром Господу
помолимсја...

СЕЉАЦИ: Господи помилуј.

ПОП

ЖИВОЈИН: Заступи, спаси, помилуј и сохрани нас,
Боже, твојеју благодатију...

ДОДОЛЕ: "...Удри кишо, ситна росо,
Еј, додо, еј, додоле,
Те пороси наша поља.
Еј, додо, еј, додоле..."

СЕЉАЦИ: Господи помилуј.

НАЋКО

ФИЛОКСЕРА: Премудрост.

ПОП

ЖИВОЈИН: Јако да под державоју твојеју всегда
храними, тебје славу возсилајем, Отцу
и Сину, и свјатому Духу, ниње и
присно и во вјеки вјеков.

СЕЉАЦИ: Амин.

(Сви умилно литургијски запевају)

Иже херувими тајно образујушче, и животворјашчеј Тројице, трисвјатују пјеси припјевајушче, vsјакоје житејскоје отложим попеченије.

(Сад се врши велики вход, а по входу одмах):

Јако да царја vsјех подимем, ангелским невидимо дариносима чиними. Аллилуја, аллилуја, аллилуја...

Муња осветли сваки ексерчић на декору; гром тресне, настану јак ветар и пљусак.

На сцену хрупи група младића, лепих, здравих, сјајно грађених са блиставим зубима и беспрекорним осмесима као на рекламним соцреалистичким постерима. Обучени су у мајице са трегерима и кратке панатлоне са јапанкама на ногама.

Они марширају и певају.

ОМЛАДИНСКИ

ОДРЕД: "Буди се исток и запад
буди се север и југ,
Кораци тутње у напад
напред уз друга је друг..."

Мг ЦОЈЛЕ: Мој Србија пева као сваки луд земља.
Браво Србија! Браво! Ти срећан, ја
срећан. Happy people!

МАРКЛЕН: Е...није то ништа, јадан, док се сасвим
не разбуде. Многи су буновни иза сна,
а неки још под земљом спавају и
сањају да су одавно помрли.

ДОДОЛЕ: "...Удри кишо, ситна росо
Еј, додо, еј, додоле,
Те пороси наша поља
Еј, додо, еј, додоле..."

ПОП

ЖИВОЈИН: О свјатјем храмје сем, и с вероју,
благоговјенијем и страхом Божијим
входјашчих воњ, Господу помолимсја

СЕЉАЦИ: Господи помилуј.

НАЋКО

ФИЛОКСЕРА: *(У басу)* О избавитсја нам от всјакија
скорби, гњева и нужди, Господу
помолимсја.

СЕЉАЦИ: Господи помилуј! Господи помилуј.
Господи помилуј!

*Марклен се кроз мегафон искашљава
спремајући се да одржи говор.*

МАРКЛЕН: Другови омладинци, браћо
православна, благослови оче Живојине
и ти ђаконе Наћко филоксера!

(Искашљава се)

Поново је стигао велики злочин у наш
крај, незапамћен још од бугарске
окупације, тешко невреме је погодило
Топлицу, а ја не знам, кажем не знам
да ли ме уопште чујете од грмљавине
и фијука вјетра, једва и себе чујем, ал'
сам сигуран да сви ми имамо исти
страх у срцу и исту мисао у глави:
Ђаво је у млину!

И још хоће данас да се жени, па цело село позивље да нас својом демонском свадбом све онечисти и понизи.

Одавно сељачки мољац уме да осети нафталин који га говнима рани, који га гуши, сакати и обезглављује, који пријети да нас Топличане врати у средњи вијек када су Србима царевале зле силе, мрак и вјештице на метлама. Уместо да са њима мету дворишта испред својије' кућа, оне их користе за транспорт, као пријевозна средства којима по сву ноћ лете једна код друге на кафу и кољу малу дјецу у колијевкама да им пију крв.

Ко зна да нијесу неђе и мог секретара Јовчу оставиле кобајаги на чашицу, ал' не љуте, топличке, но лично његове крви коју је његова висока свијест прочистила и претворила у конструктивну енергију.

Зато ми мој Јовча од јутрос, то ви отворено велим, иако ја нијесам ни инсекат ни гмаз, ка' неки учени мољци међу нама, који кришом носе жито у млин, много недостаје. Због енергије. А њих ће стић' заслужена казна, то им ја гарантујем, чим ми се врне мој секретар и ова грдна непогода мало стиша. Имамо ми у Прекупље за так'е але и фукаре нафталин да их у њега уваљамо к'о грангле у шећер, па да тако бели, ка' Ђурка Бугарин, вилене по топлички врбаци и воденице које ће

све до једне, а поготову ова наша, по закону бит' укинуте.

Дошло је, дакле, вријеме, оно...боље је рећ' невријеме да се пиша у исту тикву, и ви богомољци и ми комунисти, јер само уједињени и уз помоћ мистера Цојла можемо да се попнемо на велико брдо, удахнемо чист ваздух и из свег гласа подвикнемо.

МГ ЦОЈЛЕ: *(Изненада се продере)* Ура!

МАРКЛЕН: Нема више за нас невоље. Бог је преша' са десне на лијеву страну улице!

ОМЛАДИНСКИ

ОДРЕД: *(Загрми)* Ура! Ура! Ура!

МИЛОЈЕ: *(Запева нежним, високим тенором)*
"Видиш, мајко,
оно брдо горе
Тајтаврље."

СЕЉАЦИ: *(У хору)* "...Тајтаврље
о па врље
вртаврље
Тајтаврље..."

МАРКЛЕН: Ђаво нам је посла' буклију. Па да идемо да му је о главу разбијемо. Да му ја поведем коло на свадби наше локалне вјештице.

МИЛОЈЕ: Вила је она, шумска. Анђео небески, мој бели багрем и ливадски различак.

Свако јутро брине о доручку за слепог оца. Ево, ко ће да купи њен брош, који доноси сваку срећу?

ЕЛИЗАБЕТА: *(Држи бело јаре које мекеће)*
Јел' могу ја да дам јаре за њега?

МИЛОЈЕ: А јел' одрано?

ЕЛИЗАБЕТА: 'Ће га закољемо и одеремо у млину.

Узима брош и ставља га на груди. Његов камен заискри под ефектом муње. Фијук ветра повија ватре, грмљавина и елементи природе тресу сцену, све подрхтава.

Елизабета се претвара у срну.

ЖИВКО: *(Пренеражено)* Елизабето, срно моја, шта ово би?! Каква је ово чаролија-ђаволија?! Људи! Ћора ми претвори девојку у праву срну, шумску животињу, види како је сва узнемирена и успахирана. Побећ' ће ми у шуму.

ЕЛИЗАБЕТА: Јооо, Живко, грозница ме нека у'вати-ла па сва дрхтим, дамари ми бију лудачки, срце 'оће само из груди напоље д'искочи. Не знам дал' од стида што сам овако обнажена ил' зато што се ова неочекивана ладноћа стуштила на све нас. Срамота ме овако голу, морам побећ' у шипраг да се склоним од ваших бестидних погледа.
(Побеже)

ЖИВКО: Што говориш, душо, не разумем срнећи, не мекећи, срно моја, људи, шта је ово, какво ме ово чудо снађе, ништа је више не разумијем, моју Елизабету, ни шта говори ни шта мекеће. Ће ћеш, јадна, стани, што бјежиш од мене, момка свога, врати ми се, вук ћете неки раздерат'.

(Отрчи за њом)

ЛОВАЦ: Шта ово би?! Ил' ме очи варају, ил' гром негде запали шуму. Жива срна прође кроз нас и утече од олује. Идем у густиш да г' убијем, паприкаш срнећи да направимо, прсте да полижемо. 'Ајте ви полако без мене у млин, са'ћу ја полако за вама. Вода надире, још нам само ватра фали.

(Вади ловачки рог, свира и одлази са сцене)

МАРКЛЕН: Е виђи зло, још ћемо сви изгинути од ове ђаволске непогоде. Боље одма' да пођемо на весеље. Бјеж' у млин, народе, побиће нас ова' сатански вир, подавиће нас водурина ка' мишеве, ако нас ватра прије не докусири.

Чује се са свих страна:

- *Ово је уклето место.*
- *Неко зло нас прогони често.*
- *Па 'ајдемо. Идемо.*
- *На свадби да биднемо.*
- *Побиће нас ова киша.*
- *Удавиће ме вода ка' миша.*

- Дрвеће поломи силовит ветар.
- Грми и шушти ка' дивљи вепар.
- У млину ће ни бит' боље.
- Само да Танаско, муцавац, не почне опет да коље.
- Каки ћеш ти главо бит' сват?
- Заклао га рођени брат.
- Куку! Зар Јанаћко и Дења живот д' изгубе тако?
- Живот данас је ништа, и онако и 'вако.
- Пожур'те људи, ћецо и жене...
- Брже док зло веће на нас не крене.

Сви одлазе. Олуја бесни.

Кирило усакуће са мртвим Јовчом на леђима.

Скокови су му лишени сваког ентузијазма, троми и тешки.

За њим иде Цујка, сва у белом, са венчићем пољског цвећа на глави.

ЦУЈКА: *(Скандира)*
"...Скочи зеко, хоп, хоп, хоп...
срце лупа, топ, топ, топ...
Јадан зеко шта ти би,
па не можеш скочити..."

Кирило дође на сред сцене и збаци леш Маркленовог секретара.

КИРИЛО: *(Плачно)* Е, не могу више. Ни он, ни ја. Ајде, што се зеца тиче то одобравам, јер разумем шта значи бити мртав мртвијат, ал' не знам шта је мени, сестро. Зашто сам ја толико мртав, кад још нисам умро, а нико ме

није убио. Ноге су ми као од олова, просто сам закован за земљу.

ЦУЈКА: То је зато што се још ниси из ларве излего. А кад ускоро крила добијеш и винеш се ка сунцу и сјајним звездама, бићеш срећан да се дружиш са сребрним Милеуснићем уместо са својим прљавим земљацима које ћемо све на кукама покачит' да се преко зиме суше. Уме он да буде и фин и еманципован, само кад хоће.

КИРИЛО: Ко? Јел' зец?!

ЦУЈКА: Не, него паук.

КИРИЛО: Нећу ја да будем шарени лептир. Мама Паја каже да сам ја бели топлички анђео, чувар наше завичајне светлости од злих сила и мрака. Такво је моје одређење, каже мама Паја. Божји а не ђаволов слуга.

ЦУЈКА: Јадни дечаче, шта ти знаш како Бог изгледа. Ти си рођен да будеш бесловесан, за радост и весеље, а не за сузе и тугу, боље ти је да по ваздан на сунцу скакућеш и береш пољско цвеће но да се бакћеш са тешким мртвацима и да им копаш дубоке гробове.

КИРИЛО: Право да ти кажем, цуро, није ми лако, а не знам ни зашто жмуриш кад гледаш у мене, шта се уопште десило док сам ја био у лову, зашто су Дења и Јанаћко отишли и оставили своје главе

бачене у блато? Ужасан је страх свуда око мене, сестро, куд су отишли стока и сељаци, где су моји родитељи?

А овај ћути, љут и увређен. Неће да каже је ли он зец кога ја тражим, ил' можда није. Нико ми није рекао колики је зец и каква одела носи. Грацка ил' сељачка? Знам једино да је прави звер увек чист и бео, не може да буде тако тежак и мусав, да се толико осећа на муљ и блато; иако га је поплава избацила, он ипак носи уредно везану машну око врата.

Де баш ја да налетим на енигму?! Мој ћаћко каже да ја нисам много бистар, мутнији сам од замућеног теста за палачинке, само што нисам тако сладак. Нисам, дакле, случај за проблеме, а он је професор и све зна, њему се мора веровати кад каже да никад не би у уста ставио парче јеврејског хлеба, без квасца, таман да умре од глади. А сад сам гладан и ја и хладно ми је, разбише ме овај пљусак и ветар. *(Плаче и запомаже)* Мама Пајо, где си, ћаћко, зашто сте ме оставили самог са зеком и вештицом у сред страшне шуме?!

ЦУЈКА:

Ђиро, јадни дечаче, не бој се, пиле, нисам никаква вештица, већ твоја вила, видим да си гладан и да си се смрзо, али више не брини, мене су послали по тебе, сви су у млину, побегли од олује. Хајде са мном, немој

овде да се мрзнеш и живиш у страху. Ја знам много боље место за тебе, где је топло и суво, а хране има у изобилју. Хајде са мном, тебе ће твоја вила лепо да смести и погости месом, да те преобуче у ново и китњасто одело, паж да ми будеш на свадби, да држиш моје свилене волане, видећеш како ћеш бити леп, ко анђео у циркусу. Хајде, не бој се, не жмуриш што хоћу да те плашим, већ зато што више не морам да гледам, јер све ионако без очију видим. Као мој слепи отац. Шта ти је то што носиш?

КИРИЛО: Па кажем ти неће са мном да говори. Толико је љут и увређен да је сав мртав и смрди.

ЦУЈКА: Пуј то, какано! Баци! Баци! 'Ајде са мном.

КИРИЛО: *(Упрти Јовчу поново на леђа)*
Обећ'о сам ћаћи зеца, а ја држим реч.

ЦУЈКА: Добро, добро, како хоћеш. Има места међу сватовима. Пожури. Ветар је си-лан. Само да те Танаско не нађе овде самог. Острвио се. Не знам шта му је.

И они оду са сцене. Хук ветра и добовање кише.

– ЗАВЕСА –

ТРЕЋИ ЧИН

Међу мноштвом изукританих брашњавих греда ентеријер млина је премрежен дебелим пауковим нитима. Само једна греда, доминантна, са металним кукама, која пролази целом ширином воденице, је као зифт црна. Са ње висе два обезглављена тела, Дење и Јанаћка. Оба су умотана сребрнасто белом паучином, као лутке џиновских инсеката.

Под јаким дотоком воде воденични камен чангрља и млин подрхтава.

Заплетени у паучину од јаких светлуцавих конопаца, као у катарци једрењака, уз драматичну музику Густава Малера, паук и мува играју плес смрти. Паук је обучен у костим сребрнасте боје, док мува, сва у златном, панично зуји уплетена у мрежу. Паук јој ритуално прилази док се она френетично отима и, уз музички крешендо, хвата муву за врат и дави је. Она хистерично зуји и запомаже.

Испод њих је ред свечано постављених столова и столица који се полако губи у перспективи што доприноси утиску да се ентеријер млина наставља кроз дугачку салу недефинисаних димензија која као да сеже у бескрај.

*Ослоњен о воденични камен седи мртав Јовча,
који се, уз дрмање камена, грчевито помера и трза,
као да не може да се пробуди из кошмарног сна.*

Напољу бесни олуја.

МУВА: У помоћ! У помоћ! Полиција! Јој, куку мени, умрећу млада. Тек сам се из ларве излегла, само што сам добила танка и прозрачна крилца, једва су се на сунцу осушила. Не дајте ме! Ја умирем! Проклета ти душа, шта ми радиш?! Пустите ме!

ПАУК: А ко те држи, душо? Сама си се упетљала. Уместо да ки права чобаница јурцаш по стрњикама за говеђим реповима, 'оћеш по ваздуху да ландараш и да се завлачиш у буцаке у које ни анђели никад не залазе.

МУВА: Нисам ја хтела да будем мува и ждерем месо, но шарени лептир, да летим од цвета до цвета и напијем се слатког нектара. Да се заљубим и будем ближе звездама. Ал' горе птичурине вребају, па сам побегла од њихове глади, од њихових злих очију којима скрозирају све што се креће.

ПАУК: Не трагај се толико јако. Види! Разори ми мрежу. Ама, што се буниш, сунце? Није ли то циљ твојега преображаја? Да скончаш у мојим канџама, да својим телом нахраниш сребрног паука, господара мрачних ћошкова и

уопште свих маргинализованих простора.

А шта ћеш код мене, ако те твоја судбина није ту довела?

МУВА: Проклет био! Проклет! Скини руке са мог нежног врата. З...з...з...умирем! Никад више нећу видети ни јарко сунце, ни маслачак, ни ужеглу рану пуну усирене крви. Готово је са мном. З...з...з...

Ужурбано и уплахилено улази Цујка. Прати је шест бронзаних наукова од којих сваки носи порцеланско посуђе, сервесе, ножеве, виљушке...и распоређују их по столовима.

За њима иде Кирило и плаче промукло, мутирајућим гласом дечака у пубертету. Он собом вуче огромног плишаног меду, офуцаног и напуклог, из чијих поцепотина извирује вата.

КИРИЛО: Ђе ми је мама? Ђе је моја мама Паја? 'Оћу маму!

ЦУЈКА: Не плачи, Ђиро, доћи ће мама, само што није. А шта је са медведићем што сам ти дала да се поиграш са њим?

КИРИЛО: То није мали меда од крпе, већ жива лутка, сва од мяса и крзна. Кад он говори – риче, шта он има да се керебечи на мене?! Сад је ко из продавнице. Очи му испале и не даје ни гласа ни знака од себе. Мртвији је од мога зеца. Једино кад га стиснем,

само пишти и прдучка ко да има писак на дупету.

(Притисне га за главу, меда цикне)

ЦУЈКА: Милеуснићу, Милеуснићу, буди мало нежнији са дамом, рудиментарна наказо. Шта су те учили у школи за крвопије, није све у жртви него има доста и до стила, није ствар у ждерању и курварлуку, Мухојебићу, но у обреду и ритуалу, мрачни акрепе, кад некога давиш и главу откидаш, а ти води рачуна о естетици смрти. Жртва није навикла, не умире сваки дан, има и софистициранијих начина од твоје ефикасности.

ПАУК: Ама, види! К'о да сам је ја звао у госте? Гледа само да ми оптерети савест. Јесам ли ја крив што с' ти мува, а ја паук? И шта тражи глупача на ђаволовој свадби, ако не да напуни стомак гладнога паука.

МУВА: Милост!

ЦУЈКА: Мурано стакло за воће иде на средину астала, носати, злато за свиње, а позлаћене тацне од фајанса за колаче лево од чешких тањира, не климај гегави, испашће ти солинген ростфрај, пази да ти не одсече те танке длакаве ножице, видиш како су оштри ки бријачи. Хоћу да хлеб буде нарочито снежни облак, бео и паперјаст сомун да сви зину од чуда и зависти. Желим

да њихове просте сељачке душе буду заблеснуте... *(спази Јовчу)* ...А шта ће сад овај овде?

Зар Јовча није прописано окачен да изнад гозбеног стола виси ки црвен лампион, но седи овде и мртав мрда да ми вране плаши и сујеверне госте?

КИРИЛО: Па нисмо га још нашминкали, сестро.

ЦУЈКА: ‘Ајде, онда, пожури, док је овако надувен и затегнут да га прво дотерамо да буде леп и репрезентативан.

КИРИЛО: Да буде електрични зец.

ЦУЈКА: Биће теже да му се уради тоалета кад га паук изпразни.

МУВА: Еј, ви, доле, људи, ако сте људи, анђели ил' ђаволи, помагајте. Зар не видите злочин и неправду? Помагајте у име онога који је створио и зло и добро, и правду и неправду, и живот и смрт. Помагајте у име божје...з...з...з...

ПАУК: *(Откине јој главу)* Њега ми овде не помињи.

КИРИЛО: Види како јако мрда изнутра. Бојим се искочиће нека жива риба из њега.

ЦУЈКА: Јер кад му он уђе у структуру и срце му поједе има да му очисти мртве очи и трулеж унутрашњих органа, да унесе светлост у њега да зрачи као прави

балсамован фараон. Да наша мумија задиви свог шефа лепотом небеске илуминације и да му јасно укаже на неодољиву привлачност онога што их све чека. Овај свечани лампион биће симбол мог венчања и достојан дар нашем кућном љубимцу за Ђуркину и моју свадбу.

ПАУК: Нећу њега. Сав је труо и заудара на муљ. Но дај ми овога, младог и једрог, к'о од брега одваљеног. И ја да се освежим. Дај ми његову главу. Вијуге да му испеглам, мозак да му замезим.

КИРИЛО: Мени је мама Паја за Врбицу купила звонце испред концелске цркве. И друга деца су имала звонца само што ни једно није било толико велико као моје. Кад ја идем, а оно не звони него клепеће „банг-банг“! као кад Шиптари са својим стадима марширају преко Преполца. И за мношом су ишле наше топличке овце, јер су мислиле да сам ја ован предводник чије звоно клепеће наредбу:

„За мношом, јунаци! Напред на ливаду! Чека нас зелена и сочна испаша. Ђира нас води у историјску победу и вечну славу!“

Док други чобани од среће рашире крила и зундурају ми око главе. Топао ваздух их просто сам носи у вис. А тамо ни трага од паука и његове густе

паучине. Све је било небеско и мирисало на Ускрс.

ЦУЈКА: Полетећеш и ти, Ћиро, тако је бог удесио живот доле на ливади, а после ти се нуди перспектива рајског насеља; горе, дебело небо натрпано буцмастим анђелчићима који лете у свим правцима и несташно звоне ускршњу мелодију, док беле овце и јагањци скакућу са облачића на облачић и лижу слатке и шарене шећерне семафоре који регулишу саобраћај.

КИРИЛО: А ђе крстаре црни пауци?

ЦУЈКА: Доле у млину. Чекају сељаке да ојачају крвоток.

КИРИЛО: Ако мене ставиш у мрежу, бојим се покидаћу је, много сам тежак, убићу ти љубимца, згњечићу га грђе но зеца. Ја сам див од рођења, везан за земљу и дубину, а не за небо и висину. Нисам ни мува ни лептир, не могу ни да поскочим, *(покушава да скочи)* а камоли да летим. Немам ни крила да се запетљам.

ПАУК: Чујем извесно шушкетање пред вратима. Да није Танаско?! Да пођем да му отворим.

ЦУЈКА: Ћира нек отвори. А ти остави ту муву и престани са мљацкањем, но ми придржи овог Маркленовог секретара.

ПАУК: Одмах, шефе.

Ухвати Јовчу и лако га подигне, као да његов леш уопште нема тежину. Затим га њих двоје каче о куку тако да ландара баши као да је надувани балон.

Оштро лупање на вратима.

ЦУЈКА: Нека га ту, нек' виси ки цар.

ПАУК: Власт ваља увек држат' на високом положају.

Појачано лупање на вратима.

ЦУЈКА: Сигурно се сељаци упрпили од невремена. Само, брзо Ћиро затварај врата, да нам олуја не разнесе брашно по млину, да се од њега не погушимо. Ма, отварај, шта чекаш?! Да видим њихова лица кад уђу, па ми неће бит' жао по други пут да умрем. Сад могу да дођу кад хоће. Све је спремно. Бал може да почне. Само Ћира да отвори врата и обуче ливреју.

КИРИЛО: Ја с' невестом отварам игранку.

Отвори шкрипава врата кроз која хрупи Бурка са вучјом маском на лицу. Он носи заклану срну којој око врата виси Цујкина копча.

Непогода продире кроз широм отворен млин. Кирило леђима гура врата и са напором их затвара.

ЋУРКА: (Бази мртву срну на под) Ево сам ти донео ловчеву ћерку на дар.

- ЦУЈКА: Елизабету! Дај ми моју копчу! Скини је! Скини! Боље да сам је претворила у кучку но у дивљач.
- ПАУК: Лепши је срнећи паприкаш. Псеће месо је сладуњаво. Направићу перкелт од ње.
- ЂУРКА: Само пожуре. Онај њен задро за мном и не скида ми се с врата.
- КИРИЛО: А што с' ти тако ружан?
- ЦУЈКА: То је зато што је он вук. Господар сребрног млина и демон топличких шума који иде свуда около и коље ретардирану децу. А овај им пије крв.
- ПАУК: Шта ја могу кад уместо оштрих зуба и чељусти имам сисаљку.
- ЦУЈКА: Меку и хладну, Милеуснићу, ко влажан пољубац мртвих љубавника.
- ЂУРКА: Обуци ону хаљину од чисте кинеске свиле да зна село да се невина удајеш за мене. Чиста и бела као кристал, као снежна звезда на горској вејавици, као зимски сан у машти болесног детета. Да виде да пакао није тако црн к'о њихове топличке душе. Да и Бугари цене лепоту.
(Скине леут са клина. Жице забрује)
- ПАУК: *(Запева умилним гласом кастрата)*
„...Кроз шумицу зелену јуначе пролутај,

па на моју сребрну капију залупај...“

Врата на млину се уз тресак широм отворе и уз страховит хук олује и пљуска на сцену хрупе Танаско и Живко који се тетура чврсто везан јаким конопцем.

ЖИВКО: *(Одмах примети преклану срну, потрчи према њој и падне на колена, обливен сузама)*

Еј ловче, несрећни удовче, ево се нађе ловац и за твоју срну.

Ниси хтео мене за сина, сад узми њега за зета, ђавола бугарског, чаробњака и звер која ми срце раздера, куку мени несрећноме и док ојађеном, поигра се зла судбина с нама, а ја не стигох ни да се освестим, већ ме однекуд склепта ова суклета муцава, братоубица и главосеча, омађијани Танаско, од вештице Цујке преведен у црну магију и зло.

ТАНАСКО: *(Затрчи се и удари га ногом. Живко се сруши на под)*

Ово ти је да пазиш шта тртљаш и за то што си поставио динамит, воденицу да дигнеш у ваздух, због твоје луде главе и дивљачи шумске дворац да нам разнесеш, сребрну паучину по шуми да развејеш. Да моји господари остану без крова над главом, да наш народ нема гди жито да самеле, децу ‘љебом да израни.

ЖИВКО: Вала и вама ђаволима ће сванут' црни петак. Данас лично долази они американски метузалема, стогодишњи архитекта мистер Цојле који ће ви срушит' млин и од њега направит кулу вавилонску толико високу да ће са њеног врха моћи да се надзире васцјели Балкан. Од Беча до Цариграда све ће бит' потопљено вештачким језером које ће производит грдну енергију и струју; то, вели Марклен, планирају Американци, да изграде индустријализацију, да укину сваку дискриминацију, и према стоци, тако да не смеш више ни пашче да ринеш, а камоли коловођу и јунака.

ТАНАСКО: *(Поново га удари ногом)* Јел' 'вако?
(Вади ножекању иза паса)
Море, нанче ти јебем,
са'ћу ти главу одсечем.

ПАУК: Дај га мени, дај га мени. Жив ми треба, јер кад му адреналин од стра' узбурка у жилама љигава и лепљиву крв, од ње се онда производи нај-квалитетнија паучина. Чисто сребро. Окца мреже су к'о шипке на кавезу. Ни слон не може да их раскине.

ЦУЈКА: Ако ћемо по правди, Милеуснићу, онај ко лови тај треба и да коље.

ПАУК: Доста ми је лешина, шефе, мртви функционишу само под земљом,

биљке траже минерале, а нама пауковима једино жива крв одговара.

ЂУРКА: Прво нек убије разбојника и терористу, па после нек' ти га преда заједно са срном, да у златним чинијама послужите момачки роштиљ и девојачки перкелт. Да види Американац шта је прави топлички ћевап и срнећи паприкаш на балкански начин. Закољи га, закољи, шта чекаш?!

ЏУЈКА: Пожури. Ако те затекну сељаци раскинуће те на комаде. Знаш како су осветољубиви.

ЂУРКА: И крволочни, сунце.

ТАНАСКО: Јел' 'вако?

Подигне нож, али у том тренутку Ђира га муњевито ичепе за руку и заустави бодез у ваздуху.

КИРИЛО: Е, то не може.

ТАНАСКО: Шта не може? У, јеботе, што је овај јак. Пуштај, здружићеш ми руку.

КИРИЛО: Еј, бре, стани, крвопијо. Није ти ово зец, да га на брзину кољеш. То је Живко, Елизабетин момак.

ЖИВКО: Одврзуј ме Ђиро брате, за моју Елизабету срца демонска ћу да им почупам, у огањ да их бацим, да им за-навек изгори семе паклено.

Цујка лагано прилази и ставља му маску срндаћа на лице.

ЦУЈКА: Видиш Ћиро, пиле, како се грдно вараш. И да си топлички анђеоски спаситељ, ники те није поставио за ловочувара. Ни Ђурка, а ни Марклен лично. Погле' боље, концентриши се дубље па ми реци, зар не ви'ш те дивље очи, тај срнећи поглед пун туге и страха од ловачког ножа. Није то никакав Живко, већ обичан срндаћ којег је Танаско уловио, свадбени мени да обогатимо. Па ни твој зец не личи много на кунућа, више је међед, иако тако весело поскакује на млинској промаји. Дивљач треба спремит' за гозбу. Први ће нам замерит твој отац ако ручак не стигне на време. Срна се мора преклат', крв да истече, да се у телу не замути, сватови да се достојно и поштено подгоје. Знају Топличани како се прописно дивљач готови...

КИРИЛО: Море, мора да сте ви неки вешци чим тако лако сељаке претварате у животиње.

ЂУРКА: Сами они то раде, сунце. То им је омиљена дисциплина.

КИРИЛО: Како то?! На моје очи до малочас је ту био Живко, а сад одједном чудо се неко створило. Погле' како му крупне

сузе падају из очију. Да и ова срна можда није стварно његова Елизабета?

ЦУЈКА: Ђе, бог с тобом, јес' ти нормалан, Ђиро, немо' нас разочарават', ти с' наш паж, златни бумбар, планирамо да те одмах после свадбе узмемо и школујемо за високо квалификованог. Србији фале мајстори. Пусту Танаска да доврши свој посао, ручак да не касни. Ајде пиле, олабављуј, пушћај му и руку и нож.

ЂУРКА: Чуди ме да сељаци још нису стигли. Мора да их је нека вештица помела.

ЦУЈКА: Ил' можда сам ђаво?

ПАУК: Да нису нагазили на врзино коло?

У том часу на врата груну сељаци који беже од кише. Они навире са свих страна, као да врше масовну инвазију: са крова и тавана, одоздо испод пода, куљају кроз прозоре, пукотине, буквално надиру као инсекти:

- Како је овди страшно!
- Све је огрезло у бело и крваво брашно.
- Од брашна и крви киша прави тесто.
- Само да се у њем' не даве чобани тако често.
- Море ћути, да ниси писн'о.
- Начисто сам скроз покисн'о.
- Зар не ви'ш да је ту Ђурка ђаво?
- Где? Откуд? Како? Гди је ђаво, заправо?!
- Само глеј испред себе право.

- Обневид'о сам, у глави ми мутно.
- Бојим се да не све не побије окрутно.
- А што поп Жика нешто не запева?
- Изгледа и њему ће доћ' на ред кева.
- Сад сте се сетили бога у ђаволској кући?
- Море никад више у цркву нећете ући.
- Ал' ти овде ништа не видиш.
- Мрачно је, а ја сам мокар ки миш.
- Еве га жив срндаћ везан.
- Нешто ми је сав у души срезан.
- Боже, како се и ја бојим.
- Од страха једва на ногама стојим.
- Гле, како кука и плаче.
- Шта ли му је, те мауче ки маче?
- Море, он блеји нешто ки мерима овца.
- Зајебава се с' нас сељаци, јебем ли му оца!
- Гле, вук ми срну опогани испред носа.
- Кад се зготови, на гозби бићу први гост.
- Ова ми паучина не слуги на добро.
- Гле, кол'ка је у њој мува, побро!
- Ту су и други лешеви у свилу замотани.
- Изгледају ки обезглављени младићи заклани.
- Ма среће ти, јел' ово Маркленов секретар
Јовча виси?!
- Море, седи ди си, јер како си, ни за курац
ниси.
- Ово је, изгледа, баш неки сатански дом.
- Заштита од бесне олује прави је поклон.

Гладни, промрзли, покисли, размештају се и седају око раскошно постављене трпезе.

КИРИЛО: (Кад виде мајку пусти Танаска,
подиже је и чврсто стеже у рукама.

*Ослобођени Танаско трчи у круг и
јауче од бола)*

Мамо! Вид'о сам бесне зверове како
беже на све стране. Горе, доље, тамо.
амо, сударају се и од стра' сам' реже
једна на другу.

ЂУРКА: О радости! О благо мени! Види, види,
ко ми је доша! Уђ'те, уђ'те, драги
гости. Лично шеф наш топлички, друг
Марклен је удостојио ову скромну
кућу својим присуством. Ово није за
новине, ово је за историју целог овог
напаћеног и јадног краја. Благо нама,
благо нама. Толико се радујем што сте
мене, малог млинара удостојили овако
великом чашћу. Само ми тамјан по
млину не кадите, браћо моја мила.
Алергичан сам на дим.

КИРИЛО: Пастерица Цујка се удаје за нашега
млинара, а ја ћу да будем златни
бумбар да јој придржавам свилене
волане да се случајно не саплете низ
степенице и стрмопизди у каљугу,
доле међу вас сељаке.

ПАВЛИЈА: Бићеш леп ки летњи цврчак на пуној
месечини, злато мамино.

ЦУЈКА: Па седајте. Седајте. Са' ћемо Ђурка и
ја, само док се прописно обучемо.
Милеуснићу, дај ракију, хлеб и со, шта
чекаш?! Одмах послужиј. Мало је
наказан, ал' шта ћете, тешко је данас у

Србији доћ' до квалитетних кадрова.
Нико неће господара, сви 'оће слуге.

МИЛОЈЕ: Цујо мила, радости моја. Дођи да те
тата загрли, да ти од срца честита.
(Прилази јој и грли је. Устукне)
А што с' ти тако хладна и мокра?

ЦУЈКА: Па јел' ја говорим да морам да се
пресвучем. Идемо Ђурка. Снаћи ће се
они већ и сами.

Ђурка и Цујка одлазе.

МАРКЛЕН: Шта је ово, куку мене, данас и
довијека?! Објесисте ли ви ово Јовчу,
мојега вјерног секретара, кукала ви
мајка, дабогда!

КИРИЛО: Ама јок, није, није. Цујка каже да то
није Јовча, него зец као стари сват у
свечаном влашком и жутом на
штрафте. Само што се одело нешто од
воде офуцало, боје су избледеле, а ни
штоф није свуда издржао. Од њега смо
направили свадбеног кловна да као
пајац својим веселим изгледом
доприноси данашњој великој радости.

ЖИВКО: Беж'те одавде људи
што брже можете,
сељаци и земљаци луди,
овде су бештије уклете.
Ушли сте у губилиште,
демонско станиште.
Ови ће све да ве побију

баш као неку презрену братију.
Мене су везали, главу да ми одрубе
у паприкаш од мене, д' умоче своје
вамписке зубе.
Елизабетиним и мојим месом
да ве погосте
у инсекте да ве праметну
и пред свог паука ки гозбу да метну.
Боље да ве напољу подави поплава
но да сви овде останете без глава.
Ако вас ђаво и вештица
људским месом наране,
изгубићете душе своје, остаћете
без православне са'ране.

МИЛОЈЕ: *(Развуче хармонику и кроз хук олује и тандркање млина пробије се високим старачким тенором)*
„Пошла попадаја
у село по воду,
ставила је капче
на ћелаво главче...”

МАРКЛЕН: *(Загрми кроз црвени мегафон)*
Ој, девојке топличке
и ви момци клисурци
не дајте да ве за нос вуку пичке
и њихови сељачки јунци!

ХОР
СЕЉАКА: „Отуд иде попиште
со големо брадиште,
буљи очи, плаши чавке,
страшно ли је, леле мајке...”

МАРКЛЕН: Но 'ватај и окивај злочинце и убице, бугарске шпијуне који се за лаковјерни народ српски претварају да су подземне силе у дослуху са самијем ђаволом. А овамо мељу жито и лову дивљач без дозволу.

Држ'те и овог циркузанта што се, црн ки чоколада, преобуко у сребрн станиол и глуми овди паука.

Ту је и муцави Танаско који покла своју рођену браћу и бачи им главе у блато, сами сте виђели њихова од стра' избегумљена лица. А сад је, ван ловне сезоне, уватио нашега краснога срндаћа и спут'о му и ноге и руке, па овај сузе рони и не зна што ће од јада. Али, ми ћемо му дат' заслужену слободу, пустићемо га у шуму, само да мало охане ова олуја, да вода угаси ватру и да се повуче у своје корито.

И вјештицу Цујку, не дајте јој да побјегне. Кобојаги се удаје, ђевојка. Зар не видите на шта личи, мртва утопљеница, сва у распадању. Она ти је главна санђама и ђаволски коловођа за цио ова' крај. Са' ћеш ти виђет' куде се телци везују, бабо недојебана. *(Скида ништољ са појаса и репетира га)*

Напријед! Морамо освјетит' нашега секретара, друга Јовчу!

НАЋКО

ФИЛОКСЕРА: *(Из баса)* Ко се не освети, тај се не посвети.

МАРКЛЕН: Удри банду!

Са тавана се зачују звуци пасторалне мелодије на фрули који у потпуности утишају хук и буку олује. Преплићу се Панови тонови балканских шума и лугова, извија се музика и леди крв у жилама дроњавих и промрзлих сељака који укочено и фасцинирано зуре у таван.

МАРКЛЕН: *(Пуца из пиштоља у таван и силним гласом запева кроз мегафон)*
„...Буди се исток и запад,
буди се сјевер и југ...“

ОМЛАДИНСКИ

ОДРЕД: „...кораци тутње у напад,
напред, уз друга је друг...“

МИЛОЈЕ: Стани мало, Марклен! Браћо и сестре! Доста ни је његове страховладе! Нови ветар дува са запада. Дошло је време да се музика промени. Не мо'ш ти више сам одлучиват о нашим судбинама.

МАРКЛЕН: Не сам, нидо бог, но комитет!

МИЛОЈЕ: Дошли смо овди на свадбу моје кћери и сви смо позвани у сватове. Стојте, ђецо! Да не падне крв на данашњи свети дан.

Вади и он пиштољ и репетира га. Сви однекуда ваде своје ватрено оружје и у неколико наредних тренутака чује се само звекет репетирања. Ту су танцаре, кубуре, ловачке пушке,

руски нагани, стари бугарски карабини, бомбе, динамит, чак и један ручни баџач.

МИЛАДИН: А што да не?! Ионако у њој пливамо до кољена.

СОФРОНИЈЕ: Нема свадбе без меса.

СТАНИЈА: Зар да убијемо младожењу?

ПОП

ЖИВОЈИН: Боље прво да закољемо комуњару.

СОФРОНИЈЕ: Он је ђаво, а не радник – воденичар.

ПОП

ЖИВОЈИН: И где оде силно Душаново царство?

МИЛОЈЕ: Стој! Нећете ми ви данас кварит' венчано весеље мог белог багрема. Јел' тако, браћо Топличани?!

НАРОД:

- Тако је!
- Море јок, никако је!
- А што овди нико ништа не послужије, ако нас већ домаћин на весеље пожурује?
- Е, нема цабе ни код бабе.
- Свак' ће добит' паламар, ко гођ метне дупе на пазар.
- 'Ајде, 'ајде седај. Нек' свак' ували гузицу у своју столицу.
- Нека неко појача ватру.
- Ови ће између себе да се сатру.
- Слабо се види. Не раде ни скаре.
- Боље да му закољемо то бело јаре.

МАРКЛЕН: Али, не видиш, ћорави, брлог у којем се налазимо. Окружени смо лешевима и злим ритуалима. Не видиш како се тама 'вата по црној смоли на ћошковима греда, да пламенови титрају све тање и краће и да ватра све дубље трне и тоне у мрак и 'ладноћу. Тешко да од свег овог испадне некакав пријем.

Холограф пројектује Цујку на сред сцене. Сва је у белом и има дивовске димензије.

ЦУЈКА: Биће, биће, браћо слатка. И светлости и послужења. Само се ви мени лепо раскомотите и сместите. Немојте се грабит' за место, за сваку гузицу принели смо по једну столицу. А и сунце ће поново изаћ' у сутон, загрејаће душе ваше промрзле. Пробиће се његови сјајни зраци да заискре дијаманти у мојој коси, да моје венчање засија тако јако да и мој слепи отац може да га види у својој глави, од рођења лишеној светлости. Са' ћемо ми, силазимо одма', сам' да се прикладно дотерамо, а ти попе, припреми обред за венчање.

Слика нестане.

ЂУРКА: *(Глас са тавана)* И сви да певају.

ПАУК: Само тихо, пијано. Од сељачке дерњаве мајстора после боли глава, а

кад има мигрену, уме да буде много љут и злоћудан.

СОФРОНИЈЕ: Не заборави на месо и рибу. Да буде и јагњетине, и телетине, и прасетине, и ћуреће и пилеће, и супе и резанци и разне чорбе, а унутра ситнеж, гибанице и риба, као што је ред: и сом, и кечига, и шаран, и штука, ако имаш мрену, њу заобиђи, много је коштуњава, да ми се Ћира не задави, а сом – дивљак, обавезно, да не буде товљен и масан. И раћија одма' да се изнесе.

Ајде, пожури, приноси,
послужење да се износи...

МАРКЛЕН: Прво треба, профисоре, ове унакажене лешеве саранит' да не заиграју и они данс макабр на свадби уместо Жикиног кола. И мога Јовчу.

СОФРОНИЈЕ: Па јес', много је крупан и тежак. Није за игранку.

МИЛАДИН: Ама, види! Сад је лак и сав некако надувен. Поглеј како на промаји ландара.

МИЛОЈЕ: *(Мисли да му је ћерка још увек међу њима)* Ковчу сам твоју да' за ово бело јаре. Много је немирно, живог ме изрита, хоће да га пустим да се јогуни на слободи, а ја не смем, бојим се побећ' ће ми, изгубиће се у олуји,

појешће ми вук доручак, а ја остадо
гладан.

ПАУК: Док прође олуја, сунце ће поново
гранут' над вашим главама, трава ће
бит' зелена, а цвеће шарено. Неће га
нико моћ' раздвојит' од шаренила
обојених лептира који ће закрилит
читаву Топлицу својом лепотом. Бог је
велики, људи!

МАРКЛЕН: Само да ми га инсект не помиње.

ЖИВКО: Ма одврзуйте ме да му га ја покажем.

ПАУК: И поново ће ви сунце све спржит'! И
траву и стоку, земља ће ви изгорет' и
испуцат', вода испарит', рибе поцркат'
на дну корита, дић' ће се смрад голем
до неба, видет' ћете његову неизмерну
милост кад вам врати све оно што је
ваше, муку и тегобу на изгорелој
земљи.

Али, данас је крај вашој муци.

Мој господар ви нуди ваздух и висине,
кад добијете крила доживет' ћете нову
димензију, лет уместо пузања,
свежину ваздуха уместо врелину
ватре, његов мирис уместо цврчања
месишта и ждрања, искусићете да
његово венчање свет још није дочек'о,
зато јер се крај само једном у животу
дочекује. Само будите стрпљиви и
опустите се, без клања и проливања
крви која је густа само кад се од брата
узима, а од непријатеља је лака и

слатка, жута к'о мед. Уживајте, са' ће и послужење и музика.

МИЛОЈКО: 'Ајде, тасте! Развуци једну пиперевку да се гости загреју. Ова киша и зима у коске продиру.

ПАУК: Не удаје се сељанка за господина сваки дан.

МИЛОЈКО: И још мртва ђевојка за живога ђавола.

ПАУК: Ја не знам који је курац вама сељацима. Одакле вам предрасуда да смо ми инсекти животиње, а да ви, сељаци, припадате људској врсти. Зар не знате да је ваш истински род онај од чије крви живите. Стока, браћо и сестре Срби! Ето шта сте ви. Стока за клање и ждрање, и још горе, земља из које ничете и у коју одлазите.

СОФРОНИЈЕ: Само полако. Опрезно ноге премећите, даске иструлеле, може неко пропаст' доле, право у јаз.

Мг ЦОЈЛЕ: Ladies and gentlemen! Listen! Listen to me! Everybody listen!

МАРКЛЕН: Слуша' вамо, стоко, како рече друг паук. 'Оћу мртву тишину кад ви се обраћа друг архитекта, мистер Цојле.

Мг ЦОЈЛЕ: Овај ваш православни ђаво лаже да он нечиста сила. Он само лош прокупачки глумац са вучја маска и велики зуби, хоће нас поплаши да му

не рушимо његова кућа, да му не
кидамо бела паучина за муве, ваша
златна деца. Наш мили и драги
постојебина није unfortunately
просвећен запад са атомска бомба да
убије балкански ђаво који само
производи рат и зла судбина за вас. Ја
њег може ликвидира са сребрн метак,
спржи са моја ласерска пушка или
истера са добар егзорцизам од моја
покојна баба:
(*Дере се*) Morituri te salutant!

РОКСАНДА: (*Врисне*)

Пљуни у дупе вола
да истераш ђавола!

*Паука спонадне жесток напад смеха. Њему
се придружује и смех са тавана, са свих страна.*

Мг ЦОЈЛЕ: (*Осврће се забринуто*) Ваша снага не
топличка демонска сила, већ у дубока
поплава и велика киша, у олуја,
громови и муња, а не у суша и сува
дрва, у контролисана електрична
енергија, а не у луда ватра и ђаво који
свуда овде, у родна Топлица, ствара
пожар. Није будућност у овај дрљави
поточара, рогати темпл, већ у модерна
концепција, у пројекат да срушимо ова
шупа и изађемо на Топличко море,
боље да од бог добијемо донација од
јака пераја него од вампири прозрочна
крила и постанемо храна за његов
слуга, дебели газда паук.

ПАУК: Ма шта он то? Ма коме он то.
Танаско, чу ли ти шта овај дурдубак
зановега?

ТАНАСКО: Па дај да га закољем.

ПАУК: Само га ти држ'.

ТАНАСКО: Јел' 'вако?

*Шчена га обема рукама и одиже са тла.
Мистер Цојле закопрца старачким ногицама.*

Мг ЦОЈЛЕ: Ја то не дозвољава! Ј' ve got some
internacional human rights. Ј'm the
ambasador of USA. Istrongly protest! Ј
pro...

*Паук се стушти на старчића, шчена га и
лако подигне право у мрежу.*

Мг ЦОЈЛЕ: *(Панично се копрца. Запомаже)* Help!
Help!

ПАУК: Ма говори српски да те цео свет
разуме.

*Откине му главу и баци доле на брашњави
под млина. Крв шикне.*

МАРКЛЕН: Не њега! Јебаће ни мајку Американци.
Он има амерички пасош. Јооо...оде
мас' у пропас'... Шта уради зликовац.
Крви ћу ти се напит', бугарско копице!

У неприродној величини кроз холографску пројекцију Ђурка се створи испред Марклена и обрати му се озвученим гласом који распростире ехо.

ЂУРКА: Ма, ене, куме, јес' ти нормалан, шта ти је, злато, што с' тако љут и нервозан, дош'о си ми на свадбу у кућу, у мој топлички замак да заиграш и запеваш, а не да претиш, што те то у'ватило, рођени, твоје зло ће се о твоју главу разбит'. Место да се од зла склониш и духовно окрепиш ти потежеш ватрено оружје, сумануто пуцаш около и рањаваш ми живе греде моје светиње, твоје будуће цркве.

МАРКЛЕН: Бјез' сатано, посерем ти се у цркву, макни ми се испред очију јер ми жао што те више ниђе бит' неће, неће имат' ко говна више да једе. Што ми уби Јовчу, мојега секретара, 'ајде и да ти кроз прсте прогледам, ал' што ми уби пошљедњу наду Србије, Американца наше горе лист, који из патриотских разлога доша' овде у ову вукојебину да од вас, балканских пуштахија прави цивилизацију, е зато ћу те вала сада, за примјер и чојству и јунаштву и за увијек избушит овим наганом којим је својевремено лично друг Чапајев убио оног руског распопа и ђавола Распућина. Анатема те вала, Бугарине, од сада па до вијека!

*Диже пиштољ и пуца у Буркину пројекцију.
И док кроз њу пролазе меци Турка се блажено
смеши.*

НАЋКО

ФИЛОКСЕРА: *(Манда крстом и прска босиљком
свету водицу на холографску
пројекцију)*

Апаге сатанас! Апаге сатанас!

ЂУРКА: Па шта ако сам Бугарин, и мене је Српкиња родила. Заборавио си да мене метак не бије и гвожђе не сече, ја сам ти чисти симбол слободе и бесмртности, рођен за мрак, да светлим у њему и показујем пут залуталима и изгубљенима. Створен сам за весеље и музику, за радост да сведочим, а не тугу и жалост, лудило и глупст вашег подмуклог сељачког менталитета. Зар не видиш да је твоје пропало, а наше тек долази. Не вреди ти да пиздиш, брате. Довео си ону белосветску креатуру да ми руши, млин, који ви меље, да затре, целу моју Топлицу да потопа и језеро од ње да направи, а вас, који сте рођени за висине и сунце у крошњама дрвећа, у рибе да претвори, муљ и травуљину да пасете, једни друге да ждерете, уместо да као лептири летите од латице до латице и храните се цветним нектаром.

НАРОД: *(У хору)* Бежи сатано! Бежи сатано!

ЂУРКА: Тише, тише. Не разумем зашто ви, сељаци, толико вичете кад можете да певате пијано, својим сазвучјем целу природу да ухушкате, уместо да стално зло узнемиравате. И ти, Наћко филоксера, 'ајде једно јектаније мени за љубав, нечистог на чистац из млинара да избацимо, млин да очистимо у знак захвалности што вас хлебом храни још од времена турског инсана.

НАЋКО

ФИЛОКСЕРА: *(Запева из баса)* Миром Господу помолимсја...

Зачује се бучно клокотање вира и гневна рика подављених у њему. Наћко се уплаши и умукне.

ЂУРКА: Љут је. Ваш вир се помамио, не зато што бога зазивљете, него што вршите нужду у њему, онечишћујете бистар горски поток, пишате и серете где стигнете, од смрада ваших гована ники не мож' слободно д' удахне чист планински ваздух, нити да захвати воде са извора.

Моју Цујку сте натерали да скочи у вир и себи млада одузме живот, довели сте је мртву пред олтар, па не знам какве дарове сад од ње очекујете. Осим да ве дочека и угости као род рођени, као што је ред, да ви подари лет који ве очекује, зуј лаких и танких криоца небу под облаке, где је

Милеуснић распростро мреже за хватање душа ваших чији живот траје тек једва једину смрт. То су само фантастичне пројекције ваших несташних злодела због којих плаћате сав онај бол и јаук што сте, кољући стоку, поклали једни друге, јер и она је ваш род рођени, браћа и сестре, мајке и деца, родитељи ваши који су вас из земље подигли и винули у небо где вас све чека њихова крв која вапије за вашом. И Милеуснић, мој верни слуга, ваш савесни слуга и еколошки душобрижник Топлице.

Па како мислите друге да кољете а сами да не будете заклани?!

(Мрак)

- ЗАВЕСА -

ЕПИЛОГ

Сељаци погружено седе за раскошно постављеним столом, али без хране и пића. Светлост је пригушена, атмосфета наелектрисана.

МИЛАДИН: Шта је ово, људи?! Цео дан прође у чекању, а послужење никако да стигне. Да нас домаћини нису овде оставили саме да у млину крепамо од глади?

МАРКЛЕН: Побјег'о ђаво.

СОФРОНИЈЕ: Тако ти је то на сељчкој свадби. Дуго те држе у неизвесности. Чекаш, чекаш, чекаш, и таман помислиш богу душу, кад они изнесу све што су годинама пабирчили за ту прилику. Од разних салата и предјела до печеног вола на ражњу. Ракија из дудовог бурета, зејтињава и жута ки лимун, комињак-вино и 'ладно пиво, па ко шта воли док се не усере.

МИЛАДИН: Ко зна? Можда однекуд сервирајау и моју печену свињску главу.

ЖИВКО: Еј, ловац! Не дирај ту срну! Враћај нож у канију!

ЛОВАЦ: Не ваља месо ако се сва крв на време не испусти.

ЖИВКО: Стани, море, не черечи девојку, то није права дивљач шумска, већ моје мило и питомо јаре, твоја рођена шћер Елизабета, зачарана и претворена у срну.

ЛОВАЦ: Које?! Ма шта лупета овај срндаћ? Каква су ово вештичија посла? И откуд овој шумској вагабунди и хохштаплеру српски да говори? Како то да је дивљач моја шћер? Нисам ја сујеверан па да верујем у те приче, у ваше бугарске ђаволије и вампиријаде. Толико сам при чистој памети да знам: срна је срна, а ђевојка – ђевојка. Нема ту шта да се измишља. Ваљда ја најбоље знам како моја рођена шћер Елизабета изгледа.

ЖИВКО: Море, зар ти, ловац, не видиш да је ђаво однио шалу, зар да нам на наше очи откину главу Американцу, а ти да не верујеш у њихове враџбине и чаролије, на шта су они све спремни и на које зло. ‘Оће њеним месом да те погосте, перкелт од ње да зготове.

ЛОВАЦ: Ма шта мекеће ова животиња? Зна се да је млада срнетина најбоље месо за паприкаш. Шта ти пада на памет?! Зар

ја да једем рођену шћер. Полако, и ти'ш доћ' на ред. Не иде срна без срндаћа.

ПАВЛИЈА: Помјери се с мјеста, ђаво те однио.

ЖИВКО: И однеће ме, ако ме сад одма', овог часа не одвежете. Ови зликовац једва чека да ме овди закоље, ки своју рођену браћу. Тај је још јутрос прод'о ђаволу веру за вечеру. Видесте му голу руку са исуканом камом изнад моје главе. Да не би мог спаситеља Ћире одосмо и Елизабета и ја у паприкаш.

ПАВЛИЈА: Злато мамино, ти си мој јунак.

КИРИЛО: Ја сам мамин златни бумбар. Кад ја раширим крила и забрундам онај дубок зуј сви прашници и тучци на нашој ливади има да полуде од љубавног заноса.

МАРКЛЕН: Што јес', јес'. Мрак је дубок а шума густа, а ловна сезона још није ни почела. Славиша! Ослобађај срндаћа, па нек' бјежи у шуму. Одврзуј му и ноге и руке.

ТАНАСКО: Одби! Не прилази! Не дирај док газда друкчије не одреди.

ЛОВАЦ: *(Сав збуњен)* Живот сам провео у шуми и ваљда знам да направим разлику између срне и ђевојке. Зар ово моје дете?! Каква је то глупост и

његова подвала, само да ми се родбина и комшије подсмевају. Не би то ни онај лола и гамен Живко боље смислио.

Подигне нож са намером да прекоље срну, али га Кирило чврсто шчена за руку.

КИРИЛО: Боље ти је да не кољеш. Слушај шта ти срндаћ каже.

ЛОВАЦ: *(Несигурно)* Елизабето! Елизабето, сине, дај тати неки знак, отвори бар једно око срнеће ако си Елизабета, да тата не погреша, душу да не огреша, срећо татина. Да се сељаци не подсмевају старом ловцу, да овај твој рогоња не прави будалу од мене.

ЖИВКО: Вештица Цујка је претвори у срну уз помоћ свог ћоравог оца и његове чаробне амајлије, њене ковче. Њен вук вереник, демонски млинар Ђурка, је на моје очи зубима закла.

РОКСАНДА: Имамо и ми нашу циганску силу, шефе, која Србију штити од шумски демони, караконцуле и разне ватрене и водене проклетиње и санђаме. Да гу ми, Роми, разчарамо и разврачамо, па ако је девојка, нек' побаци ђавола, да сутра дете не буде рогато и репато.

ЖИВКО: Ајде, бабо, пожури, руке ми ослобађајте, једва чекају да придаве

ово говно од Танаска. Да га живо
растргну.

ТАНАСКО: Не прилази, море, кад ја говорим! Он је мој и мајсторов. Његово је већ запечаћено. Готово је са њим, а и са сваким оним ко год му приђе без мајсторове дозволе. Чули сте шта вам је поручио. У његовој кући да будете тихи и дисциплиновани.

МАРКЛЕН: А да није он, јадо, вид'о да ћемо му јебат' бугарску мајку и тебе оставио да вадиш из пичке трње?!

ЖИВКО: Скидај чини, бабо, истеруј ђавола, попе, чати молитве, рогове да му сабијемо. Нећете ваљда дозволит' да нас ђаво све понесе и претвори у храну за свог демонског паука чије нас очи вребају и ужагрено сјакте из оног ћошка у вр' тавана крцатог костима наших славних предака и несталих земљака. А овом Танаску, Марклен, нека твоји момци батинама разбију главу да му мозак његов затровани прсне, да осветиш свог Јовчу. Ако неће они, ја ћу да га закољем. Дај га мени. Само ме прво одврзуј.

ПОП

ЖИВОЈИН: Наћко, сине, дај епитрахил, брзо пали тамјан да ослободимо ову кућу демонских сила и ишћерамо свако зло из ње.

НАЋКО

ФИЛОКСЕРА: *(Из баса)* Господи помилуј.

Отвара ташну и убрзано вади из ње епитрахиљ и друге богослужбене ствари.

КИРИЛО: И мени ће, мамо, одело бит' од кадифе, срмом опшивено. Да сијам ки злато.

ПАВЛИЈА: Ки сунце жежено, сунце мамино.

ПОП

ЖИВОЈИН: *(Чати)* Јако ишчезајет дим, да ишчезнут, јако тајет диавал от лица огња.

СЕЉАЦИ: *(У хору)* Христос воскресе из мертвих, смертију смерт поправ, и сушчим во гробјех живот даровав.

РОКСАНДА: *(Баџи чари)*

Беште чари
баби врачари
из моје шупе
у мајмунско дупе...

ПОП

ЖИВОЈИН: Јако ишчезајет дим, да ишчезнут, јако тајет диавол от лица огња. Да воскреснет Бог и расточатсја врази јего, и да бјежат от лица јего ненавидјашчи јего.

СЕЉАЦИ: *(У хору)* Христос воскресе из мертвих, смертију смерт поправ, и сушчим во гробјех живот даровав.

ПОП

ЖИВОЈИН: Тако да погибнут гријешници от лица Божија, а праведници да возвеселатсја, да возрадујутсја пред Богом.

РОКСАНДА: Врати се девојче
свом дечку, милојче,
да не будеш више срна
своме оцу, кћери црна...

Тресак грома; јака муња осветли читав ентеријер млина. Омладинци, са мочугама у рукама, претећи се приближавају Танаску.

ТАНАСКО: У име господара подземног и подводног света, у име моје господарице смрти заповедам: Стани! Смрт овог срндаћа предвиђена је за ваш живот и ви га нећете отимати и пуштат' да бежи у шуму. Циљ његовог живота, браћо, није слобода, већ ваше задовољство, рецепт је нашег мајстора куvara газде Милеуснића.

МАРКЛЕН: Море, како видим и нама сте свима ти и твоји господари одредили сличне циљеве. Ал' не знаш зликовче и пустахијо који је твој циљ, шта тебе чека, која команда и каква пресуда. Убићемо те ки пацова, само ли дирнеш нашега срндаћа. Напријед на ловокрадицу, да видимо какве су његове моћи кад га закон притисне.

ТАНАСКО: Е, ове, црвене! Ове су ми моћи, Марклен.
(Високо подигне руку и зарије нож Живку у врат. Шикне крв)
Ваша крв је моја моћ и моја сила, слуга сам смрти, њу слушам и

обожавам а животу се одавно више не радујем.

Паук се ступити и украде мртвог Живка хитро га односећи међу највише греде.

Младићи скоче на Танаска и почну да га ударају кочевима, батинама, рукама, да га шутирају и газе ногама.

МАРКЛЕН: Цркни псето! Удри банду, мајку јој реакционарну јебем! Распали по издајнику, да види како удара тешка радничка рука, како газе напредни сељачки опанци.

ТАНАСКО: *(Почне поново да муца)* Ј...ј...јој, људи, н...немојте ак...ко б...бога знате. Н...не знам ни шта с...се дес...сило, био сам с...сав замантан, ом...мађијан, све ми се у г...глави п...побркало.... З...зашто ме т...тако б...бијете, б...бога убисте у м...мени...

МАРКЛЕН: Наша' си ће ћеш клат'?! У партизанску Топлицу! Видиш ли ово? Ово ће ти пресудит'. *(Удара га кундаком од пиштоља по глави. Танаско квари)* Не исказуј ни замор, ни милост док га не утепамо, док само једну мрљу не направимо од зликовачког четника и кољача. *(Поново га удара)* Ово ти је за мога Јовчу. Ово за твоју браћу рођену. А ово са нашег срндаћа и бившег омладинца Живка.

ТАНАСКО: Куку! Б...браћо с...спасавајте. Д...Д...Дења! Ј...Јанаћко, ђ...ђе сте, б...браћо м...моја м м...мила?! Уб...бише ме ови л...лудаци! К...куку мајко моја! Ђ...ђе су ми б...браћа?!

МАРКЛЕН: Мислиш главе које си им одсјека' и бачио у благо.

ТАНАСКО: З...зар су Д...Дења и Ј...Јанаћко м...м... мртви? Не уд...дарајте т...толико, н...не у б...бубреге, к...крв ћу пропиштат'. Он...ни су н...напали н...на Цујку. Ј...ја ј...је...н...нисам ни пипн'о. Ама, з...зар су ми б...браћа мртва? К...како? Ко и' поби?

МАРКЛЕН: Са' ћеш и ти бит', мајку ти муцаву јебем, кад си кла' нијеси муца', а сад кад тебе убијамо ропћеш и кркљаш, к'о што је ред. Но сад ћеш и ти замукнут'. *(Упери му пиштољ у главу)* Сем ако нијеси и ти ђаво, располутиће ти се главуца тако да ти мозак прсне по свим зидовима пакла у који си цијело село увео.

Саспе му метак из нагана право у главу. Мозак прсне на све стране. Сви престану са батинањем.

На пуцањ из пиштоља срна се поново претвори у Елизабету која рањено и болно подигне главу.

ЕЛИЗАБЕТА: *(Промуклим гласом)* О, тајо, не знам зашто ме само грло толико боли, једва

говорим, ки да сам заклана. А можда и јесам, можда сам се и ја мртва пробудила к'о Цуја Милојева у сну, само склони тај нож, сва трнем кад видим челик и још оштар као жива рана, као смрт од ње. Где ми је мој Живко?

ЛОВАЦ: Елизабето, јагње тајино, какво је ово чудо, море, ти ли си то, зар не би до малочас дивљач заклана? Господи, Господи, растерај ми мрену с очију, умало те не распорих, боже, отац твој шћер своју једину. Ма, људи, шта је ово?! Каква је ово интрига, шта нас снађе, каква је ово црна мађија?!

ЕЛИЗАБЕТА: Сан, ето шта је, тајо. Сан мокар и лепљив, од душе се не одваја к'о знојна кожа од мокре кошуље. Где ми је мој Живко? Љубави, где си, снаго моја и заштито, бедеме живота мога, башто моја цветна, дођи, мили, појави се макар из грома и муње, ветра, олујне кише, из смака света, појави се ниоткуда, само да видим, да с' уверим да је твоја смрт била део мог ружног, мог ругобног, мог кошмарног сна.

ЛОВАЦ: Њега је понео ђаво.

ЕЛИЗАБЕТА: А ја, срна брзонога, не ходам него лебдим ки соко, а летим кад трчим међу облацима оперваженим златом ки моје свилено јастуче што ми нана извезла за мираз. Жеђ се нека увукла у

мене па ме болес' дави и суши док
срце бије ки птичје у дечјим рукама,
хоће да искочи, баца ме у ова' наш вир
бистре и слатке воде, прозрачне и
чисте, која неодољиво мами и
привлачи својом свежином.

Боже, како сам жедна, мислим и
слећем на обалу да скочим у вир и
дубоко зароним у ону слатку воду,
провидну и хладну, кад одједном из
његове дубине изилази наша
пастирица Цујка, али није више ни
млада ни лепа, очи мртве и кораци
који се лепе за муљ, ки нека водена
буба, уместо косе, на глави јој мокра
травуљина која се за њом вуче и
оставља блатне трагове по предивном
пољском цвећу на којем се башкаре
стотине шарених лептира са
тачкицама, пругама и кружићима као
на мом креветном ћилиму. Од њиховог
мноштва не може трави да се приђе, а
она укусна, цветна и сочна мами
неком рајском сликом која се и у
смртном часу намеће као лепота
живота, као дубока туга због растанка
са њим. И док ми од неке и радости и
жалости сузе падају свуд око мене,
мртва Цујка хода кроз вир, па преко
ливаде право на мене. Очи јој
затворене, ал' пружа руке у мом
правцу. Не види ме, ал' ме осећа, зна
где сам.

„Знаш да се данас удајем за ђавола –
каже она неким дубоким, гробним

гласом – обавезно да ми дођеш на свадбу. И ти и твој Живко, и твој отац ловац који те свуда с' пушком тражи, због Живка да т' убије, зато сам ти и дала крила, да се спасаваш међу облацима, ал' тебе смрт вуче на земљу.“

„Није смрт, но жеђ - одговарам ја.

Ал' то није жеђ за водом, више је то страст за вучјим зубима и ловачким ножем, но за животом.

Ја се осврнем да видим ђе Цуја одједном нестане, кад свуд око мене падоше мрак и зима, ветар крошње савија, дрвеће пуца и стабла се ломе, сева и грми на све стране, а моји лептири притиснути пауковом мрежом копрцају се безгласно, не чујем их ништа, ал' лепо видим ужас и страх у њиховим очима од страшног паука који бауља и све пред собом прождире.

Тад зачух неко режање иза себе, окренем се и видим крволочну вучју чељуст искежену од глади и беса како кидише на мене. Сетим се ја у паници да нисам срна но ђевојка и викнем мог Живка да ме спасе, ал' 'оћеш! Њега они паук уплео у мреже и прождире га. Прождире моју љубав, мој живот, јединог мог анђела и витеза, моју цветну алеју с каранфилима, а вук зарио зубе у мој врат, крв шикља на све стране, боже ме сачувај и ту се ја од бола пробудим и видим тебе са ножем, осећам да ме грло и даље боли,

да је мрак и даље свуд око мене и да влада неки силан страх међу сељацима, мојим земљацима.

И сад не знам јесам ли се ја мртва пробудила у паклу, сањам ли и на јави исти сан, откуд овол'ка паника око мене и мреже, исте оне паукове изнад нас. А ту је и он! Горе, скривен иза греда, видим како му очи сјаје у мраку. Бежите напоље, људи, ово је кућа ђаволова, сви ћемо овде оставит' душе своје.

Народ у млину је уплашен и ускомешан. Диже се врева, галама, неки покушавају да беже, међутим, јака ваздушна депресија под утицајем невремена, држи врата као закована. Паника расте, стижу гласови са свих страна:

- *Море, одо' ја сам у мрак и на кишу.*

- *Овди је загушљиво. Људи не могу ни да дишу.*

- *Јес' дави нас нека прашина.*

МАРКЛЕН: Кад ја говорим 'оћу да влада тишина!

Врева и гунгула се продужавају:

- *Ил' идемо сви, ил' ни један.*

- *Е вала, брате, јеси бедан.*

- *Куку, ова врата се не дају отворит'.*

- *Море, ни секиром се не могу поломит'.*

- *Живи смо овде затворени.*

- *Не бери бригу, ускоро ћемо сви бит' поморени.*

- Јао! Умрећу млада.

- Ја, вала, нећу никада.

СОФРОНИЈЕ: Ђе је та гозба? Ја скапавам гладан.

МИЛАДИН: Не знам ни ја што ћу од глади, јадан.

СОФРОНИЈЕ: Дај, Милоје, да закољемо то твоје
јаре.

МИЛОЈЕ: Ма не дам га ни за какве паре.

Свуда расту емоције, гласови, протести:

- Тишина! Са' ће почет' гозба. Биће меса и за
бачање.

- Ово ти је нека гробница, а не сала за
венчање.

- Јес' вала хладно, а и ово брашно нас гуши.

- Појма ви немате како је тек мени на души.

МАРКЛЕН: Море, зорт их уватио, прпа бато,
побјегли су главом без обзира и
оставили да се сами сналазимо. Сами
морамо искобељат' себи слободу и
ударит' на сву силу ове паучине и
раскинут' је по сваку цијену, макар јој
нити биле металне и јаче од конопаца,
а наша криоца танка и крта кад
доживимо метаморфозу којом нам
ђаволи пријете. Али, ђе су они сад?
Подали се у поплави, изгорјели у
пожару или чуче преплашени у
мишјим рупама и чекају, као и ми да
олуја стане, да се вода повуче и да
кроз црвљиве пукотине пропадну неђе

у дубоком подземљу. Убили смо им главни ослонац, зликовца и братоубицу муцавца Танаска, а они ни репом да мрдну, ни њушку да промоле. Доста је наше домаћинске толеранције. Уватићемо им вала и газда паука Милеуснића, па ћемо му откидат' ногицу по ногицу, главу на пошљетку, да што дуже ужива у нашој освети. А његов дебео стомак у којем сад вари нашег добротвора и архитекту мистера Цојла спаковат' у нерђајућ' сандук и послат' право у Вашингтон да с' Американци увјере да смо их поштено освијетили. Нек' пошаљу другог архитекту, овај није довршио свој посао. Србија је идеалан терен за све западне пројекте и куле вавилонске. Нијесмо ми Елизабетини лептирићи шаренићи, но топлички јунаци, славни потомци Гвозденога пука који је цијелу Бугарску завио у црно.

Ево, докле су нас довели попустљивост и толеранција. До страдања од природне катастрофе и сујеверја. Размножили су виле, вјештице, вампире и ђаволе и цијелу Топлицу населили овим злом. Чак нам и воденични паукови убијају најбољи кадар и хране се њиховим мозговима.

НАЋКО

ФИЛОКСЕРА: *(Цитира Библију)* „Ако те рука изда, одсјеци је; ако те око саблазни, ископај га”.

ПОП

ЖИВОЈИН: Е, кад је Србија, Наћко, сине, била светска империја а Србин народ православни, ђаво је далеко заобилазио његову душу, мученичку и свету територију још од цара Лазара који је, инспирисан божјом мудрошћу мењао Душаново за небеско царство. Тамо су наша будућност и постапокалиптичка перспектива, јер кад нас безбожни комунисти и католички демони дефинитивно униште и истребе, тамо нас чека часна трпеза, овако постављен астал са златним виљушкама, кашикама и ножевима, симболима српске средњевековне моћи и непобедивости. Али не празне зделе и тањира, као овде, чаше без дна и вештачко цвеће које се осећа на нафту, без паука и мува испод говеђих репова да нас уплићу у његову мрежу јер тамо нема ни црне ни црвене реалности, тамо нас чека православна светлост и светост српског нестанка за славу божју и сва времена. А све уз заносну литургијску музику црквених хорова и мирис божанског тамјана који се као чиста душа распростире на поноћном поветарцу у башти каранфила, ружа и љубичица вредне српске домаћице.

Сељаци и сељанке плачу дирнути поповим опсервацијама:

- Ех, како је лијепо у рају.
  - Србија је наше царство небеско.
  - Брез ње нема ни живота ни послије смрти.
  - Ех, Србијо, мајко гиздава.
  - Љепотице, нема ти премца кад хоћеш.
  - Завела си цио свијет.
  - Ух, каква раскошна љепотица.
  - Срце ме боли за мојом баштом.
  - Ће ли је сад моје ситно плаво цвијеће.
- Перуника, моје георгине, мој божур, мој
мирисни рај препун пчела, бумбара и
лептира.
- Све је под водом.
  - Ех, Србијо, тајно, Љепото и муко наша.
  - Наградо и казно божја.

КИРИЛО: Види мамо. Ено горе вири онај чика паук, вреба из заседе. Чека само да добијемо крила, и ја, и ја ћу да полетим високо и заподенућу витешки бој са њим, горе у гредама. Само да ме он не склепта у своју мрежу, да ми крв не попије као мом зецу.

ПАВЛИЈА: Није то никакав зец, јагње мамино. То је чика Маркленов секртар.

СОФРОНИЈЕ: Каква је ово свадба, Павлијо? Ништа од гозбе још увек не стиже. Нема чак ни младе, барјак да завијори.

ПАВЛИЈА: Ма нешто ми је нагло увенула, сва је поцрнела и спарушкала се, баш као да је стварно утопљеница, тек из воде извађена.

СОФРОНИЈЕ: Друго мене брине, Павлијо. Гле'ј како се Марклен намрчио због Јовче и Американца. Нешто љуто му сева из очију. Бојим се да не све не попси, пре но што стигну и вино и рађија. Видиш како моткама убише Танаска. Овај му директно пуцао у главу. Раде шта им се хоће. Не би волео да ме гладног потерају у бајбок. А и Ћиру ми нешто много попречно фиксира.

КИРИЛО: Ма ја све знам и све разумем, тато, шта је зец, како он у природи изгледа, и кад скаче по зеленој трави и кад рони кроз мутну и дубоку воду. Само не разумеме какав је ово циркус. Види како се онај у сребрном костиму преврће горе високо међу јаким конопцима. Каква је то паучина коју ники не мож' да покида, и каки је то паук који уместо танких нити сере гвоздене сајле за собом.

ПАВЛИЈА: Ништа се ти, сине, не бој, добар је и здрав наш сељачки живот, само да нема ових злих враџбина које чобане претварају у златне муве говнарске и бубе говноваље, па уместо у православном гробљу (*крсти се*) ...

НАЋКО

ФИЛОКСЕРА: (*Из баса*) Да помјанет Господ Бог...

ПАВЛИЈА: ...завршавају у замкама које им нечастиви поставља по мрачним ћошковима Србије. Не да тебе твоја

мама Паја. Ниси ти она неваљала кучка Елизабета што ти се увек руга, па да те неко претвори у прасе, те да те на ражњу испече и смаже за доручак. Ти си добар дечко, ви'ш кол'ки си, ки цин, што гођ до'ватиш у рукама ти се само гњечи, смрскава и распрскава, јачи си од сваког, снаго мамина. За своје године надраст'о си и физички и интелектуално ову сељачку традицију и своју чобанску генерацију. Твој тата је професор, домаћин човек, и ако пије и једе више, више и вриједи од њи'. Није сељак и ловџија ки остали топлички хазардери и коцкари.

СОФРОНИЈЕ: Ех, да Бог није месождер, но неки репоња, у рају би биле само плантаже банана, а анђели не би имали крила но репове да се њима ки мајмуни каче по палмама и прелећу с' гране на грану.

ПОП

ЖИВОЈИН: Анатема те, профисоре, не хули но се помери с' места, види се да си штудир'о с ђаволом, шта то, боже ме сачувај, булазниш?

(Крсти се, и он и Наћко)

СОФРОНИЈЕ: Што?! Ако је Бог направио човека, к'о што ти кажеш, по свом обличју, а човек постао од мајмуна, зна се да би онда и он мор'о имат' реп. Али он није вегетаријанац, но већи месождер од мене, гаји нас у генерацијама на својој

фарми и кад стигнемо за косидбу све нас са апетитом прождере, к'о да никад били нисмо. Ко је измислио болест, злочин, рат, концентрационе логоре, природну смрт, ако није он. Кад год се добро нашиба пошаље неку пошаст на човечанство, да има шта да замези, јер његову глад за нама ми не можемо ни да замислимо. Од свих вас, мојих земљака, ја сам му најближи, зато што га најбоље имитирам. Месо и раћија су моја храна, и физичка и метафизичка.

Зато су у паклу репоње, вегетаријанци и безалкохоличари. Ђаволи су нам неугојени и мршави, од силне секирације што већи зликовац од њих управља космосом сви су добили чиреве на дванаестопалачном цреву. И желуци.

МАРКЛЕН: Познато је да је наша сива маса обезбједила научну перспективу свијету и свијетлу будућност људском роду. Зато, попе, кад се и последњи мајмун нађе у џунгли, а не у људском друштву, онда ће човјечанство бит' срећно. И само тада човјек може мирно изјест' банану на сред улице без страха да му је неки репоња отме и бачи кору од ње на тротоар не би ли је неко случајно нагазио, оклизнуо се и поломио бар ногу ил' једно ребро. Зато морамо ишћерат' ђавола и његове слуге из Топлице, морамо све мајмуне

из пакла поапсит' и стрпат' у кавез па били они и наша властита отровном пропагандом задојена ђеца.

Зато ћемо ми ту сад ударит' провјерену тактику: на мајмуна – мајмуном, на муву – мувом, на паука – пауком, на ђавола - ...

НАЋКО:

ФИЛОКСЕРА: *(Бас)* Анђелом.

МАРКЛЕН: Распрострт' ћемо наше мреже и ни један мајчин син се ту неће провућ'. Поватаћемо их све на бућкало, још док су у служби завјере. Одма' треба склепнат' Тиру дебила, слугу нечастивог и вештичијег ученика и пажа.

ПАВЛИЈА: Е њега ти не дам, вала, Марклен, да га водиш на Царину. То ти је рођени сестрић, он је још дијете, јадан, не зна ни гаће да обуче.

МАРКЛЕН: А зна да ми секретара претвори у зеца и донесе газадрици у млин да га о чађаву греду објесе?

ПАВЛИЈА: *(Цикне)* Софроније, мужу мој! Нећеш ваљда дозволит' сина јединца, да га 'апси црвена банда?! Сад су почели ударат' и на ђецу, догорело им је до ноката. Не дај нашега сина! Знаш как'и су кад се неког докопају. Убиће ми дијете.

СОФРОНИЈЕ: А ја, шта ћу? Ја сам пацифист и интелегент и не улазим у проблем чије

решење унапред не могу да апсолвирам.

КИРИЛО: *(Опкољава га одред)* Мамо! Шта 'оће ови зецови од мене?

ПАВЛИЈА: Нијесу то никакви зецови, сине, но вукови који су ојадили наша стада, а сад хоће и тебе да раздери. Али, ти се не дај, ти ниси интелегент но јунак, јачи си од црне земље, поби' говна да више не чине зулум овим овцама; брани се срећо мамина, ево ти ова сјекира и удри по њима, откини им руке и ноге, зови чика паука да ти помогне, не дај им се жив у руке, па макар те и сам ђаво спасао, анђеле мамин.

Омладинци га претећи опкољавају. Кирило, са секиром у рукама, узмиче.

ЕЛИЗАБЕТА: И јесте анђео, Пајо. Не треба њему ни паук ни ђаво, он је божја снага, и то сам у сну јасно видела. Раширена шарена крила између лопатица, к'о лепеза за терање летње жеге и мува које гризу пред кишу. Зато је и остао беба у уму да људским резонем не промаши у процени те се прикључи већој сили од ваше, слађим речима и заводљивојој култури од наше, балканске. И то није никаква метафора, то је чиста истина. Зато га је ђаво и узео у своју службу, али не може се

контролисати снага која себе није свесна. Ћира је наш спаситељ, њега је Бог послао у Топлицу да спасе Србију и њен православни народ, јер Он нас држи високо изнад свих других народа и на његовом атласу једино постоји место за небеску Србију. Такву милост нико други није заслужио. Зато сви ницице паднимо пред божјим амбасадором, јер наш спас и животи наши искључиво зависе од његове славе, која је данас, као што је и ред, кроз Духа Светога сишла међу нас.

(Довуче се на коленима до Кирила и обгрли му ноге гледајући га увис)

Опрости нам свети амбасадоре, што смо те као идиота вређали и омаловажавали, нисмо знали шта радимо, спаси грешни српски народ, молим те немој да нас остављаш у овом млину који нам душе меље и од њих прави брашно за ђаволје тесто што нас претвара у инсекте, храну за гадног паука.

МАРКЛЕН: Онај вук који те угриз'о мора да није био нормалан.

ПОП

ЖИВОЈИН: Неко беснило пробија из ње.

МАРКЛЕН: Да га је Бог хтео за свог амбасадора поставио би га за окружног начелника, а не за локалног монголоидног имбецила који не прави разлику између шумског зеца и мог секретара.

Море, ватај ти њега за сваки случај и
разоружавај га. Одузимај сјекиру!

*Омладински одред га неодлучно опкољава.
Елизабета се храбро испречи и грудима га брани.*

ЕЛИЗАБЕТА: Стан'те људи! Не знате с' ким се
данас качите, с' каквом моћи. Пустите
га да ви се сам представи. Ћира није
Ћира Пајин и Софронијев, већ
производ Духа Светога коме је лично
Свети Никола дао тако висок
дипломатски положај међу нама. Ако
га сад отерате никад га више нећете
виђет' у Топлицу. Зар сами не увиђате
докле нас је довела ова паганска вера у
демане и нечастивог? Живе коске ће
нам оглодат' па ће се тако осушене, уз
тандрк хиландарских клепетала пре-
метат' у паклу где нема ничег од
доброте и милости божје. Јао си га
нама ако га сад, кад нам се открио ко
је и шта је, увредимо. Истина се мора
уважават' и поштоват'. Дај ми пушку,
тајо, твоју ловачку, да на њу дочекам
сваку злу намеру, да одбраним нашег
анђела спаситеља и предам нашу
судбину у његове свете руке. *(Пауза)*
Кажи нешто и ти, Ћиро.

КИРИЛО: Ма, сврбе ме леђа на незгодном месту,
баш између лопатица. Никако не могу
да се почешем.

ПАВЛИЈА: Паја ће те почешат, анђеле мамин, само ти кажи тачно ђе.

КИРИЛО: А и спава ми се, мамо. Уморан сам нешто, много сам уморан, очи ми се саме склапају.

(Мајка га чеше по леђима)

Ох, то, то...које блаженство, каква милина. Морам отић' на неки паперјаст облачак да се уваљам у водену пару и да се у њој добро истиштим.

Уз пуцањ из Кирила сине харизматска светлост која обасја читав млин. Истовремено леђа му се отворе и из њих се развију два пара моћних шарених крила. Са њега опадају старе прње испод којих се појављује клоновско одело, све у новим и разнобојним крпама.

ЕЛИЗАБЕТА: *(Задивљено)* Мајко божја како је леп и величанствен!

КИРИЛО: Ево шта ме шкакљало по леђима. Знао сам ја да ћу постат' шарени лептир, мама Пајо.

А сад ме вуку висине и небеска слава. Ајд' у здравље. Одо' ја мало на бели облак да се опружим, много сам клипс'о, распадам се од умора.

Он бучно зевну, клоновски се затрча, саплете и паде. Затим поново устаје, рашири крила и уз њихов гласан лепет, на једној од сајли које висе са плафона, одлети право на небо.

Са његовим одласком мења се небеска светлост у црвену, титраву, као под одсјајем распламсалих ватри. Сељаци и стока гледају у вис:

- Оде Ћира у анђеле. Окрилати и одлете.
- Ал' баш некако трапаво.
- Ех, кад би ја добио крила. Вид'ли бисте ви како се лети.
- А, ја?!
- А, ја?!
- И мени су обећали.
- Све у салтима и лупинзима.
- Кад могу Милан Топлица и Змај Огњени Вук, могу ваљда и ја.

ПАУК: Полако. Не гурајте се. Мајсторова се не пориче. Ако вам је обећао, добићете.

СЕЉАЦИ: Их, да цела Топлица једном окрилати. Бог да нас види и сва Србија. Море Европа и свет. Благо Ћири. Он сада може да путује свуда. Ди 'оће. Без авиона и керозина. Не плаћа ништа.

ПАУК: Господо, господо, господо! Молим за мало стрпљења. Биће, биће, браћо слатка. Све има своју фазу, па тако и ваш преображај. Ћира се отео контроли, па је одлетео у небо, одјездио и оставио вас овде без заштите, баш вас брига, уцвेलио родитеље, шта вас се тиче, вратиће се на куково лето да ви коске покупи, у ал' је то нека срећа и спасење. Зато

вама остаје цветна ливада, нектар за испашу, мирисни и слатки мед и млеч пун минерала и витамина за биогенетички ниво ваше мускулатуре. Само добро пазите, кад полетите да се у ову моју проклету мрежу не запетљате. Много је жилава и лепљива, покидаће вам удове ако се много будете тргали. Јер, понајпрво је да биднемо човечи, а после и сватови, да се провеселимо, заиграмо и запевамо. Знам да се све ово исувише отегло, да сте и жедни и гладни, ал' нисмо ми, организатори, криви, сами видите какво је дивље невреме, кол'ко смо вас дуго чекали. Треба специјални ручак припремит' и сервират' за цело ваше село, ал' стижемо, стижемо, само што нисмо. Биће свега као што је и ред на властелинској свадби. Шта сте се стегли, опустите дух свој да се крила у слободи развију и на ватри осуше.

(Почињу мале експлозије као да пуцају петарде. Ватромет, музика. Сељаци и стока добијају крила. Радост и весеље свуда)

Тако, тако...песма, игра, музика, радост хоћу да видим, али не, не...не јодлуј ти тамо, будало, нису ти ово Алпи, но Преполац, да слободно летите ди ви је воља. У томе и јесте суштина целе ове метаморфозе. Да се ничега и никога не бојите. Ни жеге, ни поплаве, ни орканске олује. Ни Бугара, ни Шиптара, ни комуниста, ни

капиталиста, ни Кинеза, ни католика, ни муслимана. Ни руског ни америчког атомског цвета на вашем православном небу. Да избегнете балканску судбину, да промашите будућу историју, да се ваши целати преваре у подобности својих жртава за клање. Ђаво је ваш бог а ваша слобода је неограничена, једино што је свуда премрежена да не лутате по небу ки неки ваши дебили-спасиоци који су божјом вољом остали и без пута и без циља.

На сајле које висе са цугова, народ качи себе, своју стоку, па чак и живину и сви развијају крила и некуда ландарају по ентеријеру млина. Неки су одушевљени, неки у депресији, и док Милоје хистерично свира, неки певају, а неки дивље вичу и подврискују:

- Види, види...Поглеј како летим.
- Их, лети и моја Милка.
- Мууу...
- Не изилази напоље! Поломиће ти ветар крила...
- Шта кажеш на салто
- И – ааа...И – ааа...
- Мој је дупли.
- А мој мортале.
- И мене нешто зверски сврбе леђа.
- Изилазе и теби.
- Богу ми, ово је нека ђаволија.
- Ма шта ти увијек противуречиш? Но се отисни и уживај.

- Нијесам зна да је овако лијепо бит' 'тица.
- Које, 'тица?! Инсекат, јадан.
- Где?! Пролеће некуд и мој петао!
- А за њим пиргава. Ди ћеш, пиргава, јебаћу ти мајку. Обоје ћете завршит' у лонцу.
- Ја више волим печену, но кувану.
- А ја преферирам на ражњу.

Ову буку од неконтролисаних излива одушевљења и егзалтације прекине хармоничан звук шест фанфара. То свира шест ливрејисаних наукова који сачињавају камерни оркестар. Они силазе полако и церемонијално са тавана.

Са свих страна надиру други наукови у ратним униформама са шлемовима на главама и дугачким бугарским пушкама пребаченим преко леђа. У рукама носе велике пладњеве са људским главама помешаним са говеђим и свињским; ту су и руке и ноге помешане са животињским бутовима и плећкама, све очигледно каширано као у лошем позоришту. Има и оних који из прелепих бокала и ибрика точе црвено пиће у кристалне чаше.

ПАУК: Доле, доле, тишина! Сви силази и седај на своје место. Газда и газдарица долазе. Част и послужење стижу.

Средином степеништа у ритму музике силази величанствен пар рогоња, младенци беспрекорно обучени. То су мртва Цујка у дугој белој венчаници са платинастом дијадемом и брилијантима у коси; Бурка је у свечаном фраку са лептир машином и бугарским ратним шлемом на глави.

Он је, међутим, сав присут брашном.

МИЛОЈЕ: О, проклетство, што не видим какво то беше и откуда оволико зундурање око мене. И шта ми је то грдно искочило на леђима?

ЦУЈКА: Еј, вала ћале, ако је икад било разлога да ти се вид врати, сада прогледај да и ти једном јасно видиш своју срећу.

МИЛОЈЕ: О, љепоте! Ја видим, људи, какво је ово чудо?! Чији благослов?! Начисто сам проглед'о. Први пут у животу видим такву љепоту каква ми ни једном у сан долазила није. Видим светлост, ватру, видим и њен сјај који ми је Бог за читав мој живот ускратио, проклет био. Вала, ако је и од зета, фала му на благослову ко сину рођеном. Ал' каква је ово музика?!
(*Трља очи*) Шта је ово? Ће ми је моја Цуја? Не видим мој бели багрем, љубичицу пољску, већ нека мртва ђевојка силази са тавана да нас к'о чума све покупи и понесе у дубок вир. Ма, шта је ово, људи? Какве су ово наказне лептирице, вилењаци и бубе, опасни стршљени и друге ругобе, сва ова гамад око мене? Ће су моји лепи земљаци Топличани нестали? Какво је ово изругивање са мојим очњим видом? За то ли сам проглед'о, саблазан да видим?! Какво је ово послужење, ће су ми ђеца? Ће је

вјенчање, ће ми је радост? Зар ми људско месо шаљу за доручак?

ЦУЈКА: А ти изабери шта ти се свиђа. Нисам ја крива што те је доручак одавно прескочио, ово је сад вечера. Има ту и говеђег и прасећег, па ко шта воли, нек' изволи. Неки воле да их други служе, а неки да сами буду послужени.

МИЛОЈЕ: Ма шта ти демонска сподобо са гласом моје шћери, причаш? Теби ја више ништа не вјерујем. Док сам те само чуо, мислио сам да је све у најбољем реду, да Марклен по обичају измишља и опада људе на правди бога, а сад, кад сам проглед'о, кад су ми се очи отвориле, дабогда се за увек и коначно затвориле, имам шта и да видим:

ЦУЈКА: Жеља ће ти бит' испуњена, ћале.

МИЛОЈЕ: Који су ово демони што служе, какве су ово наоружане суклате и инсекти око нас, што ће им ножеви и пушке, откуд овол'ка густа паучина изнад нашије' глава и шта раде ови објешени и обезглављени на сред млина. И што су ми на сред леђа израсла овол'ка крила кад знам да нисам анђео?

ПОП

ЖИВОЈИН: *(Распали тамјан)* Господи помилуј,
Господи помилуј, Господи...

НАЋКО

ФИЛОКСЕРА: *(Из баса)* Миром господу помолим-
сја...

ЂУРКА: *(Ухвати га напад кашља. Гуши се)*
 Ето, как'и сте ви људи, злато. Молио сам вас да тамјан не палите, алергичан сам на дим и тај мирис, а ви хоћете у мојој кући да ме угушите.

(Паук скочи, отме попу кадионицу, баџи је на под и гази жар и тамјан)

А и ти тасте, срам те било. Уместо од среће да свираш и играш, ти филозофираш. Први пут си проглед'о и вид'о истину, вратили смо ти оно што ти је бог уз'о, а ти показујеш захвалност гунђањем и невоспитањем. Ники вам угодит' не може. Не сме човек да ве остави саме, за час направите неки белај и русвај. Много сте, бре, ружни, прљави и зли, а уз то и умно ограничени. Док сам се само обрн'о мом слуги Танаску сте расцопали главу, и сад не знам шта да радим са вама, како да вас казним, кад вас толико волим.

ЦУЈКА: Ја знам.

ЂУРКА: Данас је и ваша слава и моје кућно весеље, а ви сте навалили да ми покварите расположење на сваки начин. Бога зазивљете, трујете ме тамјаном, димом гушите, слуге ми убијате к'о да нема довољно хране, вашу глад месом да утолите. Примео сам вас к'о род најрођенији, изнео пред вас све што имам и могу, груди распорио и извадио срце моје, душу

своју сам вам сервирао, вас саме, ваше комшије, стоку, пријатеље и непријатеље а ви презирете моје гостопримство и убијате ми слуге. Ко ми је убио Танаска? Боље да се сам јави него да му ја одма' и сада пресуђујем.

МАРКЛЕН: Опрости господару, нијесмо те препознали, вјеровали смо да с' ти обичан млинар, а он – цар, другови, милосрдни господар и наш велики душобрижник, цијелу Топлицу си окрилатио, еколоже топлички, лично уклањаш и чистиш ђубре које ми, стока народна, непрестано производимо и загађујемо природну средину. Мислили смо да је Американац тај којег треба да послушамо, све док нам ти, царе, нијеси отворио очи и док ми сами нијесмо сагледали гдје леже наши ресурси и будућа срећа.

А Цују, дику нашу и царицу, која је високо догурала у том вашем свијету, молимо да нас у својим молитвама подржи код тебе, јер нико као она не зна колико смо јадни, сиромашни и осујећени.

И сад стојимо овдје достојанствено и у искреном покајању, гологлави, гладни и озебли пред тобом, својим вођом, и не знамо шта нас све чека, каква будућност. Награда ил' казна?

МИЛАДИН: Па шта има да очекујемо од више силе коју стално уваљујемо у брашно, којој товаримо тешке вреће нашег јада и жита, да изранимо стоку и фамилију.

МАРКЛЕН: И питамо се: како да оправдамо зло које смо почињели наивно и у незнању.

ЂУРКА: А ти, добри човече, кажи: има ли нека неправда у твом животу да ти је сад овде и за увек исправим.

МИЛАДИН: Има часни нечастиви. Мене су украли моју печену свињску главу.

ЂУРКА: А шта кажеш да ти поклоним живу свињску главу коју ти више нико украст' не може, па је сам, по свом укусу поново пеци и добро чувај.

МИЛАДИН: Захвалан сам ти до неба, господару.

ЂУРКА: До пакла, до пакла, свињо. Нек' ти буде твоја жеља испуњена.

Миладинова глава се претвори у свињску. Он задовољно грокну.

СТАНИЈА: Куку! Шта уради, луди Миладине?!

МИЛАДИН: Грок! Грок!

ЂУРКА: Ти! Приђи!

МАРКЛЕН: *(Уплашено се осврће)* Ко? Јел' ја?!

ЂУРКА: Ти, ти! Признај да си му ти украо његову печену свињску главу. Ти што си из пиштоља пуцао у мене и што си убио мог Танаска. Ти си навикао да крадеш, бијеш и убијаш, да будеш шеф, вођа си по менталитету. Зато ћеш ти и сад први повест коло, да отвориш мој свадбени бал.

(Да знак. Камерни оркестар почне да свира)

Ово ти је кадрил, четворка, европска музика, а не ваше сељачко ногетање и гузакање. Добро пази како поскакујеш. Играј лако и поцупкуј опрезно, чувај ми греде да се сви заједно не стрмопиздимо у ову гладну и клокотаву водурину под нама.

МАРКЛЕН: Хоћу, царе. Раширићу крила своја, која си ми ти великодушно даровао. Само ми прво дозволи да ти целивам ручицу, милосрдни шефе наш прокупачки. Вођо! Геније! Сузо моја и болу наш топлички.

МИЛАДИН: Грок! Грок!

ЂУРКА: *(Одгурује Миладина који удворички хоће да га лизне и Марклена који силом покушава да га пољуби у руку)*

Хајде, марш! Марш, марш! Плеши, плеши грациозно, је'н, два, окрет лево, корак десно, отмен наклон, шири крила, кичму сави, хоп-хоп, живље, живље, скок у вис, наклон дубок, хајде, брзо, еластично... Хајде жури,

брже, брже...Примиче се крај и овој комедији од које почиње да ми зуји у ушима, црева да ми се везују, желудац изврће. (Музика)

Нек се плеше! Само нек' се плеше! Са'ће и крај непогоде. Ено, сунце већ провирује иза облака. Биће опет паклена врућина.

Камерни оркестар свира кадрил. Гротеска је потпуна. Сељаци у паровима поцупкују као да играју пипиревку. Читав млин се тресе под њиховим ногама.

ЂУРКА: Еј, бре, лакше, мајке ви га набијем сељачке, тихо, тихо, доста копрцања и ваше зајеванције, не претеруј, не увијај тол'ко куковима беле ларве и дебели црви, а ви остали не лупајте тако заглушно крилима, ки слепи мишеви, покидаћете Милеуснићеву задужбину. Нежно, нежно. 'Оћу свилен конац, србијански крој, сестрата да ви јебам инсектоидна. Као кад мајка пред спавање повија буцмасто новорођенче у свилу и кадифу.

А, еве га и сунце, ново јутро најављује право време за лов. Бацај мреже! Сад! Бајонет на пушките! Боди и кољи, мамката да ви јебам српска!

Са свих страна мреже падају на сељаке који се у њима копрцају, запомажу, вриште. Преостала стока риче, муче, скичи, гаче и кокодаче.

Какофонија кукњаве прераста у синхронизовано бучно зујање. Паукови са шлемовима на главама и бајонетима на пушкама боду и кољу около. Зуј постиже креиендо очајања и немоћи. Са гашењем светлости пригушује се силно зујање.

(Мрак)

Одједном из даљине, клепћући као рода крилима, долеће Кирило у архангелском облику са сунчевим зрацима у шареним крилима и секиром у руци.

КИРИЛО: *(Пева војничку елeгију)*

Кад сам био војник
Гвозденога пука
цела ми је десна
однешена рука
Отац плаче
а мајка ми кука
где је, сине,
твоја десна рука?

Сунце се пробија кроз сваку пукотину на млину. Забљескујућа светлост његових зракова осветљава поприште на којем погушени и поклани Топличани спавају свој последњи сан и можда сањају о својим великим ратним победама у прошлости и срећној будућности која је пред њима у Небеској Србији. За то време паукови седе размештени око трпезе и госте се док млин весело тандрче.

- ЗА В Е С А -

Миладин Шеварлић

ЂАВО – ТО СМО СВИ МИ

Није прошло много од како се појавила драма Миодрага Ђукића *Светионик* (Републиканска унија, Удружење драмских писаца Србије, Параћин 2005. године) а пред нама се налази његово ново драмско дело. *Млин* – пастирска игра у три чина, са прологом и епилогом. *Млин*, међутим, представља плод дугогодишњег стваралачког зрења – више од четврт века водио сам са аутором повремене разговоре о његовој идеји да напише ироничну, квазипасторалну гротеску, која би, у виду глобалне метафоре, испричала причу о српском суноврату. Како је, током дугих година, српски суноврат добијао све веће убрзање, тако се и почетна идеја развијала, изоштравала, да би дефинитивни, заокружени облик добила у делу што стоји међу корицама ове књиге.

Дела Миодрага Ђукића извођена су својевремено – од седамдесетих до деведесетих година прошлог века – на најважнијим српским позорницама. Поменимо само драму *Александар*, изведену у Југословенском драмском позоришту, драме *Потраживања у мотелу* и *Кртичњак* у Народном позоришту у Београду и *Кисеоник* у Народном позоришту у Нишу. Данас, Ђукићева дела могу се наћи, углавном, у издањима Удружења драмских писаца Србије или на интернету (на сајту: www.drama.org.yu) али, од како је наше друштво, па

и нашу културу погодио транзицијски, квази-демократски удес, Ђукићева дела, као ни дела многих других писаца, окупљених око овога удружења, немају, више, приступа на позоришне сцене, поготово не на оне најважније.

То помињем не зато да бих овде разматрао питање посткомунистичке цензуре, питање деловања интересних група у култури, такозване позоришне мафије (о којој се код нас већ доста пише) где су чаршија, политика и новац повезали своја дејства, или да бих – недајбоже – ламентирано над рушењем система вредности, које је, као и друге пратеће појаве, само природни процес у одређеној фази пропадања једног народа. То помињем из хроничарске жеље да остане, и овде, забележено, као податак за неко будуће разматрање наших културних прилика и неприлика. А сада се враћам теми.

Ма колико ауторова инспирација вукла корене из света реалности у коју је наше поколење *потопљено* – његов стваралачки поступак је далеко од тога да буде непосредна реплика те реалности. Та реалност овде је транспонована у апокалиптичку песничку визију, која би се жанровски могла дефинисати онако како је на самоме почетку овога приказа већ речено.

Пред собом, дакле, имамо мрачну глобалну метафору, чије линије значења не извиру из апстрактних уопштавања, већ из митских дубина тла и етнопсихологије, али и из конкретних асоцијација везаних за тренутак у којем живимо. Та симбиоза значењских нивоа твори, у крајњем исходу, конзистентни ауторски микрокосмос што симболички одсликава поноре наше колективне судбине.

Ђукић, који је урбани писац, како по избору тема, тако и по идејној заснованости својих досадашњих комада (са изузетком драме *Светионик*, чија је инспирација метафизичка, а резултат нешто што би се могло дефинисати као blasphemична космогонија) у овоме делу враћа се изворима, суочава се са тамним наличјем етничког бића из којег је и сам потекао. Но, локални колорит Ђукићеве Топлице исто је (*mutatis mutandis*) што и *Υοκμαρатаωρφα* Вилијема Фокнера, мада је овде реч о проседеу који се увелико удаљава од реалистичког. Локалним колоритом једног условног србијанског југа, насликана фреска снажних замаха и крупних потеза, која, храњена ткивом локалних атрибута, ове далеко надилази, стварајући аутохтони свет за себе, који, међутим, по дијалектичкој нужности, више говори о суштини наше стварности и наше судбине, но што би то реалистички поступак икада могао учинити.

Као што рекосмо, већ у претходној својој драми *Светионик* Ђукић беше дубоко загазио у метафизичко промишљање живота, ма колико форма тога промишљања била најближа ономе што називамо ироничном гротеском. У поменутој драми, аутор је, већ, увелико напустио такозвани реални свет, колико загађен његовим апокалиптичким перспективама, толико, трагајући за кондезованим, симболичним изразом, који би веродостојније могао да изрази генезу зла, уткану у саму матрицу постања.

И док у драми *Светионик* зли демијург столује у метафизичким сферама изван времена и изван дохватљивог простора, у драми *Млин* зло је већ међу нама, у етно-сфери нашег генетског континуума. У драми *Млин*, зло – то смо сви ми.

Отуда, све време присуствујемо гротескним, застршујућим, бошовским метаморфозама драмских ликова – које, зато што су застрашујуће, нису лишене ироничне и хуморне димензије – да би се, најзад, у драматичној финалној градацији, читаво пучанство бесловесних топличких сељака преобrazilо у инсекте, остављене на милост и немилост отровним пауцима – ђаволовим слугама. А тај ђаво, тај млинар, чија се генеза извучи из дубинских, традиционалних етно-простора, није, дакако, апстрактни симбол принципа зла, већ то је, такође, један од нас – у истом смислу као што се *капо* у логору смрти регрутује од самих затвореника.

У Ђукићевој драми *Млин* физичко и метафизичко нису, дакле, одвојени непрекорачивим зидом апстракције. Физичко и метафизичко овде су, као у паганским митовима дати једно поред другог и једно у другоме; они су овде само појавни облици једне исте суштине и једне исте садржине. Отуда је и појам зла интезивно отеловљен и иманентно присутан у свакодневним збивањима, без неког спектакуларног повода који би га имао призвати.

Појам добра у Ђукићевом свету није равномерно присутан. Он је ту присутан само у траговима, као пушта жеља, као сан који је то само и остао, или се преобратио у своју наказну супротност.

Сасвим природно – јер Ђукићев свет је представа једног монументалног предворја апокалипсе, чију су архитектонику припремали већ његови ранији комади, а нарочито *Кртичњак*, *Кисеоник* (Миодраг Ђукић: *Одабране драме*, «Прометеј», Нови Сад 2001. године) и, већ помињани *Светионик*. Развој те идеје кретао се у

ауторовим делима од друштвених до чисто метафизичких координата, да би, на крају, у драми *Млин* писац пакао потражио у нама самима. Пакао, дакле, нису *други*. Пакао – то смо ми. И није потребно никуда ићи, да би се тамо стигло.

Ономе ко Србију добро познаје, споља и изнутра, ко познаје њен етникум и њену историјску судбину, ономе ко је у Србији живео, а нарочито ономе ко је у њој провео последње деценије – овај комад се, на тренутке, може учинити скоро реалистичним, или, бар, натуралистичним, са извесним примесима ироничне гротеске. А, онда, како се прича развија – од бројгеловских сељака, долазимо до бошовских паклених приказа.

Србија у *тамном вилајету*, у паклу свог вековног усуда, па још и у *транзицији*, планета у предворју апокалипсе, под глобалним дејством лихварске интернационале – ето дивне инспирације за песника!

У Ђукићевој фантастици има логичног континуитета што из националне баштине добија своје базичне структурне слојеве (Глишић, Настасијевић), тако да и веза с Гогољем делује сасвим природно и закономерно. Али, та генетска матрица је код нашег аутора толико *заошијана*, толико надграђена и прожета властитим језичким кодом и самосвојним изразом, да можемо говорити о оригиналности као изразитом својству Ђукићевог дела.

Када се разматра Ђукићев драматуршки поступак, треба имати на уму да он пише, не само после Гогоља, већ и после Џојса (енергија језика), а поготово после Јонеска, Бекета и свих искустава антидраме, односно драме апсурда.

Ђукић је писац, колико иманентне

стваралачке енергије и самосвојног стила, толико и писац са свешћу, са концептом и са односом према литерарном и драмском наслеђу. Ова два стваралачка аспекта, ирационални и рационални, у његовом рукопису, развијени су до снажне синтезе. Такође, он, као аутентични стваралачки медијум, има сасвим прецизно осећање за оно што зовемо духом времена. Стога, од њега нећемо, по сваку цену, очекивати традиционалистичке производе, тзв. добро скројене комаде и сл. Ђукић радо разара традиционалну драмску форму, да би градио велике, симболичке, живописне драмске слике. Његова, често аморфна, драмска радња ваља се, ношена интезивном енергијом језика, пропада попут водопада и уздиже се попут таласа велике плиме, не обазирјући се много на узусе класичне драматургије. Јер, ако хоћете да изразите осећање света који хрли својој деструкцији, логично је да ће процес деструкције да нагризе и форму којом се изражавате („форма је садржина“) – о чему читава модерна уметност тако речито сведочи – те да се нећете послужити оним средствима што их је изнедрио, некада, сасвим другачији дух времена, другачије осећање света и живота.

Ђукићев језик, такође, зазира од конвенционалности реалистичког исказа. Он је симболичан, сиров, фарсичан и гротескан, набијен разорном енергијом – он не служи *стварној* комуникацији, какве у овој драми и нема.

Језик представља нарочиту креативну особеност овога комада. То је језик што га је аутор створио за потребе управо овога и оваквог дела. Реч је о надасве живописном конгломерату наших јужних наречја, који асоцира на вавилонско, библијско „помјатеније јазиков“, до којег долази

онда када је слика света замућена, па језик више не изражава сувисли координатни систем појмова, не представља, дакле, израз система вредности, нити постојани мост за међуљудску комуникацију.

Разарање језика (чему смо и у реалном искуству свакодневно присутни) представља један од најалармантнијих симптома разарања слике света, урушавање свих вредности, те наговештај краја једнога доба, епохе, цивилизације, те, у крајњој консеквенци, наговештај апокалипсе. Језик којим говоре Ђукићеве гротскне креатуре – а те креатуре, то сми ми сами – језик је деградације, деструкције, самопоништавања.

На крају треба рећи и да је Ђукићева мрачна, апокалиптичка визија, истовремено, пуна духа и хумора, лишена патетичности и дидактичности. Аутор има снаге и елеганције да се поигра, подсмехне, да успостави ироничну дистанцу према теми у коју је, истовремено, дубоко загазио, те на тој „дијалектичкој клацкалици“ гради ефекте своје поезике.

У Београду, јула 2006.

Белешка о писцу

МИОДРАГ ЂУКИЋ, драмски писац, рођен је 1938. год. у Прокупљу. Дипломирао је драматургију на Академији за позориште, филм, радио и телевизију у Београду Аутор је драмских дела: *Стриптиз код Цакера*, изведено у Академском позоришту „Бранко Крсмановић”, 1968. у Београду; *Потраживања у мотелу* – драма награђена на конкурс у Народног позоришта у Београду, где је премијерно изведена 1971. године.

Иста драма, под називом *Крчмарева смрт*, изведена је у Народног позоришту у Лесковцу 1972; *Александар* – премијерно изведена 1974. у Југословенском драмском позоришту у Београду; *Кисеоник* – драма изведена у Народног позоришту у Зрењанину и Нишу; *Кртичњак* – драма изведена у Народног позоришту у Београду; *Баштиник* – драма штампана у часопису Театрон 109; *Светионик* – комедија штампана 2005.

Изведене радио-драме: *Чудан стриц* – Радио Београд; *Метална куглица која се котрља* – Радио Београд; *Наследници* – Радио Београд; *Др Келава* – Радио Београд и Радио Варшава; *Превр* – Радио Београд; *Гогољ* – Радио Београд; *Раде Драинац* – Радио Београд.

СР – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41-2

821.163.41.09-2 Шеварлић М.

ЋУКИЋ, Миодраг

Млин / Миодраг Ћукић - Београд: Републиканска
унија: Удружење драмских писаца Србије, 2006 (Параћин:
Графопромет) - 180 стр; 21 см

Тираж 300.- Црна комедија као пастирска игра / Срба
Игњатовић, стр.7-12. – Ћаво – то смо сви ми / Миладин
Шеварлић. стр. 172-179 – Белешка о писцу: стр. 180.

ISBN 86-85501-09-1 (УДПС)

а) Ћукић, Миодраг (1938-) - Дrame
COBISS.SR-ID 135531532